

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Knygotyros ir dokumentotyros institutas

AUŠRA NAVICKIENĖ

RANKRAŠTINIŲ IR SPAUSDINTINIŲ MEDIJŲ ISTORIJA

Mokomoji metodinė priemonė

AKADEMINĖ
LEIDYBA
VILNIAUS UNIVERSITETAS

Vilnius, 2015

Apsvarstyta ir rekomenduota skelbti Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto posėdyje 2015 m. sausio mėn. 23. d., protokolo Nr. 160800-13-1.

Patvirtinta Komunikacijos fakulteto Tarybos posėdyje 2015 m. vasario mėn. 23 d., protokolo Nr. 160000-10-2.

Recenzavo

Doc. dr. Alma Braziūnienė

Prof. habil. dr. Domas Kaunas

Kalbos redaktorė Vilmantė Sinkevičienė

© Aušra Navickienė, 2015

© Akademinė leidyba, 2015

© Vilniaus universitetas, 2015

ISBN 978-9955-33-675-4

Turinys

Pratarmė	4
Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos turinys	9
Įvadas	9
Rašto kilmė ir raida	9
Rankraštinės knygos / rankraštinės medijos	9
Rankraštinės knygos / medijos Antikos visuomenėje.....	10
Viduramžių rankraštinų knygų / medijų kultūra.....	10
Spausdintinė knyga ir kitų medijų raiškos formos iki XX a. aštunto dešimtmečio	11
Teorinės knygos istorijos nuostatos XVIII–XXI a.	13
Seminarų planai / savarankiškų rašto darbų temos ir literatūra	15
Skaičiai, raštas ir jo raida.....	15
Raštas ir rankraštinės knygos / medijos senosiose civilizacijose.....	17
Raštas ir rankraštinė knygos / medijos Antikos visuomenėje.....	19
Viduramžių rankraštinės knygos / medijos.....	20
Spaudos renkama is spaudmenimis išradimas	21
Spaudos renkama is spaudmenimis radimasis Vidurio, Rytų ir Šiaurės Europoje	22
Spausdintinės medijos XVI–XVIII a.....	23
Spausdintinės medijos XIX a.	25
Spausdintinės medijos XX a. (iki aštunto dešimtmečio)	26
Knygos istorijos tyrimų teorinių nuostatų raida (XVIII–XXI a.)	28
Šiandienos knygos istorijos mokslas	30
Studijų literatūra ir šaltiniai	31
Pagrindinė studijų literatūra ir šaltiniai.....	31
Papildoma studijų literatūra ir šaltiniai	31
Aiškinamasis terminų žodynelis.....	38

Pratarmė

Medijų sąvoka pasaulyje atsirado šeštame ir septintame XX a. dešimtmėčiais, Lietuvoje prigijo XXI a. ir plinta kartu su sparčiai besiplečiančia Komunikacijos ir informacijos mokslų mokykla Vilniaus universitete. Šiandien vis dažniau remiamasi platesne medijų samprata, kai jos siejamos su raštu, rankraščiniais tekstais nuo trečiojo amžiaus prieš Kristų iki Viduramžių pabaigos ir spausdintiniais tekstais, parašytai naudojant renkamus spaudmenis. Rankraštinės ir spausdintinės medijos suvokiamos kaip bet kuris parašytas ar spausdintas tekstas, kuris buvo padaugintas, išplatintas ar kitais keliais pasiekė visuomenę. Tai reiškia, kad rankraščių ir spausdintinių medijų tyrėjus domina ir *graffiti* ant Pompėjos sienų, ir Cicerono laiškas, ir aštuonioliktojo amžiaus vokiečių pasakų knygelė, ir Diderot bei d’Alembert’o *Encyclopédie*, ir *Times* laikraštis, ir 1851 m. Didžiosios parodos katalogas, ir pirmasis Kritijono Donelaičio *Metų* leidimas. Skirtingai nei literatūros istorikai, kurie tekstus gali analizuoti kaip nematerialius objektus, rankraščių ir spausdintinių medijų istorikai tiria materialias teksto formas ir jų kūrybos, leidybos, gamybos, sklaidos bei recepcijos reiškinius. Jeigu bandoma atskirti senąsias (tradicines) ir naująsias medijas, tai rankraštinės ir spausdintinės medijos tapatinamos su tradicinėmis. Tačiau medijų naujumas yra santykinis ir nuolat kintantis. Knygos istorijos moksle yra nusistovėjusi platesnė knygos samprata, kuri atitinka šiandienos rankraščių ir spausdintinių medijų suvokimą, todėl šioje mokomojoje priemonėje terminai *rankraštinė knyga* ir *rankraštinės medijos* bei *spausdintinė knyga* ir *spausdintinės medijos* bus vartojami sinonimiškai.

Pradinė rankraščių ir spausdintinių medijų istorijos riba sutampa su Senovės Rytų civilizacijų pradžia, o pabaiga dažniausiai siejama su skaitmeninės knygos atsiradimu XX a. septintame dešimtmetyje. Pirmus tūkstančius metų šios medijos egzistavo kaip molinė lentelė ar papiruso ritinys, Antikos laikais įgijo pergamento kodekso formą, kurią pakeitė popierinis kodeksas, o vėliau papildė kitos komunikacijos priemonės: įvairūs periodiniai leidiniai, smulkūs leidiniai, kol mūsų dienomis įgavo dar kitokią – skaitmeninių tekstų – formą (pradedant pastoviosios atminties kompaktiniais diskais (CD-ROM) ir baigiant tekstais, paskelbtai internete).

Rankraščių ir spausdintinių medijų istorija nagrinėja pamatinius žmonijos (visuomenės) komunikacijos raidos etapus, iš kurių išskiriamas rašto atsiradimas ir raida, rankraštinės knygos kultūra ir spausdintinės knygos atsiradimas bei plitimas Europoje ir pasaulyje nuo XV a. vidurio iki XX a. septinto dešimtmečio pabaigos, kai kartu su skaitmenine

knyga prasidėjo naujas knygos kaip medijos raidos etapas. Medijų istorijos problematikos laukas aprėpia autorinio teksto kūrimo, jo gamybos technologijų ir medžiagų, meninio ir poligrafinio apipavidalinimo, leidybos organizavimo, atskirų leidyklų bei leidėjų veiklos, naujų spaudinių tipų atsiradimo, knygos ir periodikos leidybos ir platinimo klausimus, kurie yra analizuojami skirtingų epochų ekonominių, politinių, socialinių bei kultūrinių aplinkybių kontekste. Lietuvos rankraštinės ir spausdintinės knygos bei periodinės spaudos leidybos, gamybos sklaidos ir recepcijos klausimai į šią mokymo priemonę yra įtraukti tik todėl, kad siekta atskleisti visumos ir dalies santykį. Nesistengta jų plėtoti ir kartoti informacijos, pastaraisiais dešimtmečiais skelbtos Domo Kauno, Remigijaus Misiūno, Almos Braziūnienės, Aušros Navickienės ir kitų autorių Lietuvos spausdintinių medijų istorijai skirtose studijų programose, seminarų planuose, studijų vadovuose, vadovėliuose, taip pat informaciniuose bei moksliniuose veikaluose. Sekant istorijos dalykų dėstymo tradicija, dalis šios mokomosios priemonės skiriama teoriniams klasikinių ir šiuolaikinių spausdintinių medijų istorijos tyrimų koncepcijų, šiandienos knygos istorijos kaip savarankiško mokslo tyrimų problematikos, tyrimo metodų, tokius tyrimus atliekančių institucijų sistemos, svarbiausių tyrėjų ir mokslo leidinių klausimams.

Medijų istorija kaip akademinų studijų dalykas dar tik randasi, tačiau jos dalis, vadintina spausdintinių medijų istorija, kaip savarankiška tyrimų ir studijų kryptis pradėjo formotis jau XVIII a. Tokie komunikacijos ir informacijos reiškiniai kaip knygos, bibliotekos, knygų aprašymas kaip universitetinių studijų objektas Lietuvoje atsirado XIX amžiuje. Į Vilniaus universiteto mokymo planus 1803 m. buvo įtraukta disciplina Bibliografijos pavadinimu, ir per šias paskaitas klausytojams buvo pateikiama istorinių žinių apie rašto, rankraštinės ir spausdintinės knygos raidą Europoje ir buvusioje Lenkijos – Lietuvos valstybėje. Pirmais XIX a. dešimtmečiais Vilniaus universitete susiformavo europinio lygio knygos mokslo centras, čia buvo parengti ir išspausdinti turinio novatoriškumu ir problematikos universalumu išsiskiriantys knygų ir bibliotekų istorijos, knygotyros teorijos darbai, kurie liudijo komunikacijos ir informacijos mokslinių tyrimų pradžią Lietuvoje. Mokslo institucijų naikinimas po 1831 m. sukilimo neigiamai paveikė tiek XIX a. antroje pusėje, tiek XX a. pradžioje besiformuojančius knygotyros, kodikologijos, bibliografijos ir kitus dokumentinės komunikacijos mokslus Lietuvoje.

Kokybiškai naujas spausdintinių medijų, knygininkystės institucijų, bibliotekų, žiniasklaidos priemonių, kitaip sakant, įvairių komunikacijos ir informacijos priemonių, institucijų, kanalų bei procesų tyrimų ir studijų etapas prasidėjo XX a. pradžioje, atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę. Iki to laiko jau pirmais amžiaus metais susistemintas

istorines žinias apie knygą buvo bandoma skleisti per paskaitas ir pranešimus. Pirmu sistemingu kursu lietuvių kalba, kuriame buvo teikiamos žinios apie lietuvių literatūros ir raštijos istoriją, vadinamas 1912–1913 m. Vilniaus inteligentijai Mykolo Biržiškos skaitytas viešų paskaitų ciklas. Kaip savarankiškas universitetinių studijų dalykas Lietuvoje trečiame pastarojo amžiaus dešimtmetyje prigijo Knygos istorija, t. y. disciplina apie rankraštinę ir spausdintinę knygą, smulkius spaudinius, kalendorius bei periodiką. Tada, palaiapsniui įsigalint konceptualiai naujai knygotyros mokslo sampratai, kuri apėmė knygotyros teorijos, knygos istorijos ir knygininkystės praktikos (knygos gamybos, leidybos, registracijos, platinimo ir naudojimo) klausimus, bibliografijai tampant dalyku, kuriame buvo apsiribojama bibliografinės informacijos rengimu ir jos funkcionavimo visuomenėje nagrinėjimu, atsiskiriant literatūros istorijos ir knygos istorijos problematikai, knygos istorija tapo savarankiška tyrimų kryptimi, priskiriama knygotyros mokslo sistemai. Laikinojoje Lietuvos sostinėje Kaune įkūrus Lietuvos universitetą, jo 1925–1926 m. studijų tvarkaraštyje pirmą kartą buvo įrašytas savarankiškas Knygos istorijos dalykas, kurį dėstė žymus to meto bibliografas ir knygotyrininkas profesorius Vaclovas Biržiška. Šis dalykas su pertraukomis buvo dėstomas iki 1943 m. Kauno universitete ir nuo 1940 m. iki 1941 m. Vilniaus universitete.

Sovietinė okupacija sutrukdė tęsti pirmos Lietuvos nepriklausomybės metais pradėtus darbus ir tik penktame dešimtmetyje knygos istorija sugrįžo į universitetų programas. Nuo 1949 m. knygos ir spaudos istorijos dalykai neatsiejami nuo Vilniaus universitete įsteigtų bibliotekininkystės, o vėliau ir žurnalistikos specialybių. Discipliną tobulinant, atnaujinant dėstyimo metodiką ir turinį, panaudojant kitų šalių studijų patirtį ir literatūrą, daug nusipelnė to meto dėstytojai Levas Vladimirovas, Vanda Stonienė ir kiti. Jų dėka minėtas dalykas tapo to meto Filologijos ir Istorijos fakultetų studijų programų dalimi.

Naujų paskatų ir galimybių rankraštinų ir spausdintinių medijų istorija – mokslas ir studijos – įgijo 1990 metais atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1990, kai buvo institucionalizuoti Komunikacijos ir informacijos mokslai, Vilniaus universitete įkurtas Komunikacijos fakultetas ir atkurtas už knygotyros mokslą ir studijas atsakingas akademinis padalinys. 1990 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete buvo įsteigta Knygotyros ir bibliografijos katedra. 1991 m. rugsėjo 1 d., reorganizavus Istorijos fakultetą ir įkūrus Komunikacijos fakultetą, Knygotyros ir bibliografijos katedra reorganizuota į Knygotyros katedrą, o 2003 m. – į Knygotyros ir dokumentotyros institutą. Randantis naujoms komunikacijos krypties studijų programoms kitose Lietuvos aukštosiose mokyklose ir jose pradėta dėstyti Knygos istoriją. 1993 m. Knygos istorijos dalyko užsiėmimai pradėjo vykti leidybos ir poligrafijos specialybės studentams Kauno kolegijoje, o nuo 1997 m. – Klaipėdos

universitete ir kitose aukštosiose mokyklose. Tačiau didžiausią įdirbį sukaupe Vilniaus universiteto mokslininkai, kurie per pastaruosius dešimtmečius parengė ne vieną komunikacijos krypties studijų programą ir išdėstė komunikacijos reiškinių istoriją gvildenančių dalykų kompleksą.

Šiandien Komunikacijos fakultetas siūlo bendrauniversitetinio lavinimo dalyką *Rašto, knygos ir kitų medijų istorija*, specializuotus dalykus Archyvistikos, Kultūros informacijos ir komunikacijos, Kūrybos komunikacijos, Leidybos bakalauro, Paveldo informacijos ir komunikacijos magistro studijų programų bei Komunikacijos ir informacijos krypties doktorantūros programų studentams (bakalauro studijų pakopoje dėstomi tokie dalykai: Leidybos istorija, Dokumentinių medijų istorija, Knygos istorija, Komunikacijos istorija, Informacijos įstaigų istorija; magistro programoje – Dokumentinių medijų istorija ir kultūra, doktorantūros programoje – Komunikacijos ir informacijos istorija: visuotinė knygos ir kitų medijų istorija, Lietuvos knygos istorija). Minėti dalykai prisideda prie studentų humanitarinės kultūros puoselėjimo ir komunikacijos studijų krypties pagrindų formavimo. Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorija sudaro didesnę ar mažesnę šių disciplinų dalį. Ji ugdo gebėjimus vertinti socialinės komunikacijos istorijos reiškinius, pažinti dokumentinės komunikacijos priemonių (medijų) įvairovę, jų gamybos, leidybos ir sklaidos savitumus skirtingais istorijos laikotarpiais, kritiškai vertinti įvairių medijų tipų poveikio visuomenei galimybes, identifikuoti dokumentinio paveldo objektus ir jų vertę, taip pat suvokti teorinės knygotyros minties raidą ir šiandienos tyrimų kryptis. Šie gebėjimai yra pamatiniai atminties institucijų, paveldo komunikacijos, leidybos specialistams. Dėl trauminių Lietuvos patirčių ir globalizacijos plečiantis dokumentinio paveldo reiškinių tyrimams ir didėjant senų knygų ir kitų leidinių tipų bei rūšių spaudos paveldo svarbai Lietuvos bibliotekose ir muziejuose jie tampa dar aktualesni ir ugdytini. Šiandienos leidėjai, gebantys tenkinti įprastus skaitymo ir knygų pirkimo poreikius, susiduria su tinklaveikos visuomenės diktuojamais iššūkiais. Mokantis prisitaikyti prie naujos skaitančios visuomenės lūkesčių ir išgyventi permainas, jiems ypač vertingos pirmtakų istorinės patirtys (kad ir XIX a. leidėjų patirtis, kai didžiojoje Europos dalyje dėl staigaus anksčiau nebūto raštingumo augimo ordos naujų skaitytojų triukšmingai reikalavo naujų skaitinių, kai reikėjo prisitaikyti prie nežinomų naujos skaitančios publikos poreikių, nes pasikeitė ne tik skaitymo turinys („apie ką“), bet ir forma („kaip“).

Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos studijos apima paskaitas, seminarus ir savarankišką darbą. Studentai lygiagrečiai klauso paskaitų ir dalyvauja seminaruose. Juose išsamiau nagrinėja problemiškausias ar studijoms aktualiausias temas, turi parodyti žinias, kurių įgijo klausydami paskaitų bei savarankiškai studijuodami nurodytą literatūrą ir šaltinius,

taip pat pademonstruoti gebėjimus diskutuoti ir bendrauti su auditorija. Per seminarus vertinama, kaip jų dalyviai suvokia dalyką, išmano svarbiausią literatūrą ir šaltinius, moka apibendrinti publikuotą nagrinėjamos temos medžiagą, ją interpretuoti, vertinti, formuluoti atsakymus į klausimus, pateikti žinių klausytojų auditorijai. Studentams rengiantis seminarams ar rašant savarankiškus rašto darbus ugdomi jų savarankiško darbo įgūdžiai, lavinami gebėjimai rasti mokslo šaltinius ir panaudoti juos, analizuoti ir apibendrinti iš jų sukauptus duomenis, mokoma nuosekliai studijuoti, kaupti žinias egzaminui, skatinama studentų saviraiška, komunikacijos žodžiu ir raštu gebėjimai, kūrybiškumas, formuojamas ir universitetinį išsilavinimą turinčio specialisto komunikacinis ir informacinis intelektas, patirtis bei humanitarinė kultūra. Šiandienos Lietuvoje ir Europoje įgyvendinant Bolonijos proceso nuostatas vis svarbesnės tampa studentų savarankiškos studijos ir darbas su literatūra. Todėl šioje mokomojoje priemonėje literatūros ir šaltinių bibliografiniai sąrašai pateikiami ir prie konkrečių temų ir kaip apibendrintas sąrašas, kuris apima vadovėlius, informacinius leidinius, mokslinę literatūrą, ypač svarbią studijuojant magistrantūros ir doktorantūros studijų pakopose. Studijų literatūra pateikiama įvairiomis kalbomis, taip siekiama paskatinti studentus skaityti užsienio autorių veikalus. Pagrindinės ir papildomos literatūros sąrašus papildoma grožinės ir meno literatūros skaitiniai bei aiškinamasis terminų žodynelis, skirtas palengvinti rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos studijas.

Šiame leidinyje pateiktas rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos dėstymo turinys, seminarų planai / savarankiškų rašto darbų temos, susisteminti studijų literatūros sąrašai ir aiškinamasis terminų žodynelis gali būti kūrybiškai pritaikomi konkrečių paminėtų dalykų studijose, atsižvelgiant į platesnį ar siauresnį dalyko turinį, apimtį, pakopą, dalyvių pasirengimo lygį, poreikį studijuoti pagal individualų studijų planą, savarankiškai studijuoti iššęstinių ar išlyginamųjų studijų atvejais. Aiškinamasis terminų žodynelis gali būti pravartus ir platesnei auditorijai, būti informacijos priemone atminties institucijų darbuotojams ar dokumentinio paveldo kolekcininkams.

Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos turinys

Įvadas

Rankraštinų ir spausdintinių medijų studijų tikslas ir uždaviniai. Studijų turinys ir studijavimo metodika. Paskaitos, seminarai, savarankiškas studentų darbas. Mokomoji literatūra.

Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos teorijos klausimai. Svarbiausios sąvokos ir kategorijos. Rankraštinų ir spausdintinių medijų istorijos periodizacija ir chronologija. Pagalbiniai jos dalykai: šaltiniotyra, istoriografija, archeografija, epigrafija, paleografija, kodikologija, tekstologija, papirologija, bibliografija ir kiti. Knygos istorijos šaltiniai ir tyrimo metodai. Institucinė tokių tyrimų būklė Europoje ir Šiaurės Amerikoje.

Žmonijos komunikacijos raidos etapai: komunikacija naudojantis ženklais ir signalais, kalba, raštu, spauda, masinės komunikacijos priemonėmis, aparatinėmis medijomis.

Rašto kilmė ir raida

Kalbos atsiradimas. Oralumas ir raštingumas. Rašto atsiradimo prielaidos. Rašto reikšmė kalbos raidai. Pirmąsčiai rašto tipai: daiktaraštis, lazdarastis, mazgaraštis, kipu, vampumas. Rašto raidos pakopos: piktografija (vaizdarastis), ideografinis raštas, fonetinis raštas. Piktografinio rašto paplitimas akmens amžiaus visuomenėje, jo raida nuo piktogramos iki ideogramos.

Ideografinio rašto sistemos Egipte, Mesopotamijoje, Senovės Kinijoje. Egipto hieroglifai ir determinatyvai. Egipto rašto tipai: hieroglifų, hieratinis, demotinis. Egiptiečių rašto iššifravimas. Ideografinio rašto sistema Mesopotamijoje – dantiraštis, jo iššifravimas. Kinų ideografinio rašto sistema. Kinų rašto sistemos įtaka kitų Azijos tautų raštui.

Fonetinio (garsinio) rašto sistemos sukūrimas Finikijoje, jo ženklų esmė. Fonetinio rašto paplitimas. Nacionalinių rašto sistemų kūrimasis Europoje, jų ženklų ypatybės, rašymo formos. Bustrofedonas. Rytų Europos ir Vakarų Europos fonetinio rašto sistemų atmainos.

Rankraštinės knygos / rankraštinės medijos

Senujų civilizacijų rankraštinės knygos / medijos

Bendrieji senųjų civilizacijų kultūros bruožai.

Raštas ir rankraštinė knyga senovės Egipte. Rašomoji medžiaga ir rašymo priemonės. Rankraščių knygų forma. Egiptiečių raštijos paminklai, jų tematika.

Raštas ir rankraštinės knygos Mesopotamijoje (Šumere, Asirijoje, Babilonijoje). Rašomoji medžiaga, rašymo priemonės ir rankraščių knygų forma. Kustodai. Rankraščių knygų tematika.

Raštas ir rankraštinės knygos Kinijoje. Pirmi rašytiniai tekstai. Rašomosios medžiagos rūšys. Popieriaus išradimas ir paplitimas. Kinų rankraščių knygų forma, jų turinys.

Rankraštinės knygos Indijoje. Rašomoji medžiaga, knygų gamyba, menas. Indų raštijos paminklai – vedos: „Rigveda“, liaudies epas „Mahabharata“, „Ramajanos“.

Žydų rankraštinės knygos. Pirmieji rašytiniai paminklai. Biblija: Senasis testamentas ir Naujasis testamentas.

Senovės persų rankraštinės knygos. Žymiausias raštijos paminklas „Avesta“.

Arabų vaidmuo knygos istorijoje. Popieriaus gamybos tobulinimas, platinimas Azijos šalyse ir Europoje. Knygų tematika. Mokslinių knygų plitimas. Antikinių autorių veikalų vertimai į arabų kalbą. Žymiausias rašytinis paminklas Koranas. Prekyba knygomis arabų kalifate.

Rankraštinės knygos / medijos Antikos visuomenėje

Antikos kultūra Graikijoje ir Romos valstybėje, jų rašto sistemos. Komunikacija Antikos visuomenėje. Rašomosios medžiagos rūšys, rašymo priemonės. Knygos formos evoliucija. Knygos gamyba ir jos platinimo būdai. Cenzūra. Knygų autoriai ir tematika. Periodinės spaudos užuomazgos.

Viduramžių rankraščių knygų / medijų kultūra

Viduramžių kultūros pobūdis. Komunikacija viduramžiais. Ankstyvųjų viduramžių knygų gamybos centrai. Viduramžių rašto tipai. Rašomoji medžiaga. Palimpsestai. Knygų forma. Ankstyvųjų viduramžių knygų turinys ir kalba. Hagiografija. Egzegetika. Žymesni rašytiniai ankstyvųjų viduramžių paminklai.

Miestų, amatų augimo, švietimo ir aukštųjų mokyklų įtaka vidurinių ir vėlyvųjų viduramžių knygoms. Kodekso triumfas. Knygų gamyba miesto amatininkų dirbtuvėse, universitetuose. Knygų tematikos pokyčiai. Glosos.

Viduramžių rankraščių knygų apipavidalinimas: kaligrafijos menas, dekoravimo elementai, iliustravimas ir miniatiūros. Kodeksų numeracija. Kolofonas. Knygų įrišimas. Konvoliutas. Knygų platinimas.

Rašto atsiradimas ir plitimas slavų šalyse. Glagolika ir kirilika. Rankraštinų knygų gamybos centrai. Rašomoji medžiaga ir knygų forma. Knygų tematika. Rankraštinų knygų apipavidalinimo ypatybės. Knygų paplitimas.

Rankraštinės knygos / medijos Lietuvoje ir pirmieji lietuviški tekstai iki spaudos atsiradimo
Raštas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Rašto funkcijos. Valdovo raštinė. Pagrindinės raštinės dokumentų kalbos. Raštininkų profesijos atsiradimas. Naudotos rašymo medžiagos. Raštų rūšys. Rankraštinų knygų kalbinė ir žanrinė įvairovė. Knygų menas.
Raštijos lietuvių kalba ištakos. Išlikę lietuvių rašto paminklai.

Spausdintinė knyga ir kitų medijų raiškos formos iki XX a. aštunto dešimtmečio

Spausdinimo išradimas. Gutenbergo revoliucija. Pirmasis spaudos amžius
Štampų naudojimas teksto atspaudams gaminti Senovės Egipte, Kinijoje. Ksilografinės spaudos išradimas Kinijoje. Kinijos ksilografinės knygos turinys ir forma. Bandymai naudoti štampus atskiromis raidėmis gaminant teksto atspaudus. Pi Šenio išradimas Kinijoje.

Knygų poreikio didėjimas Vakarų Europoje. Popieriaus gamyba ir jo vartojimas. Vandenženkliai. Ksilografinė spauda Vakarų Europoje. Ksilografinių knygų tematika ir apipavidalinimas.

Spaudos renkamais spaudmenimis išradėjas Johanas Gutenbergas. Jo išradimo esmė ir spaudos technika. 42-iejų eilučių Biblija ir kiti leidiniai. J. Gutenbergo bendradarbiai ir jo darbų tęsėjai. Ginčai dėl spaudos išradėjo vardo.

Poligrafinės spaudos plitimas Vokietijoje ir kitose Europos šalyse. Pirmieji Vakarų ir Vidurio Europos šalių spaustuvininkai.

Inkunabulai. Jų turinys, kalba ir apipavidalinimas. Inkunabulų tyrinėjimai. Inkunabulai Lietuvoje.

Spausdintinių medijų plėtra XVI–XVIII amžiais

Knygos raida Vakarų Europos šalyse. Reformacijos įtaka knygų leidybai tautinėmis kalbomis. Spaudos cenzūra. Žymiausios Vakarų Europos leidėjų dinastijos: Aldai, Etjenai, Plantenai, Elzevyrai. Valstybinių ir universitetinių spaustuvių veikla. Knygų tematika. Naujų leidinių tipų – enciklopedijų, kartografinių leidinių, periodinės spaudos atsiradimas ir raida. Knygų gamybos technologijos ir apipavidalinimo naujovės.

Poligrafinės spaudos atsiradimas ir raida Latvijoje, Estijoje, Rusijoje, Skandinavijos šalyse, Naujajame pasaulyje. Pirmi šių šalių spaustuvininkai ir žymesni leidiniai.

Knygos plitimas visuomenėje. Tarpininko tarp spaustuvininko ir pirkėjo – bibliopolos – atsiradimas ir knygų prekybos augimas. Knygų skaitytojų kaita.

Pirmieji Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau LDK) spaustuvininkai. LDK ir Rusijos knyginiai ryšiai. Spaudos atkūrimas Vilniuje XVI a. pabaigoje. Knygų leidybos bazė ir organizacija. Stačiatikių leidybinė veikla. Reformatų leidybinė veikla. Katalikų leidybinė veikla. Lietuviškų knygų leidybos organizacija. Mecenatų vaidmuo leidyboje. Knygų tiražai. Poligrafijos bazė. Lietuviškų knygų platinimas.

Mažosios Lietuvos lietuvių knyga. Knygų leidybos sąlygos Prūsijos valstybėje. Lietuviškų knygų leidybos dinamika. Pagrindiniai leidėjų tipai. Knygų tiražai. Materialiniai techniniai knygų gamybos pagrindai. Teminė ir tipologinė lietuviškų knygų repertuaro struktūra. Knygų platinimas.

Socialinės ir kultūrinės knygų leidybos sąlygos Europoje XVIII a. Švietimo plitimas, knygų paklausos didėjimas. Prancūzų švietėjų ir enciklopedistų įtaka knygų leidybai. Spausdintinių medijų raida Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Spaudos technikos tobulinimas. Naujų šriftų kūrimas. Knygų tematika ir apipavidalinimas. Periodinės spaudos raida. Profesionalaus autoriaus ir leidėjo atsiradimas. Bibliofilijos plėtra.

Spausdintinės medijos XVIII amžiaus Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje. Visuomeninė knygų aplinka. Spaudos produkcijos augimo dinamika. Knygų leidybos centrai. Svarbiausi lietuviškų knygų leidėjai. Leidinių tiražai. Cenzūros organizacija. Knygų poligrafijos stiprėjimas. Lietuviškų knygų repertuaro pokyčiai. Knygų platinimas. Kalendorių ir periodinių leidinių lenkų kalba atsiradimas LDK. Spaudos leidyba kaimyninėse Baltijos šalyse.

Spausdintinės ir aparatinės medijos XIX a. ir iki XX a. aštunto dešimtmečio

Komunikacija naujaisiais laikais. Socialinės ir kultūrinės knygos bei periodinės spaudos raidos sąlygos industrinėje visuomenėje. Knygos industrializacija. Techninė poligrafijos pramonės ir knygų leidybos pažanga. Spausdinimo mašinų išradimas. Stereotipija ir litografija. Linotipas ir monotipas. Fotografijos išradimas ir bandymai ją taikyti spausdintinių medijų gamybai. Aparatinės medijos. Telegrafas. Telefonas. Kinas.

Leidybos organizacijos naujovės, naujos leidėjų kartos, leidybinės įmonės ir jų tarpusavio konkurencija. Knygų tematikos įvairovė. Periodinės spaudos, iliustruotų žurnalų, almanachų leidyba. Leidinių sistemos susiformavimas. Tekstų kontinentas Europoje. Naujoji žiniasklaida Jungtinėse Amerikos valstijose (toliau JAV). Skaitanti visuomenė ir bibliotekos.

Mažosios ir Didžiosios Lietuvos knygos ir spaudos paminklai, leidybos, gamybos, knygų ir spaudos repertuaro, spaudos medijų sklaidos savitumai. Kalba, knyga ir spauda – tautos mentaliteto ir savarankiškumo formuotojos, priemonės tautos tapatumui išlaikyti. Knygos raida Didžiojoje Lietuvoje 1795–1864 m. Laikotarpio bruožai. Svarbiausi lietuviškų knygų leidybos centrai ir leidėjai. Knygų tiražai. Cenzūra. Poligrafijos pramonės pokyčiai. Lietuviškų knygų repertuaro plėtotė. Knygų platinimas. Spaudos draudimo laikotarpio knygos. Lietuviško raidyno knygų uždraudimas. Bandymai legaliai leisti lietuviškas knygas. Nelegalios lietuviškos spaudos leidyba užsienyje (Mažojoje Lietuvoje ir JAV). Lietuviškų knygų repertuaro struktūra. Knygų platinimo savitumai. Lietuviška XIX a. periodika. Spaudos leidyba kaimyninėse Baltijos šalyse.

Knygos globalizacija XX a. Leidybinės produkcijos augimo dinamika. Modernybės kaita ir spauda Europoje bei JAV. Žymiausios pasaulio leidybinės įmonės. Leidyba besivystančiose šalyse. Spausdintinių medijų industrializacija, rinkos pokyčiai. Eksportas ir importas. Kišeninio formato, knygų minkštais viršeliais serijos. Bestselerių, komiksų leidyba. Knygų apipavidalinimo menas. Gamintojai ir vartotojai. Tekstai ir naujos jų gamybos technologijos iki skaitmeninių knygų atsiradimo. Medijų įvairovė. Radijas. Televizija.

Teorinės knygos istorijos nuostatos XVIII–XXI a.

Knygos istorijos kaip savarankiškos tyrimų krypties ištakos. Inkunabulistikos ir istorinės bibliografijos reikšmė tokių tyrimų plėtotei. Edmondas Verdet ir jo *knygos istorijos (histoire du livre)* samprata. XIX a. – XX a. pradžios vokiečių autorių (Friedricho Metzso, Karlo Falkensteino, Carlo B. Lorcko, Friedricho Kappo, Johanneso Goldfriedricho ir kitų) darbai apie spausdinimą ir knygų prekybos istoriją.

Naujos bibliografijos mokyklos (New Bibliography School) susiformavimas XX a. pradžioje. Ronaldo McKerrow, W. W. Grego, Fredsono Bowerso ir kitų aprašomosios, arba analitinės, bibliografijos samprata bei istoriniai jų tyrinėjimai.

XX a. penkto dešimtmečio *prancūzų knygos istorijos mokyklos (école française d'histoire du livre)*, arba *knygos atsiradimo mokyklos (école française d'histoire du livre)*, susiformavimas. Lucieno Febvre'o ir Henrio Jeano Martino knygos kaip kultūros ir socialinio reiškinių, idėjų perteikėjos samprata. Platusis požiūris į istorines knygos studijas kitų prancūzų autorių – François Furet, Rogerio Cartier, Jeano Piere'o Vivet, Frederico Barbier – veikaluose. Prancūziška koncepcijai artima Jerome'o McGranno ir Dono McKenzie'o tekstų sociologija.

Prancūzų ir anglų knygos mokslo dialogas. Istorinio sociologinio ir analitinio tekstologinio požiūrių sankirtoje parengti spausdintinių medijų istorijos darbai: G. Thomo Tanselle'o, Johno P. Featherio ir kitų kūryba. Walteris Ongas, Jackas Goody, Marshallas McLuhanas ir jų *supaprastintas* knygos raidos Vakarų civilizacijoje modelis (*žmonijos komunikacijos istorija (the history of human communication)*). Naujos tyrimų nuostatos ir kategorijos Elizabethos Eisenstein, Roberto Darntono darbuose. *Knygos komunikacijos grandinės (the communications circuit)* sampratos taikymas Thomo R. Adamso, Nikolaso Barkerio ir kitų tyrėjų darbuose.

Šiuolaikiniai vokiečių knygos istorijos mokslo centrai, tyrėjai ir moksliniai tęstiniai leidiniai. Sąvokos *knygų prekybos istorija (Geschichte des Buchhandels)*, *knygų spausdinimo meno istorija (Geschichte des Buchdruckerks)*, *knygininkystės istorija (Geschichte des Buchwesens)* ir jų samprata Herberto G. Göpferto, Reinharto Wittmanno, Paulo Raabe'ės ir kitų veikaluose.

Knygos istorijos tyrimai kitose Vidurio Europos šalyse, Vakarų ir Rytų mokslinių mokyklų paribio zonoje – Vengrijoje, Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje. Regioninių knygos tyrimų plėtra, jų metodologinės nuostatos. Knygos istorijos tyrimai Lietuvoje XIX–XXI a.

Knygos istorijos tyrimai Rytų Europoje. Josifo Barenbaumo, Sergejaus Lupovo, Jevgenijaus Nemirovskio, taip pat Arono Černiako, Vasilijaus Charlamovo teoriniai apibendrinimai, knygos kultūros problematika Vladimiro Vasiljevo ir kitų darbuose.

Pastangos suartinti tyrėjų požiūrį XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje. Tarptautinės bibliologijos asociacijos veikla. Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugija (SHARP), Knygų, bibliotekų ir skaitymo istorikų Šiaurės šalyse, Baltijos šalyse ir Rusijoje tinklas (HIBOLIRE) ir kitos tarptautinės komunikacijos reiškinių istorijos tyrėjus jungiančios organizacijos, mokslininkų tinklai, tarptautiniai moksliniai tęstiniai leidiniai ir renginiai.

Seminarų planai / savarankiškų rašto darbų temos ir literatūra

Skaičiai, raštas ir jo raida

1. Gebėjimas skaičiuoti ir skaičiai.
2. Rašto atsiradimo prielaidos.
3. Pirmyksčiai rašto tipai.
4. Rašto raidos pakopos.
5. Fonetinis raštas.
6. Senosios Europos tautų rašto sistemos.
7. Senovės rašto sistemų iššifravimas.
8. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

From Orality to Literacy. In FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *An Introduction to Book History*. New York; London, 2005, p. 28–43.

McLUHAN, M. Skaičius. Minios veidas. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 114–124.

NEIMANTAS, R. *Raštas: nuo piktogramos iki raidės*. Kaunas, 1998. 55 p.

ROBINSON, A. Writing systems. In *The Oxford Companion to the Book*. Vol. 1. Oxford, 2010, p. 1–10.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 9–34.

Papildoma literatūra

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 13–35.

MAŽIULIS, V. Semitų kalbos. Egiptiečių kalba. Iš *Pasaulio tautų kalbos*. Vilnius, 2001, p. 78–82, 85–88.

McLUHAN, M. Sakytinis žodis. Blogio gėlė? Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 89–92.

McLUHAN, M. Rašytinis žodis. Akis vietoj ausies. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 93–99.

NEIMANTAS, R. *Žanas Fransua Šampoljonas*. Kaunas, 2001. 303 p. [p. 119–134, 170–174, 188–190, 230–233, 255].

ONG, W. J. *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. London, 2002.

UŽDAVINYS, A. Gyvenimo ir mirties akiračiai. Iš *Egipto „Mirusiųjų knyga“*. Kaunas, 2003, p. 9–100.

ZINKEVIČIUS, Z. Rašto kilmė. Vilnius, 2007. 91 p.

ДЪЯКОНОВ, И. М. Письмо. Iš: *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999, с. 487–492.

Raštas ir rankraštinės knygos / medijos senosiose civilizacijose

1. Raštas ir knygos Senovės Egipte.
2. Raštas ir knygos Mesopotamijoje.
3. Raštas ir knygos Kinijoje. Popieriaus išradimas.
4. Raštas ir knygos Indijoje.
5. Žydų rankraštinės knygos. Biblija.
6. Persų rankraštinės knygos.
7. Arabų rankraštinės knygos.
8. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

OLSON, C. The sacred book. In *The Oxford Companion to the Book*. Vol. 1. Oxford, 2010, p. 11–24.

The Book beyond the West. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 95–176.

The World before the Codex. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 67–94.

VARNIENĖ, R. *Senosios civilizacijos*. Vilnius, 2003, p. 12–90, 105–206.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 76–94.

Papildoma literatūra

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 55–57.

Įvadas į Naujajį Testamentą. Iš: *Šventasis raštas. Naujasis Testamentas*. Vilnius, 1992, t. 4, p. 5–17. (Pasaulinės literatūros biblioteka).

SKVIRECKAS, J. Bendrasis įvadas į Šventąjį Raštą. Iš: *Šventasis raštas. Senasis testamentas*. Vilnius, 1991, t. 3, p. 443–505. (Pasaulinės literatūros biblioteka).

ГОРБАСЬ, В. Е.; и ТЕПЛОВ, В. С. Индия. Iš: *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999, с. 243–245.

КЛЕПИКОВ, В. З.; и ЧЕРВОВА, Н. А. Китай. Iš: *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999,
с. 289–293.

Raštas ir rankraštinė knygos / medijos Antikos visuomenėje

1. Komunikacija Antikos visuomenėje.
2. Fonetinio rašto raida Europoje.
3. Antikinės knygos teminė struktūra.
4. Rašomosios medžiagos rūšys. Knygų forma.
5. Knygų gamyba ir platinimas.
6. Periodinės spaudos užuomazgos.
7. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

KALLENBORG, C. The Ancient book. In *The Oxford Companion to the Book*. Vol. 1. Oxford, 2010, p. 25–34.

KLOFT, H. Komunikacija. Antika. Iš *Europos mentaliteto istorija*. Vilnius, 1993, p. 317–324.

VARNIENĖ, R. *Senosios civilizacijos*. Vilnius, 2003, p. 209–333.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 34–55.

Papildoma literatūra

DILYTĖ, D. *Senovės Graikijos kultūra*. Vilnius, 2007. 362 p.

DILYTĖ, D. *Senovės Romos kultūra*. Vilnius, 2012. 432 p.

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 65–71.

Viduramžių rankraštinės knygos / medijos

1. Komunikacija viduramžiais.
2. Rankraščių knygų gamybos centrai.
3. Rankraščių knygų gamybos technologija.
4. Rankraščių knygų teminė struktūra.
5. Rankraščių knygų menas.
6. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

HAMEL, Ch. The European Mediaval book. Iš *The Oxford companion to the book*. Vol. 1. Oxford, 2010, p. 38–46.

CLASSEN, A. Komunikacija. Viduramžiai. Iš *Europos mentaliteto istorija*. Vilnius, 1993, p. 325–341.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 55–118.

Papildoma literatūra

BROWN, M. P. The Triumph of the Codex: The Manuscript Book before 1100. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 179–193.

CLANDY, M. T. Parchment and Paper: Manuscript Culture 1100–1500. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 194–206.

FEBVRE, L.; and MARTIN, H.-J. *The Coming of the Book: The Impact of Printing 1450–1800* / translated by D. Gerard. London, 1984, p. 15–28.

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 71–98.

Viduramžių žodynas. Vilnius, 2004. 607 p.

НЕМИРОВСКИЙ, Е. Л. Рукописная книга. Iš: *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999, с. 554–566.

Spaudos renkamais spaudmenimis išradimas

1. Ksilografinės spaudos ir spaudos renkamais spaudmenimis išradimas Kinijoje ir Korėjoje.
2. Ksilografinė spauda Vakarų Europoje.
3. Poligrafinės spaudos išradėjas J. Gutenbergas. Jo leidiniai.
4. Poligrafinės spaudos plitimas.
5. Inkunabulai. Jų tyrinėjimai.
6. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetab.html>>.

STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4th ed. New Castle; London, 1996, p. 3–73.

The Coming of Print. In FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *An Introduction to Book History*. New York; London, 2005, p. 44–65.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 144–197.

Papildoma literatūra

BRAZIŪNIENĖ, A. Inkunabulų paveldas Lietuvoje ir pasaulyje [interaktyvus]. Vilnius, 2014 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga internetą: <http://www.kf.vu.lt/dokumentai/publikacijos/INKUNABULU_paveldas_mokomasis_leidiny_2014.pdf> .

DABUŠIS, S. *Jonas Gutenbergas spaudos išradėjas*. Kaunas, 1935. 298 p.

FEBVRE, L.; and MARTIN, H.-J. *The Coming of the Book: The Impact of Printing 1450–1800* / translated by D. Gerard. London, 1984, p. 45–166.

FEIGELMANAS, N. *Lietuvos inkunabulai*. Vilnius, 1975, p. 5–49.

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 99–133.

HELLINGA, L. The Gutenberg Revolutions. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 207–219.

Spaudos renkama spaudmenimis radimasis Vidurio, Rytų ir Šiaurės Europoje

1. Poligrafinės spaudos atsiradimas Čekijoje ir Lenkijoje. Pirmos spausdintos knygos.
2. Poligrafinės spaudos atsiradimas Latvijoje, Estijoje ir Skandinavijos kraštuose. Pirmos spausdintos knygos.
3. Poligrafinė spauda Rusijoje. Pirmi Maskvos spaustuvininkai Ivanas Fiodorovas ir Piotras Mstislavec.
4. Paleotipai.
5. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

LOTT, M.; MÖLDRE, A. *A Brief History of Estonian Book*. Tallin, 1993. 61, [3] p.

STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4rd ed. New Castle; London, 1996, p. 17–73.

Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai: katalogas. / sudarė N. Feigelmanas, I.

Daugirdaitė, P. Račius. Vilnius, 2003, p. VII–XXXVII.

VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979, p. 197–372.

Papildoma literatūra

BIEŃKOWSKA, B. *Książka na przestrzeni dziejów*. Warszawa, 2005. 350 s.

FEBVRE, L.; and MARTIN, H.-J. *The Coming of the Book: The Impact of Printing 1450–1800* / translated by D. Gerard. London, 1984, p. 167–332.

McLUHAN, M. Spaudiniai. Kaip juos vertinti? Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 158–163.

McLUHAN, M. Spausdintas žodis. Nacionalizmo architektas. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 170–177.

VLADIMIROVAS, L. *Ivanas Fiodorovas kultūros raidoje*. Vilnius, 1983. 135 p.

Spausdintinės medijos XVI–XVIII a.

1. Reformacijos įtaka knygų leidybai. Cenzūra. Draudžiamų knygų sąrašai.
2. Leidėjai ir mecenatai. Žymiausios leidėjų dinastijos: Aldai, Etjenai, Plantenai, Elzevyrai.
3. Naujų leidinių tipų – enciklopedijų, kartografinių leidinių, periodinės spaudos – susiformavimas ir raida.
4. Spaudos technikos tobulėjimas ir naujų šriftų kūrimas.
5. Spaudos gamyba ir leidyba Europoje ir Naujajame pasaulyje.
6. Skaitanti visuomenė.
7. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

MARTIN, R. L. North America and Transatlantic Book Culture to 1800. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 259–272.

McLUHAN, M. Spauda. Valdymas naudojant žinių nutekėjimą. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 200–212.

STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4th. ed. New Castle; London, 1996, p. 74–135.

VLADIMIROVAS, L. Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius. Vilnius, 1979, p. 197–372, 523–546.

Papildoma literatūra

EISENSTEIN, E. L. *The Printing Revolution in Early Modern Europe*. Cambridge, 1997. 300 p.

FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992, p. 133–219.

SHAW, D. J. The Book Trade Comes of Age: The Sixteenth Century. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 220–231.

VAN VLIET, R. Print and Public in Europe. 1600–1800. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 247–258.

Vilniaus universiteto bibliotekos aldai: katalogas / sudarė P. Račius. Vilnius, 2008, p. 7–20.

Vilniaus universiteto bibliotekos elzevyrai: katalogas / sudarė V. Račius. Vilnius, 1994, p. 9–19.

WALD, J. Periodicals and Periodicity. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 421–433.

Spausdintinės medijos XIX a.

1. Komunikacija Naujaisiais laikais.
2. Spausdintinių medijų raidos savitumai Europoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose.
3. Spaudos techninė pažanga: spaudos mašinų atsiradimas, stereotipija, litografija.
4. Leidybos verslas. Oficialios ir privačios spaustuvės.
5. Spausdintinės masinės komunikacijos priemonės. Populiarios serijos.
6. Skaitanti visuomenė ir bibliotekos.
7. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

FINKELSTEIN, D. The Globalization of the Book 1800–1970. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 329–340.

MOLLIER, J.Y.; CACHIN, M. F. A Continent of Texts: Europe 1800–1890. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 303–314.

REQUATE, J. Komunikacija. Naujieji amžiai. Iš *Europos mentaliteto istorija*. Vilnius, 1993, p. 342–349.

STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4th ed. New Castle; London, 1996, p. 136–169.

Papildoma literatūra

BANHAM, R. The Industrialization of the Book 1800–1970. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 273–290.

MOLLIER, J.Y.; CACHIN, M. F. A Continent of Texts: Europe 1800–1890. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 303–314.

БАРЕНБАУМ, И. Е.; ШОМРАКОВА, И. А. *Всеобщая история книги*: учебник. Ч. 2. Санкт Петербург, 1998, с. 5–30, 61–70, 104–108.

Spausdintinės medijos XX a. (iki aštunto dešimtmečio)

1. Techninė poligrafijos pramonės pažanga.
2. Statistinė XX a. knygų leidybos apžvalga. Leidybinės produkcijos didėjimo dinamika įvairiose pasaulio šalyse.
3. Žymiausios pasaulio leidybinės įmonės.
4. Knygų rinkos globalizacija.
5. Knyga ir kitos spausdintinės medijos iki skaitmeninės knygos atsiradimo.
6. Temos chronologija.

Literatūra ir šaltiniai

Book history chronology [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.

FINKELSTEIN, D. The Globalization of the Book 1800–1970. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 329–340.

McLUHAN, M. Radijas. Genties būgnas. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 286–295.

McLUHAN, M. Televizija. Baikštus milžinas. Iš *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003, p. 296–324.

MISIŪNAS, R. *Knygų leidyba pasaulyje*. Vilnius, 2003. 167 p.

STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4th ed. New Castle; London, 1996, p. 218–249.

BLACK, J.; BRYANT, J. Magazines. Newspapers. In *Introduction to Communication: understand the past, experience the present, marvel at the future*. Fourth edition. 1995, p. 121–130, 151–165.

VAN DER WEEL, A. Modernity and Print II: Europe 1890–1970. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 354–367.

Papildoma literatūra

GLOSIENĖ, A. Knyga kitų informacijos priemonių sistemoje ir knygos rytdiena. In *Knygotyra: vadovėlis*. 2-asis leid. Vilnius, 2007, p. 329–340.

LUEY, B. Modernity and Print III: United States 1890–1970. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 368–380.

WILSON, T. D. Electronic Publishing and the Future of the Book. *Knygotyra*, 1997, t. 33, p. 67–74.

ЭСКАРПИИ П. *Революция в мире книг*. Москва, 1972. 172 с.

Knygos istorijos tyrimų teorinių nuostatų raida (XVIII–XXI a.)

1. Knygos istorijos kaip savarankiškos tyrimų srities ištakos.
2. Analitinio tekstologinio požiūrio į knygą kūrėjai anglų kalba kalbančiose šalyse: tyrėjai ir jų darbai.
3. *Prancūzų knygos istorijos* mokyklos gimimas ir įtaka mokslo anglų kalba pasauliui.
4. Nuo spausdinimo ir prekybos knygomis istorijos iki šiandienės knygininkystės istorijos: tyrėjai ir jų darbai Vokietijoje.
5. Elizabethos Eisenstein ir Roberto Darntono knygos istorijos tyrimai.
6. Knygos istorija Vidurio ir Rytų Europos kraštuose XX a. pabaigoje–XXI a.: tyrėjai ir darbai.

Literatūra ir šaltiniai

DARNTON, R. Kas yra knygos istorija? / vertė R. Kriaučiūnienė ir A. Navickienė *Knygotyra*, 1998, t. 34, p. 134–154. (DARNTON, R. What is the History of Books? *Journal of American Academy of Arts and Sciences*, 1982, summer, p. 65–83.)

ESTIVALS, R. Knygos istorija ir bibliologija. *Knygotyra*, 1997, t. 31, p. 109–116. (ESTIVALS, R. Histoire du livre et bibliologie. *Revue de Bibliologie. Shema et shematisation*, 1993, № 39.)

MIGONĖ, K. Šiuolaikinės knygos istoriografijos aspektai. *Knygotyra*, 1998, t. 34, p. 155–163.

NAVICKIENĖ, A. The Research of the History of the Book in Lithuania: Historical Evolution and Contemporary Status. *Library History*, 2008, vol. 25, no. 3. p. 189–199.

Theorising the History of the Book. In FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *An Introduction to Book History*. New York; London, 2005, p. 7–27.

Papildoma literatūra

ADAMS, T.; BARKER, N. A New Model for the Study of the Book. In *A Potencie of Life: Books in Society*. London, 1993, p. 5–43.

Histoires du livre. Nouvelles orientations: actes du colloque du 6 et 7 septembre 1990

Göttingen / sous la direction de Hans Erich Bödeker. Paris, 1995. 499 p.

Nordisk Tidskrift för Bok- och Bibliotekshistoria [Recent research in Nordic Book History], 2002, vol 86, no. 2. 333 p.

ГЕРГОВА, А. Исследовательское поле истории книги во второй половине XX века. In *Федоровские чтения '2005*. Москва, 2005, с. 605–613.

НЕМИРОСКИЙ, Е. Л. Историография книги. In *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999, с. 258–260.

Šiandienos knygos istorijos mokslas

1. Knygos istorijos tyrimo objektas, problematikos laukas ir svarbiausios kategorijos.
2. Knygos istorijos vieta tarp kitų mokslų.
3. Knygos istorijos tyrimo metodai.
4. Knygos istorijos tyrimų institucijos ir mokslo komunikacija šiandienos pasaulyje.

Šaltiniai ir literatūra

Book History Worldwide. A Directory of Research Institutions [interaktyvus] Mainz: Institute für Buchwesen. [žiūrėta 1999 m. lapkričio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uni-mainz.de/FR/Geschichte/buwi/bookres.htm>>.

HOWSAM, L. Senos knygos ir naujos istorijos: Knygos ir spaudos kultūros studijų vadovas. *Knygotyra*, 2013, t. 61, 7–44.

Methods and Approaches. In *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007, p. 7–62.

MIGONĖ, K. Šiuolaikinės knygos istoriografijos aspektai. *Knygotyra*, 1998, t. 34, p. 155–163.

NAVICKIENĖ, A. Knygotyros mokslas ir studijos. In *Knygotyra: vadovėlis*. 2-asis leid. Vilnius, 2007, p. 25–54.

Papildoma literatūra ir šaltiniai

ABHB: Annual Bibliography of the History of Printed Book and Libraries. Vol 1–30. The Hague, 1973–2002.

Book History. Vol. 1–17. 1998–2014.

Book History Online. International Bibliography of the History of Printed Book and Libraries. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.brill.com/publications/online-resources/book-history-online>.

FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *The Book History Reader*. New York; London, 2001. 368 p.

Studijų literatūra ir šaltiniai

Pagrindinė studijų literatūra ir šaltiniai

1. *A Companion to the History of the Book*. Oxford, 2007. XVI, 599 p.
2. BLACK, J.; BRYANT, J. The Print Media. In *Introduction to Communication: understand the past, experience the present, marvel at the future*. 1995, p. 87–210.
3. *Book history chronology* [interaktyvus]. May 1 1996 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.xs4all.nl/~knops/timetabl.html>>.
4. FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *An Introduction to Book History*. New York; London, 2005. 160 p.
5. *Knygotyra: enciklopedinis žodynas*. Vilnius, 1997. 413, [2] p.
6. McLUHAN, M. *Kaip suprasti medijas. Žmogaus tęsiniai*. Vilnius, 2003. 347 p. (McLUHAN, M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York, 1964.)
7. *The Oxford Companion to the Book*. Vol. 1–2. Oxford, 2010.
Vol. 1. 2010. 653 p.
Vol. 2. 2010. 1325 p.
8. KAUNAS, D. *Mažosios Lietuvos lietuviškos knygos istorija: mokomasis leidinys*. Vilnius, 2011. 64 p.
9. Komunikacija. Iš *Europos mentaliteto istorija*. Vilnius, 1993, p. 317–349.
10. *Lietuviškoji knyga: istorijos metmenys* / A. Glosienė, D. Kaunas, A. Navickienė, V. Stonienė. Vilnius, 1996, 226 p.
11. STEINBERG, S. H. *Five Hundred Years of Printing*. 4th ed. New Castle; London, 1996. 262 p.
12. STONIENĖ, V. Lietuvos knyga ir visuomenė: nuo spaudos draudimo iki nepriklausomybės atkūrimo (1864–1990). Vilnius, 2006. 128 p.
13. VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas, XVI–XVII amžius*. Vilnius, 1979. 544 p. (ВЛАДИМИРОВ, Л. *История книги*. Москва, 1988).

Papildoma studijų literatūra ir šaltiniai

Mokomieji leidiniai

14. BIEŃKOWSKA, B. *Książka na przestrzeni dziejów*. Warszawa, 2005. 350 s.
15. BRAZIŪNIENĖ, A. Inkunabulų paveldas Lietuvoje ir pasaulyje [interaktyvus]. Vilnius, 2014 [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga internetą:

http://www.kf.vu.lt/dokumentai/publikacijos/INKUNABULU_paveldas_mokomasis_leid_inys_2014.pdf.

16. DILYTĖ, D. *Senovės Graikijos kultūra*. Vilnius, 2007. 362 p.
17. DILYTĖ, D. *Senovės Romos kultūra*. Vilnius, 2012. 432 p.
18. FUNKE, F. *Buchkunde: Ein Überblick über dert Geschichte des Busches*. München, 1992. 393 s. (ФУНКЕ, Ф. *Книговедение*. Москва, 1982. 295 с.)
19. KAUNAS, D. *Lietuvos knygos istorija*. Studijų vadovas. Vilnius, 1997. 45 p.
20. MALECZYŃSKA, K. *Historia książki i jej funkcji społecznej*. Wrocław, 1987. 171 s.
21. SHRAMM, W. *The Story of Human Communication: Cave Painting to Microchip*. 1988, 382 p.
22. SZWEJKOWSKA, H. *Książka drukowana XV–XVIII wieku: zarys historyczny*. Wrocław, 1983. 347 s.
23. VARNIENĖ, R. *Senosios civilizacijos*. Vilnius, 2003. 334 p.
24. VLADIMIROVAS, L. *Knygos istorija. XVIII a.* Vilnius, 2011. 199 p.
25. БАРЕНБАУМ, И. Е.; ШОМРАКОВА, И. А. *Всеобщая история книги: учебник*. Ч. 1–2. Санкт-Петербург, 1996–1998.
Ч. 1. 1996. 168 с.
Ч. 2. 1998. 113 с.

Informaciniai leidiniai

26. *ABHB: Annual Bibliography of the History of Printed Book and Libraries*. Vol 1–30. The Hague, 1973–2002.
27. *Book History Online*. International Bibliography of the History of Printed Book and Libraries. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.brill.com/publications/online-resources/book-history-online>.
28. *Book History Worldwide*. A Directory of Research Institutions [interaktyvus] Mainz: Institute für Buchwesen. [žiūrėta 1999 m. lapkričio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uni-mainz.de/FR/Geschichte/buwi/bookres.htm>.
29. *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław, 1971. 2073 s.
30. GLAISTER, G. *Glaister's Glossary of the Book*. 2nd ed., completely rev. New Castle; London, 1996. 551 p.
31. JANZIL, M. GÜNTNER, J. *Das Buch vom Buch*. 2007. 512 p.
32. MISIŪNAS, R. *Knygų leidyba pasaulyje*. Vilnius, 2003. 167 p.

33. *Viduramžių žodynas*. Vilnius, 2004. 607 p.
34. *Vilniaus universiteto bibliotekos aldai: katalogas* / sudarė P. Račius. Vilnius, 2008, p. 7–20.
35. *Vilniaus universiteto bibliotekos elzevyrai: katalogas* / sudarė V. Račius. Vilnius, 1994, p. 9–19.
36. *Vilniaus universiteto bibliotekos paleotipai: katalogas* / sudarė N. Feigelmanas, I. Daugirdaitė, P. Račius. Vilnius, 2003, p. VII–XXXVII.
37. URBONAS, V. *Lietuvos žurnalistikos istorija*. Trečias leid. 2 dalys. Klaipėda, 2004.
38. URBONAS, V. *Pasaulio šalių periodika*. Vilnius, 1995. 233, [1] p.
39. *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999. 800 с.
40. НЕМИРОВСКИЙ, Е. *Большая книга о книге*. Москва, 2010. 1086 с.

Moksliniai leidiniai

41. ADAMS, T.; BARKER, N. A New Model for the Study of the Book. In *A Potencie of Life: Books in Society*. London, 1993, p. 5–43.
42. ARCIMAVIČIENĖ-RUDZINSKAITĖ, M. Egipto ieroglifai. 1932. 28 p.
43. AVRIN, L. *Scribes, Script and Books: the Book Arts from Antiquity to the Renaissance*. Chicago; London, 1991. 356 p.
44. *Book History*. Vol. 1–17. 1998–2014.
45. CHARTIER, R. The Practical Impact of Writing. In *A History of private Life III: Passions of the Renaissance*. Cambridge, 1989.
46. CLEGG, C. History of the Book: An Undisciplined Discipline? Review essay. *Renaissance Quarterly*, 2001, vol. 54.
47. DARNTON, R. *An Early Information Society* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.historycooperative.org/ahr/darnton/texts/>>.
48. DE BURY, R. *Philobiblon arba apie meilę knygoms* / vertė I. Jackevičienė. Vilnius, 2001. CXXVII, 23 p.
49. DABUŠIS, S. *Jonas Gutenbergas spaudos išradėjas*. Kaunas, 1935. 298 p.
50. DARNTON, R. *Didžiosios kačių skerdynės ir kiti Prancūzijos kultūros istorijos epizodai*. Vilnius, 2002. 319 p.
51. DARNTON, R. Kas yra knygos istorija? / vertė R. Kriaučiūnienė ir A. Navickienė *Knygotyra*, 1998, t. 34, p. 134–154. (DARNTON, R. What is the History of Books? *Journal of American Academy of Arts and Sciences*, 1982, summer, p. 65–83.)

52. DORTIER, Jean-François. *Žmogus – keistas gyvūnas ... Kalba, mąstymas, kultūra*. Vilnius, 2012. 336 p.
53. EISENSTEIN, E. *The Printing Press as agent of Change. Communication and Cultural Transformation in Early-Modern Europe*. 2 vol. Cambridge, 1979.
54. EISENSTEIN, E. L. *The Printing Revolution in Early Modern Europe*. Cambridge, 1997. 300 p.
55. ELIOT, S. Ar knygos istorija turi ateitį? *Knygotyra*, 2010, t. 54, p. 9–18.
56. ESTIVALS, R. Knygos istorija ir bibliologija. *Knygotyra*, 1997, t. 31, p. 109–116. (ESTIVALS, R. Histoire du livre et bibliologie. *Revue de Bibliologie et shematisation*, 1993, № 39.)
57. FEBVRE, L.; MARTIN, H. J. *The Coming of the Book: The Impact of Printing 1450–1800* / translated by D. Gerard. London, 1984. 378 p. (FEBRVE, L; MARTIN, H. J. *L'apparition du livre*. Paris, 1958; FEBRVE, L; MARTIN, H. J. *The Coming of the Book: The Impact of Printing, 1450–1800*. London, 1976; FEBRVE, L; MARTIN, H. J. *L'apparition du livre*. [interaktyvis]. [Žiūrėta 2015 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://classiques.uqac.ca/classiques/febvre_lucien/apparition_du_livre/apparition_du_livre.html>.)
58. FEIGELMANAS, N. *Lietuvos inkunabulai*. Vilnius, 1975, p. 5–49.
59. FINKELSTEIN, D.; McCLEERY, A. *The Book History Reader*. New York; London, 2001. 368 p.
60. GLOSIENĖ, A. Knyga kitų informacijos priemonių sistemoje ir knygos rytdiena. In *Knygotyra: vadovėlis*. 2-asis leid. Vilnius, 2007, p. 329–340.
61. HEYER, P. *Communication and History: Theories of Media, Knowledge, and Civilization*. New York; Westport, Connecticut; London, 1988. 197 p.
62. *Histoires du livre. Nouvelles orientations: actes du colloque du 6 et 7 septembre 1990* Göttingen / sous la direction de Hans Erich Bödeker. Paris, 1995. 499 p.
63. HOWSAM, L. New Directions for Research and Pedagogy in Book History. *Knygotyra*, 2013, t. 60, p. 7–18.
64. HOWSAM, L. Senos knygos ir naujos istorijos: Knygos ir spaudos kultūros studijų vadovas. *Knygotyra*, 2013, t. 61, 7–44.
65. KAUNAS, D. *Mažosios Lietuvos knyga. Lietuviškos knygos raida 1547–1940*. Vilnius, 1996. 764 p.
66. KIRSCH, H.-Ch. *William Morris – ein Mann gegen die Zeit: Dichter, Buchkünstler, Designer, Socialreformer*. Köln, 1996. 319 s.

67. LANG, L. *Expressionismus und Buchkunst in Deutschland : 1907–1927*. 2, verb. Und
erg. Leipzig, 1993. 240 s.
68. LANG, L. *Konstruktivismus und Buchkunst*. Leipzig, 1990. 210 s. .
69. LANG, L. *Surrealismus und Buchkunt*. Leipzig, 1992. 215 s.
70. LANGER, A. *Jugendstil und Buchkunst*. Leipzig, 1994. 283 s.
71. LOTT, M.; and MÖLDRE, A. *A Brief History of Estonian Book*. Tallin, 1993. 61, [3] p.
72. MANGUEL, A. *A History of Reading*. London, 1996. 372 p.
73. MARTIN, H. J. *The History and Power of Writing* / translated by L. G. Cochrane. Chicago;
London, 1995. 591 p.
74. McKENZIE, D. *Bibliography and the Sociology of Texts*. Cambridge, 1999.
75. MIGÓN, K. Šiuolaikinės knygos istoriografijos aspektai. *Knygotyra*, 1998, t. 34, p. 155–
163.
76. NAVICKIENĖ, A. *Besikeičianti knyga XIX amžiaus pirmosios pusės Lietuvoje*. Vilnius,
2010. 384 p.
77. NAVICKIENĖ, A. The Research of the History of the Book in Lithuania: Historical
Evolution and Contemporary Status. *Library History*, 2008, vol. 25, no. 3. p. 189–199.
78. NAUDÉ, G. *Patarimai kuriančiam biblioteką*. Vilnius, 2007. 250 p.
79. *Nordisk Tidskrift för Bok- och Bibliotekshistoria* [Recent research in Nordic Book History],
2002, vol. 86, no. 2. 333 p.
80. ONG, W. J. *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. London, 2002.
81. PETERS, J. D. *Kalbėjimas vėjams: komunikacijos idėjos istorija*. Vilnius, 2004. 355 p.
82. PIROŻYŃSKI, J. *Johannes Gutenberg i początki ery druku*. Warszawa, 2002. 225, [1] s.
83. RAABE, Paul. Knygos kultūros reikšmė Europai. *Knygotyra*, 2002, t. 39, p. 84–97.
84. ROBINSON, A. *The Story of Writing. Alphabets, Hieroglyphes And Pictograms*. London,
2007. 232 p.
85. ROSE, J. The Horizon of a New Discipline: Inventing Book Studies. *Publishing Research
Quarterly*, Spring 2009, vol. 19, p. 11–19.
86. TANSELLE, Thomas G. From bibliography to Histoire totale: The History of Books as a
Field of Study. *Times Literary Supplement*, 5 June 1981, p. 647.
87. TANSELLE, Thomas G. *Bibliographical Analysis. A Historical Introduction*. Cambridge,
2009. 167 p.
88. VAN DER WEEL, A. Susidūrimas su internetine galvosena. *Knygotyra*, 2014, t. 63, p. 7–
16.
89. VLADIMIROVAS, L. *Ivanas Fiodorovas kultūros raidoje*. Vilnius, 1983. 135 p.

90. ŻBIKOWSKA-MIGON, A. *Historia książki w XVIII wieku: początki bibliologii*. Warszawa, 1989. 397 s.
91. АПИНИС, А. Латышская книга от истоков до конца XIX в. И её читатель. *Кныготыра*, 1979, т. 7, р. 112–133.
92. ГЕРГОВА, А. Исследовательское поле истории книги во второй половине XX века. In *Федоровские чтения '2005*. Москва, 2005, с. 605–613.
93. ФРИДРИХ, И. *История письма*. Москва, 1979. 463 с.
94. ЛУППОВ, С. П. История книги как комплексная научная дисциплина. In *Проблемы рукописной и печатной книги*. Москва, 1976, с. 3–11.
95. МАК-ЛЮЭН, М. *Галактика Гутенберга. Сотворение человека печатной культуры*. Киев, 2004. 431 с. (McLUHAN, M. *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. Toronto, 1962.)
96. НЕМИРОСКИЙ, Е. Л. Историография книги. In *Книга: энциклопедия*. Москва, 1999, с. 258–260.
97. *Проблемы рукописной и печатной книги*. Москва, 1976. 363 с.
98. ХАРЛАМОВ, В. И. К вопросу об истории книги как историко-культурной дисциплине. *Книга. Исследования и материалы*, 1986, сб. 53, с. 43–51.
99. ХАРЛАМОВ, В. И. О некоторых дискуссионных вопросах историко-книжной науки. *Книга. Исследования и материалы*, 1989, сб. 58, с. 89–103.
100. ЧЕРНЯК, А. История книги как наука (Опыт конструирования научной дисциплины). *Книга. Исследования и материалы*, 1989, сб. 59, с. 47–59.
101. ЭСКАРПИ, Р. *Революция в мире книг*. Москва, 1972. 172 с.

Mokslo populiarinamieji leidiniai

102. CARRIÈRE, J.-C.; ECO, U. *Nesitikėkite atsikratyti knygų*. Vilnius, 2011. 276 p.
103. DŪDA, M. *Trumpa esė apie giliaspaudę su netechnologiniais nukrypimais*. Vilnius, 2012. 120 p.
104. GILL, D. M. *Discovering art. The Life, Times and Work of the World's Greatest Artists. Illuminated Manuscripts*. London, 1996. 80, [8 iliustr. 1.].
105. MAŽIULIS, V. *Pasaulio tautų kalbos*. Vilnius, 2001. 108 p.
106. MEEHAN, B. *The Book of Kells. An illustrated introduction to the manuscript in Trinity College Dublin. With 117 illustrations, 110 in colour*. London, 2010. 95 p.
107. NEIMANTAS, R. *Raštas: nuo piktogramos iki raidės*. Kaunas, 1998. 55 p.
108. NEIMANTAS, R. *Žanas Fransua Šampoljonas*. Kaunas, 2001. 303 p.

109. PAPEČKYŠ, K. Nuo strėlės iki knygos. Vilnius, 1964. 230 p.
110. *Senoji knygrišystė*. Vilnius, 2011. 54 p.
111. UŽDAVINYS, A. *Egipto „Mirusiųjų knyga“*. Kaunas, 2003, 350 p.
112. ZINKEVIČIUS, Z. Rašto kilmė. Vilnius, 2007. 91 p.

Grožinė literatūra

113. EKO, U. *Rožės vardas*: romanas. 2-asis patais. Leid. Vilnius, 2001. 547, [1] p.
114. DOCX, E. *Kaligrafas*: romanas. Vilnius, 2006. 382, [2] p.
115. PAVIČIUS, M. Antrasis kūnas. Vilnius, 2007. 222 p.
116. PAVIČIUS, M. Chazarų žodynas. Vilnius, 2010. 357, [2] p.
117. SABALIAUSKAITĖ, K. *Silva Rerum*. 14-oji laida. Vilnius, 2014. 286, [1] p.

Aiškinamasis terminų žodynėlis*

A

Abėcėlė – tam tikra tvarka išdėstyta fonetinio rašto raidžių visuma.

Abreviatūra, akronimas – santrumpa, sudaryta iš sudėtinio pavadinimo žodžių vienos ar kelių pirmųjų raidžių (pvz., VU – Vilniaus universitetas).

Afiša – be meninio apipavidalinimo šriftu spausdintas lakštinis reklaminis leidinys, skirtas klijuoti reklaminėse vitrinose.

Akcentas – spaustuvinis grafinis kirčio žymėjimo tekste ženklas.

Akcidencinė spauda – nedideli leidiniai: skelbimai, blankai, kvietimai, afišos, reklaminiai prospektai ir kt.

Akcizas – netiesioginis mokestis, kuriuo apmokestinami leidiniai.

Aklasis įspaudas, blintas – užrašų, raidžių, skaitmenų arba vaizdo giluminis įspaudas be dažų knygų viršelyje, audinyje, polimerinėje medžiagoje.

Akronimas žr. *Abreviatūra*.

Akutė – spausdinamasis viršutinis literos galvutės paviršius.

Akvatinta: 1) giliaspaudės grafikos technika; 2) akvatintos technika sukurtas kūrinys.

Albertinas – spalvotas glazūruotas kartonas, naudojamas knygų viršeliams.

Albumas: 1) meno kūrinių, brėžinių, fotografijų reprodukcijų leidinys; 2) įrišti storesnio popieriaus ar kartono lapai, skirti fotografijoms, atvirukams, pašto ženklams laikyti; 3) įrišti popieriaus lapai, skirti eilėraščiams, sentencijoms, atminimams, autografams ir piešiniams; 4) muzikos kūrinių įrašų rinkinys.

Aldai – italų leidėjo ir spaustuvininko Aldo Manucijaus (Aldus Manutius) ir jo palikuonių XV–XVI a. leidiniai, pavadinti įmonės vardu.

Aldinas – leidėjo ir spaustuvininko Aldo Manucijaus (Aldus Manutius) spaustuvelyje sukurta ir naudota antikos šrifto atmaina.

Alfabetas žr. *Abėcėlė*

Aligatas – rankraštine ar spausdintine knyga, įrišta į vieną tomą kartu su kitais rankraščiais ir leidiniais.

Almanachas: 1) literatūros kūrinių rinkinys, sudarytas teminiu, žanriniu, teritoriniu principais; 2) leidinys, kuriame pateikiama įvairių žinių: mokslo naujienos, istoriniai įvykiai, biografijos ir kt.

Analai – 1) pamatiniai svarbiausių įvykių užrašymai; 2) metiniai tęstiniai mokslo darbai.

Anonimas – nežinomas autorius, arba autorius, neužsirašęs veikale savo pavardės.

Anoniminis leidinys – leidinys, kurio autorius nežinomas arba neužsirašęs savo pavardės.

Anonsas – trumpas išankstinis skelbimas, kuriame pranešama apie būsimus mokslo ar kultūros renginius, naujus leidinius.

---

* Aiškinamasis terminų žodynėlis yra sudarytas remiantis žodynėliu, pateiktu *Knygotyros* vadovėlyje (*Knygotyra*: vadovėlis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006 (2-asis leid., 2007), p. 347–396.), ir sąvokų apibrėžimais, įtrauktais į *Knygotyros* enciklopediją (*Knygotyra*: enciklopedinis žodynas. Vilnius: Alma littera, 1997. 413 p.).

Anopistografinė knyga – rankraštinė ar spausdintinė knyga, kurios tekstas parašytas ar išspausdintas vienoje lapo pusėje.

Anotacija – trumpas dokumento (jo dalies ar grupės dokumentų) turinio, paskirties, formos ir kitų savybių apibūdinimas.

Antikva – lotyniškas apvalių kontūrų spaustuvinis šriftas.

Antikvariat – senų spaudinių ir rankraščių prekybos įstaiga.

Antikvarinė knyga: 1) knyga, Lietuvoje išleista nuo spausdintinės knygos pradžios iki 1945 metų pabaigos; 2) Vakarų šalyse antikvarinėje prekyboje esanti senoji knyga.

Antikvarinė prekyba – prekyba senomis knygomis, periodiniais leidiniais, fotografijomis, žemėlapiams, faksimilėmis, dokumentais (laiškais, autografais), dailės kūriniams. Kartu gali būti prekiaujama senovinėmis buitės prekėmis (baldais, indais).

Antologija – įvairių autorių literatūros, muzikos kūrinių rinkinys.

Antrašiniai duomenys žr. *Priešantraštis*

Antraštė – knygos, jos skyriaus, dalies, periodinio, tęstinio leidinio ar jų straipsnių pavadinimas.

Antraštinis lapas – leidinio pradžios lapas, kuriame pateikiami jį atpažinti reikalingi svarbiausi duomenys: autorius, antraštė, leidėjas, paskirtis, leidimo vieta ir metai.

Antroponimas žr. *Asmenvardis*

Antspaudas: 1) knygos nuosavybės ženklas, įspausstas įrankiu su užrašu ar piešiniu; 2) įrankis su užrašu ir ženklo atvaizdu, atspaudžiamu popieriuje, vaške, lake.

Apybraiža: 1) literatūros kūrinys, kuriame aprašomi realūs autoriaus stebėti arba dokumentine medžiaga pagrįsti faktai, įvykiai, žmonės; 2) mokslinis ar mokslo populiarinamasis veikalas, kuriame objektas apžvelgiamas bendrais bruožais, visapusiškai neanalizuojamas.

Apkaustai – rankraštinų ar spausdintinių knygų metaliniai kietviršių sutvirtinimai, saugantys knygos bloką nuo sužalojimų.

Aplankas, aplankalas: 1) popieriaus ar plastiko lapas knygos viršeliui aplenkti; 2) kartono, plastiko, odos viršelis dokumentams, raštams, laiškams, brėžiniams sudėti ir susegti.

Apografas – senovės teksto nuorašas, kopija.

Apokrifai: 1) nežinomų autorių ir abejotino autentiškumo kūriniai (mistifikacijos, falsifikatai); 2) į Bibliją neįtraukti senovės judėjų ir krikščionių kūriniai.

Apostrofas – rašybos ženklas (kablelis), rašomas eilutės viršuje ir žymintis praleistą raidę, priebalsių minkštumą, pridurtą žodžio dalį (pvz., Larouss‘as).

Aprašas, bibliografinis aprašas – dokumentui, jo daliai ar keliems dokumentams atpažinti ir apibūdinti reikalingų, standartine forma pateiktų duomenų visuma.

Aprobacija – oficialus institucijos arba atsakingo asmens pritarimas, sutikimas, leidimas spausdinti rankraštį.

Apžvalginis leidinys: 1) leidinys, kuriame aprašomi tam tikro laikotarpio gyvenimo įvykiai ir reiškiniai; 2) informacinis leidinys, kuriame spausdinama trumpa susisteminta vieno ar kelių dokumentų apžvalga.

Archeografija: 1) pagalbinė knygos istorijos šaka, tirianti rašytinių šaltinių paieškos, aprašymo ir publikavimo principus; 2) senovės raštijos paminklų tyrinėjimai, aprašymas ir publikavimas.

Archyvas: 1) įstaigos, organizacijos ar asmens dokumentų rinkinys; 2) įstaiga, organizacija ar jų skyrius, kuris kaupia, registruoja, tvarko, saugo, mokliškai tiria ir naudoja įvairius dokumentus; 3) pastatai ir jų dalys, kuriose laikomi archyviniai dokumentai.

Asmeninė biblioteka – individualus leidinių, rankraščių, kitų dokumentų rinkinys, skirtas tenkinti asmeninius poreikius.

Asmenvardis, antroponimas – autoriaus vardas, pavardė, slapyvardis.

Asortimentinė knygų prekyba – prekyba didelio pasirinkimo, įvairaus turinio ir paskirties leidiniais, leidžiamais įvairių leidėjų.

Asteriksas – žvaigždutės pavidalo ženklas, kuriuo tekste žymimos išnašos.

Ataskaita – dokumentas, leidinys, kuriame pateikti asmens, įstaigos ar organizacijos per tam tikrą laikotarpį atlikto darbo rezultatai.

Atlasas: 1) sisteminis žemėlapių rinkinys, išleistas knygos pavidalu ar atskirais lapais, sudėtais į aplanką; 2) leidinys su augalų, žmogaus kūno organų, gyvūnų atvaizdais, brėžiniais ir pan., naudojamas mokytis.

Atmintinė, atmena: 1) leidinys ar lapelis su trumpa informacija apie kokį nors dalyką ar įvykį; 2) leidinys, kuriame pateikiami nurodymai tam tikros srities darbuotojams ar visuomenės veikėjams.

Atmintinis leidinys – leidinys, skirtas istorinio įvykio ar asmens atminimui.

Atpiginta knyga – knyga, parduodama knygų prekybos tinkle pigiau, nei iš tikro kainuoja.

Atribucija – mokslo ir meno kūrinių autentiškumo, jų autorių, leidimo vietos ir laiko nustatymas.

Atsišaukimas – viešas vyriausybės, partijos, organizacijos ar visuomenės veikėjų kreipimasis į gyventojus, išspausdintas lapelyje ar paskelbtas žiniasklaidoje.

Atsklanda – dekoratyvinis ir (arba) siužetinis piešinys rankraštinės ar spausdintinės knygos teksto, jos skyriaus, straipsnio pirmo puslapio viršuje.

Atspaudas – kopija, gauta iš spaudos formos poligrafiniu būdu ar iš kompiuterio bylos spausdintuvu popieriuje ar kitoje informacijos laikmenoje.

Atvartas – viršelio aplanko dalis, užlenkta į knygos bloką.

Atverstinis antraštinis lapas – antraštinis lapas, kurio tekstas (arba iliustracija) prasideda kairėje lapo pusėje.

Atvirukas – kortelės formos spaudinys, kurio vienoje pusėje yra vaizdas (piešinys, nuotrauka, meninė reprodukcija), o kita pusė gali būti panaudota aiškinamajam tekstui arba laiškui.

Audiovizualinis leidinys žr. *Garsinis regimasis leidinys*

Auksavimas – knygos viršelių ir bloko kraštų puošyba auksu su nedidele vario ar žalvario priemaiša.

Autografas: 1) tekstas, rašytas paties autoriaus; 2) autoriaus, sudarytojo, leidėjo, vertėjo, dailininko įrašas ar parašas leidinyje.

Autolitografija – paties dailininko ant akmens pieštas ir atspaudas atspaudas.

Autoreferatas – autoriaus parengtas trumpas mokslinio darbo turinio išdėstymas.

Autorinė licencinė sutartis – sutartis, kuria autorius arba jo teisių perėmėjas suteikia leidėjui teisę pasinaudoti kūriniu.

Autorinė sutartis – leidėjo, teatro, radijo, televizijos, kino studijos sutartis su autoriumi (ar jo teisių perėmėju) dėl literatūros, mokslo, meno kūrinio skelbimo ir naudojimo.

Autorinis egzempliorius – tam tikras leidinio egzempliorių skaičius, kuriuos leidėjas privalo nemokamai duoti knygos autoriui, vertėjui, sudarytojui, dailininkui.

Autorinis honoraras – atlyginimas už mokslo, literatūros ir meno kūrinio panaudojimą.

Autorinis lankas – kūrinio apimties matavimo vienetas, kuris lygus 40 000 spaudos ženklų (įskaitant ir tarpus tarp žodžių) arba 700 eilučių eiliuoto teksto, arba 3000 cm² spausdintos iliustracinės medžiagos.

Autorinis leidinys – leidinys, išleistas veikalo autoriaus arba jo lėšomis.

Autorinis originalas – rankraštinis tekstas, vaizdinė medžiaga, autoriaus įteikta leidėjui.

Autorinis vertimas – paties autoriaus atliktas kūrinio vertimas į kitą kalbą.

Autorystė – teisė vadintis mokslo, literatūros, meno, muzikos veikalo, išradimo autoriumi, pasirašyti kūrinį savo vardu arba slapyvardžiu, naudotis autorių teisėmis.

Autorių kolektyvas – keletas asmenų, parašiusių arba parengusių veikalą.

Autorių teisė – civilinės teisės normos, nustatančios autoriaus asmenines turtines ir neturtines teises, susijusias su mokslo, literatūros, meno kūrinio sukūrimu ir naudojimu.

Autorių teisės ženklas – © ženklas, pirmoji anglų kalbos žodžio „copyright“ raidė, žyminti autorių teisių savininką ir kūrinio pirmo išleidimo metus.

Autorių teisių subjektas – autorius, kitas fizinis arba juridinis asmuo, turintis išimtinės turtines autorių teises, taip pat fizinis arba juridinis asmuo, kuriam perėjo išimtinės turtinės autorių teisės (autorių teisių perėmėjas).

Autorius – asmuo, sukūręs mokslo, literatūros, meno, muzikos kūrinį, išradėjas, taip pat išvestinio kūrinio (vertimo, adaptacijos, inscenizacijos) sudarytojas.

Autorizuotas vertimas – originalo autoriaus aprobuotas veikalo vertimas į kitą kalbą.

Autotipija: 1) poligrafinis toninių atvaizdų (nuotraukų, paveikslų) gamybos būdas; 2) toninės klišės atspaudas.

B

Bačėno šriftas – **bačėnas** – lietuvių grafiko Vytauto Bačėno sukurtas spaustuvinis šriftas, plačiau naudotas XX a. 6–7-ame dešimtmėčiais.

Baitas: 1) informacijos kiekio vienetas; 2) kompiuterio atminties vienetas, skirtas vienam rašto simboliui (raidei, skaitmeniui, skyrybos ženklui) koduoti.

Bastarda – gotikinis apvalus šriftas, naudotas XIV–XV a. Vokietijos ir Čekijos rankraštines ir spausdintose knygose. Jį XVI a. perėmė lenkų ir lietuvių raštininkai.

Bendraautoris – asmuo, kuris su kitu asmeniu (ar keliais asmenimis) parašė kūrinį ir įgijo autorių teises į savo darbo dalį.

Bendras leidinys – knyga, kuri parengta dviejų ar daugiau leidėjų, gali būti išleista kelių šalių įmonių, nors leidžiama viena arba keliomis kalbomis.

Bendrasis antraštinis lapas – antraštinis lapas, kuriame pateikiami duomenys apie visą daugiatomį ar tęstinį leidinį.

Bendroji antraštė – daugiatomio, tęstinio ar serijinio leidinio antraštė, kuri spausdinama visuose tomuose.

Bestseleris – knyga, turinti didelę paklausą, leidžiama didžiausiais tiražais, dažnai kartotiniaisiais leidimais.

Biblija, Šventasis Raštas – krikščionių ir judėjų šventųjų knygų rinkinys.

Bibliofilija – kultūros ir švietimo veikla, skirta kaupti žinias apie knygą, sisteminti ir skleisti kryptingai kuriant asmeninę biblioteką.

Bibliofilinis leidinys – nedidelio tiražo leidinys, išsiskiriantis bibliofilų vertinamomis ypatingomis teksto ar apipavidalinimo savybėmis.

Bibliognozija – mokslas apie knygą. Terminas vartotas XIX amžiuje.

Bibliografija: 1) veiklos sričių visuma, užtikrinanti bibliografinės informacijos rengimą ir funkcionavimą visuomenėje; 2) bibliografijos priemonė, bibliografijos priemonių visuma.

Bibliografijos mokslas – mokslas apie bibliografiją kaip visuomeninį reiškinių.

Bibliografijos leidinys – atskiro dokumento pavidalu išleista bibliografijos priemonė.

Bibliografijos rodyklė – sudėtingos struktūros bibliografijos priemonė, turinti mokslinę informacinę paieškos sistemą.

Bibliografijos priemonė – sutvarkyta bibliografinių įrašų visuma. Skiriama bibliografinė apžvalga, bibliografijos rodyklė, bibliografinis sąrašas, kartoteka, katalogas, kompiuterinė bibliografinė priemonė.

Bibliografijos sąrašas – paprastos struktūros bibliografijos priemonė.

Bibliografinė apžvalga – bibliografijos priemonė, kurioje ryškiai pasakojama apie dokumentus ir pateikiama bibliografinių duomenų apie juos.

Bibliografinė juostelė – rekomendacinė juostelės pavidalo bibliografijos priemonė, kurioje pateiktas vieno ar kelių dokumentų bibliografinis įrašas (kartais su anotacija ir iliustracija).

Bibliografinė nuoroda – bibliografiniai duomenys apie tekste cituojamą ar šiaip minimą dokumentą; gali būti pateikti tekste, išnašose arba dokumento gale.

Bibliografinis aprašas žr. *Aprašas*

Bibliografinis įrašas – duomenys apie dokumentą, pagal kuriuos jis atpažįstamas ir ieškomas (tai bibliografinio įrašo pradmuo, aprašas, anotacija, referatas, indeksas, dalykinė rubrika ir kt.).

Bibliolatrija – knygų garbinimas, perdėta meilė joms, kultas, magiškos jų galios pripažinimas.

Bibliologija – mokslas apie knygą (terminas daugiausia vartojamas romanų kalbų šalyse).

Bibliomanas – mėgėjas rinkti knygas be jokios atrankos.

Bibliopolistika – knygų prekyba.

Bibliopsichologija – mokslas, nagrinėjantis žodinę ir dokumentinę komunikaciją bei skaitymą psichologiniu aspektu.

Bibliosofija – mokslas apie knygą (terminas vartotas XIX a.).

Bibliotafas – bibliomanas, pasižymintis perdėtu, iškreiptu knygų kaupimo pomėgiu ir neleidžiantis jomis naudotis kitiems.

Biblioteka: 1) socialinės komunikacijos institucija, kaupianti, tvarkanti, sauganti dokumentus ir patiekianti visuomenei jais naudotis; 2) knygų rinkinys, kolekcija (asmeninė biblioteka); 3) knygų serija; 4) patalpa arba pastatas, kuriame laikomos knygos.

Bibliotekininkystė – mokslinių studijų ir praktinės veiklos sritis, susijusi su dokumentų ir leidinių (rankraštinų, spausdintų, vaizdo, garso, elektroninių ir kt.) informacijos kaupimo ir naudojimo visuomenėje organizavimu.

Bibliotekos fondas – susisteminti, sutvarkyti spaudiniai ir kiti dokumentai, laikomi bibliotekoje.

Bigas – išilginis įspaudas knygos kietviršyje, kad viršelis lengviau lankstytųsi.

Bigavimas – rantelių įspaudimas knygu įrišimui skirtame kartone ar storesniame popieriuje.

Byla žr. Rinkema

Bilingvistinis leidinys žr. *Dvikalbis leidinys*

Biobibliografinis žodynas – leidinys, kurį sudaro biografiniai duomenys apie kokius nors asmenis, jų darbų ir literatūros apie jų gyvenimą bei veiklą sąrašai.

Biografija – asmens (ar kelių asmenų) gyvenimo ir veiklos aprašymas.

Biografijų žodynas – tam tikru aspektu atrinktų žmonių gyvenimo ir veiklos aprašymas, dažniausiai išdėstytas pagal abėcėlę.

Biograma – informacinis straipsnis enciklopedijoje, žodyne ar kitame leidinyje apie kurio nors asmens gyvenimą, veiklą su pateiktais veikalais, literatūra apie jį.

Bitas – mažiausias informacijos kiekio vienetas.

Biuletenis: 1) periodinis ar tęstinis leidinys, kuriame spausdinama glausta informacija, susijusi su jį leidžiančios žinybos arba organizacijos veikla; 2) oficialus dokumentų, įstatymų rinkinys; 3) trumpas oficialus pranešimas apie visuomenei svarbų įvykį.

Blankas – popieriaus lapas su išspausdintu įstaigos, įmonės pavadinimu ir iš dalies išspausdintu tekstu. Naudojamas rengiant dokumentą pagal tam tikrą formą.

Blintas žr. *Aklasis įspaudas*

Bordiūras – dekoratyvinė knygos puošmena, jos teksto, iliustracijų ar viršelio kraštų apvada.

Borgis – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis yra 9 punktai.

Brachigrafija: 1) knygos istorijos mokslo paleografijos šaka, tirianti greitraščio sistemas; 2) viena iš greitraščio sistemų.

Brevijorius – katalikų dvasininkų maldų knyga, sudaryta iš psalmių, Biblijos ištraukų, bažnyčios tėvų raštų, skirta kiekvienai liturginių metų dienai.

Brėžinys – knygos iliustracijos elementas, tam tikro mastelio grafinis daikto vaizdas plokštumoje; rodo tikslus daikto metmenis ir formą, sutartiniais grafiniais ženklais vaizduojami jo elementai.

Briauna – knygos įrišimo elementas – viršelio iškyša už bloko; saugo knygos bloką nuo mechaninio sužalojimo.

Briliantas – smulkiausias spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 3 punktai.

Brošiūra – neperiodinis 5–48 puslapių knygos formos leidinys.

Brošiūravimas – išspausdintų spaudos lankų lankstymas, jų siuvimas ar segimas į knygos bloką.

Brūkšnys – skyrybos ženklas, rašomas, pavyzdžiui, tarp dviejų to paties asmens pavardžių, dvigubuose valstybių ar administracinių centrų pavadinimuose, keliant žodžius į kitą eilutę.

Bukinistinė knyga – naudota knyga, išleista ne seniau kaip prieš 50 metų.

Bukletas žr. *Lankstinys*.

Bulė: 1) oficialus popieriaus raštas svarbiu reikalu; 2) viduramžių valdovo dokumentas, sutvirtintas tam tikru antspaudu.

Bulvarinė spauda – menkavertė, sensacingo turinio spauda, kurioje rašoma apie nusikaltėlių pasaulį, aferas, asmeninio gyvenimo smulkmenas.

C

Celiuliozė – augalų ląstelių pluoštas, naudojamas popieriui, kartonui, plastikui ir kitiems dirbiniams gaminti.

Cenzūra – spaudos ir kitų informacijos priemonių valstybinė priežiūra ir kontrolė, kurią atlieka specialios institucijos.

Chalkografija: 1) vario raižinių technika; 2) chalkografijos būdu gautas grafikos atspaudas.

Chrestomatija – grožinės literatūros kūrinių, mokslo veikalų arba jų ištraukų leidinys, skirtas mokytis.

Chromolitografija: 1) spalvotos litografijos technika, kai kiekviena spalva spaudžiama nuo kito litografinio akmens; 2) chromolitografijos technika gautas atspaudas.

Chronografija: 1) kronikų, metraščių rašymas; 2) istorinių įvykių užrašymas pagal metų seką; taip parašyti veikalai.

Chronologija – pagalbinė istorijos mokslo disciplina, kurioje pagal rašytinius ar archeologinius šaltinius nustatomi istoriniai įvykiai ir dokumentų datos.

Ciceras – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis yra 12 punktų.

Cimelijos – labai vertingi rankraščiai, leidiniai ar kiti daiktai, laikomi bibliotekose ar kitose institucijose atskirais rinkiniais, ypač saugomi, kartais eksponuojami kaip muziejinės vertybės.

Cinkografija: 1) formų (klišių) iliustracijoms iškiliaspaudės gamybos būdas; 2) cinkografijos būdu gautas atspaudas.

Citata – tiksli dokumento teksto ar kalbos ištrauka, pateikta kitame tekste dėstomai minčiai, samprotavimui ar įrodymui patvirtinti.

D

Dagerotipija – fotografinio atvaizdo gavimo būdas, naudojamas knygų iliustracijoms.

Dainynas – dainų tekstų rinkinys, dažnai su natomis.

Dalinis antraštinis lapas – antraštinis lapas, kuriame pateikiami duomenys apie atskirą daugiatomio ar tęstinio leidinio tomą.

Dalis – knygos skyrius, poskyris, skirsnis, dažniausiai turintis antraštę.

Daugiakalbis leidinys – leidinys, kuriame visas tekstas ar jo dalis skelbiama keliomis kalbomis.

Daugiatomis leidinys – leidinys, sudarytas iš dviejų ar daugiau tomų (dalių), savo turiniu sudarantis visumą.

Dedikacija: 1) įrašas knygos pradžioje, nusakantis, kam yra skiriamas kūrinys; 2) kūrinys, kuriame autorius nurodo, kokio asmens ar institucijos garbei tas veikalas skiriamas.

Defektinis egzempliorius – sugadintas egzempliorius, kuriame gali būti neišspausdinta dalis teksto, supainioti spaudos lankai, išplėsti lapai arba sužalotas viršelis ir pan.

Defisas žr. *Brūkšnys*

Deimantas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis yra 4 punktai.

Dekalkomanija: 1) vaikiškų spalvotų paveikslėlių, etikečių, prekių ženklų ir kt. gamybos (tapybos) technika; 2) dekalkomanijos technika sukurtas kūrinys.

Dekelis – spausdinimo mašinos cilindro apvalkalas, gerinantis popieriaus prispaudimą prie spaudos formos.

Dėklas – kartoninis įmovas, dėžutė knygai laikyti.

Dermatinas – dirbtinė oda su audinio pagrindu, vartojama knygoms įrišti.

Detektyvas – literatūros kūrinys, vaizduojantis nusikaltėlių pasaulį, sunkų nusikaltimą, seklių nuotykius.

De visu („Remiantis tuo, kas paties matyta“) – juo pažymima, kad su dokumentu susipažinta ne iš informacijos šaltinių, o tiesiogiai.

Devizas: 1) konkursui pateikto kūrinio autoriaus šifras (žodis ar ženklas); 2) glaustu posakiu išreikšta svarbiausia veiklos idėja, principai; 3) įrašas herbe.

Diagrama: 1) grafinis vaizdas, rodantis įvairių dydžių santykį ar kitimą; 2) knygos iliustracija, kurioje pateikiamas grafinis kokio nors objekto vaizdas.

Diakritinis ženklas – virš raidžių, prie jų ar po jomis rašomi ženklai, keičiantys ar tikslinantys kai kurių raidžių tarimą (lietuvių rašto sistemoje – ė, ą, ū ir kt.).

Diazotipija – fotografinis teksto, brėžinių dauginimas, naudojant šviesiai jautrius diazjunginius ir specialų diazotipinį popierių.

Didmeninė knygų prekyba – knygų prekyba, apimanti knygų pirkimą urmu iš gamintojų ir pardavimą dideliais kiekiais.

Dienoraštis – chronologiniai datuoti užrašai, kuriuose periodiškai žymimi dienos įvykiai, išgyvenimai.

Dienraštis – periodinis leidinys, leidžiamas kiekvieną dieną ne mažiau kaip 5 kartus per savaitę.

Disertacija – mokslo darbas, kurį parengęs ir viešai apgynęs asmuo įgyja mokslo laipsnį.

Diskografija – garso dokumentų sąrašai, katalogai, kartais ir literatūra apie juos.

Dizainas – knygų, kitų spaudinių (afišų, plakatų) meninis projektavimas, jų estetinės, meninės išvaizdos kūrimas.

Dokumento šifras – sutartinis ženklas, žymimas raidėmis ir skaitmenimis, pagal kuriuos nustatoma dokumento laikymo vieta. Gali būti inventorinis registracijos numeris, klasifikacijos indeksas ir kt.

Dokumentas – materialiai laikmena, kurioje užfiksuota tam tikra informacija.

Dokumentinė komunikacija žr. *Komunikacija*

Dokumentinis grožinis leidinys – grožinės literatūros leidinys, kuriame pateikiamas dokumentu, realiu įvykiu arba istorinio asmens veikla grįstas kūrinys.

Dokumentotyra, dokumentalistika – mokslo šaka, tirianti dokumentų formą, jų struktūrą, socialines funkcijas; nagrinėjanti dokumentinės informacijos fiksavimo būdus, jos laikymą ir sklaidimą elektroninėmis, operatyviojo ryšio ir kitomis priemonėmis.

Dubletas: 1) vienas iš dviejų vienodų leidinių; 2) antras kurio nors daikto (knygos, periodinio leidinio, eksponato) egzempliorius rinkinyje, muziejuje, bibliotekoje.

Dublikatas – antras dokumento (asmens liudijimo, diplomo, rankraščio ir kt.) egzempliorius. Patvirtintas notaro, turi vienodą juridinę galią kaip ir originalas.

Dupleksas – autotipijos dvispalvis spausdinimas, leidžiantis iš nespaltoto originalo gauti atspaudą (ilustraciją) su spalviniu tonu.

Dvasinio švietimo leidinys – religinio turinio leidinys, aiškinantis tikėjimu aukščiausiomis dieviškomis galiomis grįstos pasaulėžiūros teiginius.

Dviguboji numeracija – periodinio ar tęstinio leidinio žymėjimas dviem eilės numeriais – metiniais ir ištisiniais, nuo leidinio įsteigimo pradžios.

Dviguboji paginacija – dvigubas leidinio puslapių (lapų) žymėjimas – ištisine leidinio numeracija ir kiekvieno jo tomo, dalies atskira numeracija.

Dvikalbis leidinys – leidinys, kuriame tas pats tekstas arba jo dalis išspausdinta dviem kalbomis.

E

Egzempliorius – leidinio tiražo vienetas.

Egzodo knyga – išėvijos knyga. Lietuvoje – knygos, parašytos iš tėvynės pasitraukusių autorių per Antrąjį pasaulinį karą ir po jo.

Eilutė: 1) žodžiai, raidės, natos ir kiti ženklai, išdėstyti vienoje horizontalioje puslapio, skilties eilutėje; 2) spaustuvinio rinkinio dalis – horizontaliai išdėstytos literos; 3) teksto dalis, kompiuterio ekrane matoma kaip viena ištisinė rašmenų eilutė.

Ekslibrisas – knygos nuosavybės ženklas – mažas popieriaus lapelis su grafikos kūrinium, savininko asmenvardžiu, dažniausiai klijuojamas knygos viršelyje arba priešlapyje.

Eksplikacija žr. *Legenda*

Ekspresinformacija – operatyvus informacinis, dažniausiai periodinis leidinys, kuriame skelbiami naujausių leidinių bibliografiniai aprašai, trumpi straipsnių ar jų vertimų referatai.

Elektrofotografija – fotografinių dokumentų kopijavimas sudarant elektros lauko reljefą fotolaidžiuose puslaidininkuose ir jį ryškinant.

Elektrografija – informacijos užrašymo, saugojimo ir atkūrimo (kopijavimo) būdas naudojant elektros magnetinio lauko poveikį.

Elektroninė knyga žr. *Skaitmeninė knyga*

Elektroninė leidyba žr. *Skaitmeninė leidyba*

Elektroninė prekyba – leidinių ar kitų prekių pirkimas ir pardavimas naudojant internetą (žiniatinklį).

Elektroninis leidinio formatas žr. *Skaitmeninis leidinio formatas*

Elektroninis žurnalas žr. *Skaitmeninis žurnalas*

Elementorius – pradinio skaitymo ir rašymo vadovėlis.

Elitinis leidinys – nedideliam aukštų meninių ir estetinių poreikių vertintojų skaičiui skirtas leidinys.

Emblema – knygos iliustracijos elementas, sutartinis ženklas, simbolis, reiškiantis kokią nors sąvoką arba idėją. Dažniausiai ja piešiami knygų viršeliai, aplankai.

Enciklika – popiežiaus aplinkraštis tikėjimo, moralės, bažnyčios organizacijos, krikščioniško gyvenimo ir socialinės politikos klausimais.

Enciklopedija – leidinys, kuriame pateikiama įvairių ar kai kurių mokslo bei visuomenės gyvenimo svarbiausių žinių visuma.

Enciklopedinis žodynas – žinyinis leidinys, aiškinantis kelių ar vienos mokslo srities (knygotyros, istorijos) sąvokas, pateikiantis duomenų apie įvykius ar asmenis.

Epigrafas – posakis, citata ar kita veikalo ištrauka, įrašyta kūrinio ar jo dalių pradžioje.

Epigrafika – pagalbinė knygotyros disciplina, tirianti senuosius įrašus ant paminklų, pastatų ir dirbinių.

Epigrafinis leidinys – leidinys, kurio tekstas sudarytas iš reikšmingų, istorinę vertę turinčių įrašų.

Epigrama – trumpas, sąmojingas, dažnai satyrinio pobūdžio poezijos kūrinys.

Epilogas – baigiamoji literatūros kūrinio dalis, kurioje autorius informuoja apie tolesnį veikėjų likimą, ateities įvykius.

Epistolinė literatūra: 1) žymių žmonių publikuoti laišakai, turintys meninę, kultūrinę ir pažintinę reikšmę; 2) grožinės literatūros leidiniai, parašyti laiškų forma.

Epitafija: 1) lyrinis eiliuotas kūrinys, skirtas mirusiam asmeniui ar pražuvusiam dalykui; 2) glaustas antkapio įrašas.

Epopėja – didelės apimties leidinys, daugiaplanis romanas ar romano ciklai, apimantys ilgą laikotarpį, vaizduojantys svarbius tautos ir valstybės įvykius.

Erotinė spauda – leidiniai, spausdinantys su jutimine meile, geidulingumu susijusius kūrinius.

Errata („klaida“) – leidinio gale išspausdinti teksto klaidų taisymai.

Ėsdinimas – metalo apdorojimas gaminant spaudos formas.

Esė – mokslinio pobūdžio literatūros kūrinys, nagrinėjantis filosofijos, visuomenės, meno reiškinius ar problemas.

Eskizas: 1) veikalo metmenys; 2) pirminis dailės kūrinio modelis, pagal kurį vėliau kuriama.

Estampas – lakštinės grafikos kūrinys, autoriaus rankomis raižyto medžio, metalo, linoleumo ar litografinis atspaudas.

Etiketė – informacinis prekės lapelis, klijuojamas ant prekės arba jos pakuotės.

Evangelijos – knyga, kurioje yra keturi kanoninių evangelijų (Evangelija pagal Matą, Evangelija pagal Morkų, Evangelija pagal Luką, Evangelija pagal Joną) tekstai, sudarantys dalį Naujojo Testamento.

F

Faksimilė: 1) leidinys, tiksliai atitinkantis ankstesnį spaudinį (popieriaus rūšį, formatą, šriftą); parengiamas litografiniu, fotografiniu ar kitokiu spaudos būdu; 2) viena iš knygos iliustracijos rūšių.

Faktūra – siaurų, smailių, laužtinių kontūrų šriftas, gotikinio šrifto atmaina.

Falsifikatas – sąmoninga dokumento, literatūros kūrinio ar kito spaudinio klastotė, priskiriama kitam autoriui ar leidėjui.

Filetė – odinio knygos įrišimo ornamentavimo auksu įrankis.

Filigranas – iš vielos nupinta figūra (herbas, vardas, emblema), dedama popieriaus gamybos procese į semiamos formos dugną ir sudaranti vandenženklį.

Filigranologija – mokslas apie vandenženklus.

Filokartija: 1) atvirukų kolekcionavimas, jų tvarkyba ir tyrinėjimas; 2) atvirukų kolekcijų, jų katalogų leidyba; 3) atvirukų parodos, prekyba aukcionuose.

Firminė spauda – informacinė prekybinė spauda: katalogai, prospektai, kainynai, reklaminiai leidiniai.

Firminis leidinys – pramonės arba prekybos firmos leidžiamas leidinys, kuriame pateikiami duomenys apie jos gaminamą arba paroduojamą produkciją arba kita su tos firmos veikla susijusi informacija.

Fizinis spaudos lankas – spaudos produkcijos apimties apskaitos vienetas, kuriuo laikomas atspaudas vienoje bet kokio formato popieriaus lapo pusėje.

Fleksografija – iškiliosios spaudos būdas, naudojamas tarai, etiketėms, reklamos leidiniams spausdinti.

Foliacija – rankraštinės ar spausdintos knygos lapų numeracija.

Foliantas: 1) pusės popieriaus lapo formato (*in folio*) knyga; 2) didelio formato knyga.

Folija – popierinė kalkė arba skaidri plėvelė, dengta aliuminio miltelių, dažų, dervos sluoksniu; naudojama raidėms, atvaizdai knygos viršelyje ar šiaip popieriuje įspausti.

Fonema – skiriamasis garsinis kalbos elementas, nebuskaidomas į mažesnius vienas po kito einančius vienetus.

Fonograma: 1) grafinis ženklas, žymintis garsinio žodžio elementą – fonemą, skiemenį; 2) garsinės informacijos (kalbos, muzikos) įrašas kompaktinėje plokštelėje, magnetinėje juostoje ar kitoje laikmenoje.

Formatas: 1) popieriaus lapo ar išspausdinto leidinio plotis ir aukštis, ilgis matuojamas milimetrais ar centimetrais; 2) dokumento ar jo dalies (rašmens, pastraipos, lentelės) vaizdavimo ir apipavidalinimo kompiuteryje būdas.

Fotoalbumas – leidinys, kurį sudaro specialiai tam leidiniui padarytų arba iš kitų leidinių, archyvinės medžiagos atrinktų fotografuotų vaizdų reprodukcijos.

Fotografija, skaitmeninė fotografija – objekto nuotraukos gavimas naudojant šviesai jautrias medžiagas, veikiamas nuo objekto atsispindėjusia arba objekto skleidžiama spinduliuote. Skaitmeninėje fotografijoje atvaizdas užrašomas elektroniniu būdu šviesai jautrių krūvio sąsajos elementų matricoje.

Fotografika: 1) grafinio dizaino technika, jungianti meninės fotografijos ir grafikos elementus; taikoma knygoms apipavidalinti; 2) kompiuterine technika apdorotos fotografijos.

Fotografinis teksto rinkimas, fotorinkimas – spaudos formos rengimas ne liejant, bet fotografuojant spaudmenis.

Fotografuotinis leidinys – spaudinys, kurio turinys fotografiniu būdu parengtas iš ankstesnio leidinio.

Fotograviūra žr. *Heliograviūra*.

Fotoksilografija – medžio raižinys, gaunamas fotografijos būdu perkeliant atvaizdą ant lentos paviršiaus ir jį išraižant.

Fotolitografija – spaudos formos gamyba litografiniame akmenyje, naudojant fotomechaninius procesus.

Fotorinkimas žr. *Fotografinis teksto rinkimas*

Fototipija: 1) fotomechaninis plokščiaspaudės būdas toniniams originalams dauginti; 2) fototipijos būdu gautas atspaudas.

Fragmentas – knygos dalis, teksto ištrauka.

Faktūra – siaurų, laužtinių kontūrų šriftas, gotikinio šrifto atmaina.

Frazė – baigtą mintį reiškiantis žodžių junginys, posakis.

Frontispisas – knygos lapas su grafikos kūriniumi, įdėtas prieš antraštinį lapą. Gali būti vaizduojama autoriaus portretas, veikalo idėja arba svarbų siužeto epizodą perteikianti kompozicija.

Futliaras žr. *Dėklas*

G

Galvanoplastika – metalinių kopijų gamyba elektromechaniniu būdu; gaminamos raizinių kopijos, stereotipinės spaudos formos, spausdinimo štamai ir kt.

Gamybinis praktinis leidinys – leidinys, kuriame spausdinama technikos, technologijos ir gamybos organizacijos informacija, skirta gamyboje dirbantiems specialistams.

Garamonas – antikos stiliaus šriftas, anksčiau naudotas knygų leidybai.

Garnitūra, garnitūras – to paties piešinio, stiliaus ir paskirties šriftų rinkinys.

Garsinė knyga – knygos teksto įrašas magnetinėje juostoje, kompaktinėje plokštelėje ar kitoje laikmenoje.

Garsinis regimasis leidinys – leidinys, kuriame greta žodinio teksto (ar be jo) pateikiami garso įrašai ar vaizdai, užfiksuoti vaizdo įrašymo laikmenoje (kompaktinėje plokštelėje, skaidrėje ir pan.).

Gidas – informacinė knyga, kelionių vadovas.

Gigantografija – didelių formatų leidinių (pvz., afišų, plakatų) dauginimas.

Glagolika – seniausias slavų tautų raidynas, pirmas slavų rašomosios kalbos raštas.

Glavlitas – SSRS kultūros, literatūros, visų rūšių spaudos (karinės, politinės, ideologinės ir kt.) išankstinės ir represinės cenzūros institucija.

Giliaspaudė, gilioji spauda – spaudos būdas, kai spaudos formos spausdinami elementai yra įdubę, o tarpiniai iškilūs. Atspaudas gaunamas nuo įdubusių spausdinamųjų elementų.

Glosarijus – aiškinamasis pasenusių, nesuprantamų ir mažai vartojamų žodžių ar posakių žodynas.

Gotikinė antikva – šriftas, susidaręs XV a. iš klasikinio minuskulo, užimantis tarpinę padėtį tarp lotyniškojo ir gotikinio šriftų. XVI a. pabaigoje ją pakeitė fraktūra.

Gotikiniai rašmenys – stilizuota lotyniškų rašmenų atmaina, kuriai būdingos kampuotos, laužytos raidės.

Gotikinis šriftas – lotyniškas gotikos stiliaus šriftas. Turi 4 atmainas: tekstūrą, fraktūrą, švabacherį ir gotikinę antikvą.

Gradualas – katalikų mišių giesmių rinkinys.

Grafema – mažiausias rašto vienetas, atitinkantis garsinės kalbos vienetą – fonemą (a, b, š).

Grafika – vaizdinė informacija leidinyje ar kompiuteryje.

Grafikas – knygos iliustracija – kokių nors susijusių procesų ar reiškinių santykio vaizdavimo būdas; būna linijų, apskritiminių diagramų, stulpelių pavidalo.

Grafitai – įrašai, ženklai ar vaizdai ant pastatų sienų, daiktų, indų.

Grafologija – mokslas, tiriantis žmogaus psichikos ypatybių atspindį rašysenoje.

Gramatika – knyga, skirta žodžių, žodžių junginių ir sakinių sandarai sistemingai nagrinėti.

Gramatūra – popieriaus masės vienetas – 1 m² popieriaus masė gramais.

Granitolis – medvilninis ar lininis audinys, dengtas plėvele iš nitroceliuliozės su užpildais; naudojamas knygoms įrišti.

Graviūra žr. *Raižinys*

Graždanka – rusų raidynas, kirilikos modifikacija, įtvirtinta rusų raštijoje XVIII a. pradžioje.

Greitraštis – greito rašymo būdas, kai raidės ir žodžiai keičiami ženklais, simboliais ir sutrumpinimais.

Grifas: 1) antspaudas su parašu ar kitokiu rankraštiniu tekstu, to parašo ar teksto antspaudas dokumente; 2) įrašas leidinio antraštiniame lape, nusakantis dokumento naudojimo tvarką (pvz., slaptai, tarnybinis).

Groteskas – šriftas, kurio raidžių linijos vienodo storio; juo spausdinamos afišos.

Grožinės literatūros leidinys – leidinys, kurio turinį sudaro vienas ar keli grožinės literatūros kūriniai.

Gumburas – senovės knygų kietviršio apkausto dalis – iškili vinies pusapvalė galvutė, metalu apkaustytas kampas arba vidurys.

H

Hagiografija – religinės raštijos, religinių leidinių rūšis – šventųjų gyvenimo aprašymai.

Hartas: 1) švinio, stibio ar alavo spaustuvinis lydinys eilutėms, tarpams lieti; 2) susidėvėjęs spaustuvinis šriftas, skirtas perlydyti.

Hektografija – teksto ir iliustracijų dauginimas spausdinimo prietaisu, vadinamu hektografu.

Heliograviūra, fotograviūra: 1) fotomechaninis giliaspaudės būdas, kai spaudos forma gaunama atvaizdo diapozityvą specialiame pigmentiniame popieriuje chemiškai apdorojant ir perkeliant ant varinės plokštelės; 2) tuo būdu gautas antspaudas.

Hieroglifai: 1) rašto ženklai, žymintys daiktus ir sąvokas; 2) perkeltine prasme – neišskaitomas, sunkus skaityti raštas.

Hipertekstas – struktūruotas informacijos pateikimas, kai tekstas, grafinis vaizdas, garsas susiejamas nuorodomis.

Holenderis – popieriaus gamybos įrenginys – specialus volas su įtvirtintais peiliais makulatūrai malti.

Holografija – objekto erdvinio vaizdo įrašymo ir atgaminimo būdas naudojant elektromagnetines bangas.

Horariumas – stačiatikių religinių giesmių leidinys.

I

In duodecimo – leidinio formatas, sudarytas iš tris kartus sulenkto popieriaus lapo (pirmas lenkimas dviejose vietose); taip pat lankstant gaunama 12 lapų, arba 24 puslapiai (žymimas 12°).

In folio – leidinio formatas, sudarytas iš pusės popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 2 lapai, arba 4 puslapiai (žymimas 2°).

In octavo – leidinio formatas, sudarytas iš tris kartus sulenkto popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 8 lapai arba 16 puslapių (žymimas 8°).

In plano – leidinio formatas, sudarytas iš nesulenktos popieriaus lapo, gaunami 2 puslapiai.

In quarto – leidinio formatas, sudarytas iš du kartus sulenkto popieriaus lapo, kurį lankstant gaunami 4 lapai, arba 8 puslapiai (žymimas 4°).

In sedecimo – leidinio formatas, sudarytas iš keturis kartus sulenkto popieriaus lapo, kurį lankstant gaunama 16 lapų, arba 32 puslapiai (žymimas 16°).

Ibidem („ten pat“) – tarptautinis standartinis ženklas leidinio išnašose ir bibliografiniame sąrašė nurodant tą patį, jau minėtą šaltinį.

Identifikacija – leidinio tapatybės pagal tam tikrus požymius nustatymas (pvz., defektinio egzemplioriaus leidėjo, leidimo metų ir kt.).

Įdėtinis lapas – sulankstytas žemėlapis, schema, brėžinys ar kita papildoma leidinio iliustracija, įdėta į voką, priklijuota prie viršelio.

Įklija – knygoje tarp spaudos lankų įklijuotas atskiras teksto ar iliustracijos atspaudas.

Ikonografija: 1) iliustracinės medžiagos tam tikram leidiniui visuma; 2) vaizdinių dokumentų (tapybos, grafikos kūrinių, fotografijų), susijusių su koku nors asmeniu, tema, vieta, įvykiu, rinkinys.

Iliustracija – piešinys, raiziny, fotografija, brėžinys ir kt. grafikos kūrinys, aiškinantis, papildantis ir puošiantis tekstą.

Imprimatur („įspaudžiant pažymėti“) – bažnytinės vadovybės formulė, įrašoma kartu su data ir parašu, leidžianti spausdinti religinę knygą.

Indeksas: 1) asmenvardžių, pavadinimų rodyklė, sąrašas; 2) sutartinis ženklas ar jų grupė klasifikacijos skyriams žymėti; leidinyje nurodomas kaip šifro dalis.

Individualus autorius – asmuo, parašęs kūrinių vienas arba su bendraautorium (bendraautoriais).

Informacija – mokslinės, politinės, visuomeninės žinios, perduodamos vienu asmenų kitiems žodžiu, raštu arba žiniasklaidos priemonėmis: per spaudą, radiją, televiziją, kiną, kompiuterio tinklus.

Informacinės technologijos, informacinės ir komunikacinės technologijos – priemonių ir būdų visuma informacijai apdoroti (rinkti, tvarkyti, laikyti, perduoti) kompiuteriu.

Informacinis leidinys – leidinys, kuriame pateikiamos susistemintos žinios apie dokumentus (skelbtus, neskelbtus, neskelbiamus) arba pirminių šaltinių žinių analizės ir apibendrinimo rezultatas, leidžiamas mokslinė informacine veikla užsiimančios organizacijos.

Inicialai: 1) pirmos asmenvardžio (vardo, pavardės, slapyvardžio) raidės; 2) knygos arba jos skyrių pirmos raidės, dažniausiai puošnios, parašytos kitu šriftu ir kitokios spalvos.

Inkunabulai – pirmos spausdintos knygos nuo J. Gutenbergo spaudinių (apie 1442), baigiant leidiniais, išėjusiais iki 1501 metų.

Inkvizicija – teisminė Katalikų Bažnyčios institucija kovai su Bažnyčios priešais, eretikais, knygomis, prieštaraujančiomis Bažnyčios dogmoms.

Instrukcija: 1) leidinys, kuriame pateikiamos gamybinės ir visuomeninės veiklos reguliavimo arba naudojimosi gaminiais ir paslaugomis taisyklės; 2) norminis teisės aktas, kuriame įtvirtinta valstybės ar valdymo institucijos kompetencija įgyvendinti teises, pareigas, užduotis, jų atlikimo būdus.

Interliniažas – tarpas tarp dviejų gretimų eilučių renkamojoje spaudos formoje.

Interlinija – spaustuvinė tarpinė medžiaga – metalinė žemesnė už šriftą plokštelė tarpams tarp rinkinio eilučių reguliuoti.

Interpretacija – teksto, faktų prasmės aiškinimas, komentavimas.

Intertipas – eilučių liejamoji teksto rinkimo mašina, konstrukcija artima monotipui.

Intervalas – atstumas tarp mašinraščio ar kompiuteriu spausdinto teksto eilučių.

Įrenginys – elektromechaninis ar elektroninis atskirai konstruktyviai apipavidalintas kompiuterio komponentas (pelė, vaizduoklis, spausdintuvas, išorinis modemas).

Įrišas – knygos aptaisymas, knygos bloko gaminimas ir jo įdėjimas į kietviršį.

Įrišo medžiagos – medžiagos, reikalingos knygai įrišti: popierius, kartonas, specialūs audiniai ir jų pakaitalai, taip pat klizai, marlė, siūlai ir kt.

ISBN – tarptautinis standartinis knygos numeris, knygos identifikatorius; identifikuoja šalį, konkretų leidėją ir leidinį.

ISMN – standartinis muzikos leidinio numeris, jo identifikatorius; identifikuoja leidėją ir konkretų muzikos leidinį.

Įspaudas – reljefinis atspaudas audiniuose, kietviršiuose ar specialia medžiaga įklijuotame popieriniame viršelyje.

ISSN – standartinis serialinio leidinio numeris; identifikuoja leidinio antraštę nepriklausomai nuo to, kokia kalba ir kokia laikmena jis leidžiamas.

Istoriografija – mokslo šaka, tirianti mokslo istoriją.

Iškarpa – nukopijuotas arba iškirptas dokumento fragmentas.

Iškiliaspaudė, iškilioji spauda – spaudos būdas, kai spaudos formos spausdinamieji elementai yra iškilesni už tarpus; spausdinant nudažomi tik spausdinamieji elementai, kurie atsispaudžia popieriuje.

Išnaša – teksto paaiškinimas, pastaba, nuoroda į informacijos šaltinį.

Iššifravimas – procesas, per kurį atkuriamas pradinė užšifruotų duomenų pradinė forma.

Išvada – baigiamoji pagrindinio knygos teksto (dažniausiai mokslinio) dalis, kurioje autorius glaustai apibendrina nagrinėjamas temas, pateikia tyrinėjimų rezultatus.

Išvesties įrenginys – spausdintuvas, fotoplėvelių automatas, kuriuo išspausdinama kompiuteriu apdorota informacija.

Įvadas – pradedamoji knygos teksto dalis, kurioje autorius supažindina su kūrinio problematika, pateikia temos literatūros apžvalgą, nurodo svarbiausius terminus, aiškina savo požiūrį į nagrinėjamą temą.

Įvesties įrenginys – įrenginys, kuriuo į kompiuterį įvedama tam tikra informacija (skaitytuvas, skaitmeninis fotoaparatas ir pan.).

Įžanginis straipsnis, įžanga – leidinio pradžioje spausdinamas tekstas, kuriame pateikiamas knygos įvertinimas, žinios apie autorių, jo kūrybą (dažniausiai jį rašo leidinio sudarytojas).

J

Jubiliejinis leidinys – leidinys, išleistas minint asmens, organizacijos ar žymesnio įvykio sukaktį ir paprastai geriau apipavidalintas.

K

Kainynas, kainoraštis – leidinys, kuriame pateikiamas gaminių, prekių ir paslaugų sąrašas su kainomis.

Kalandras – presas popieriui, plastikui, audiniui lyginti, blizginti.

Kalbančioji knyga – garsinių knygų rūšis, skiriama akliesiems ir silpnaregiams.

Kalendorius – lakšto arba knygos pavidalo periodinis leidinys, kuriame pateikiamas visų metų dienų sąrašas, pažymimos poilsio dienos, šventės, žymūs valstybės ir tautos įvykiai, spausdinama grožinė ir mokslo populiarinamoji literatūra, reklamos.

Kaligrafija: 1) dailaus ir raiškaus rašymo menas; 2) ranka rašytas arba pieštas ir dekoruotas tekstas.

Kancionalas – religinių krikščionių giesmių rinkinys.

Kanonas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 40 punktų.

Kanoninės knygos – Biblijos Senojo Testamento 46 ir Naujojo Testamento 27 knygos, Katalikų bažnyčios pripažintos šventomis.

Kantas žr. *Briauna*.

Kantičkos – viena iš lietuviškų giesmyno rūšių; spausdinamos giesmės, išdėstytos pagal liturginių metų laiką, Dovydo psalmės, giesmės apie Dievą, tikėjimą, mirtį ir pan.

Kapitalinis raštas – ankstyvojo Graikijos ir Romos raštijos laikotarpio (prieš Kristų ir pirmaisiais metais po Kristaus) rašto sistema.

Kapitelis – tekstinis, spaustuvinis šriftas, kuriam būdinga didžiųjų raidžių forma, bet mažųjų dydis; naudojamas pavardėms, antraštėms, terminams ir kitiems žodžiams tekste išskirti.

Kaptalas – medvilninio ar šilkinio audinio juostelė, klijuojama prie knygos bloko nugarėlės galų.

Karolingiškasis minuskulas – viduramžių lotyniškasis šriftas, atsiradęs IX a. Tai apvalus, aiškus, simetriškas šriftas.

Kartografinis leidinys – vaizdinis leidinys, kuriame kartografiniais ženklais vaizduojamas geografijos ar astronomijos objektas su papildomais tekstiniais duomenimis.

Kartonas – storas, kietas popierius, naudojamas knygoms įrišti, spaustuvės matricoms gaminti. Anksčiau Lietuvoje kartonu buvo vadinamas popierius, kurio gramatūra didesnė kaip 250 g. Dabar popieriaus svoris nėra lemiamas kartono pavadinimo rodiklis.

Kartotinis leidimas – naujas knygos leidimas be didesnių teksto pakeitimų; jame paprastai nurodomas kartojimo eilės numeris (2-asis, 3-iasis leid.).

Kasetinė knyga – garsinių knygų rūšis. Gaminamos įrašų studijose, įrašomos į kasetes, kompaktines plokšteles ar kitas laikmenas.

Katalogas: 1) informacinis ar reklaminis leidinys, kuriame pasirinkti daiktai išvardijami tam tikra tvarka; 2) pagal tam tikras taisykles sudaryta bibliotekoje esamų dokumentų rodyklė.

Katekizmas – glaustas krikščionių tikybos išdėstymas klausimų ir atsakymų forma, tikybos vadovėlis.

Kegelis – spaustuvinio šrifto matmuo – atstumas tarp literos viršutinės ir apatinės briaunų, matuojamas punktais (1 punktas – 0,3759 mm).

Kietviršis – knygos bloko danga, pagaminta iš odos, audeklo, plastiko, kartono ar kitos medžiagos.

Kirilika – viena iš seniausių slavų abėcėlių, pavadinta švietėjo Kirilo vardu; šią abėcėlę jis sukūrė pagal IX a. graikų raštą.

Kišeninis leidinys – mažo formato masinės paskirties leidinys, patogus nešiotis kišenėje, skaityti kelionėje.

Klasifikacija – dokumentų grupavimas pagal turinį į mokslo šakas, problemas, dalykus arba formalius jų požymius (išdėstyti pagal abėcėlę, autorių pavardes ir pan.).

Klaviatūra – rašomųjų mašinėlių, spaudos rinkimo mašinų, kompiuterių klavišų įtaisas.

Klišė – metalinė, medinė, linoleumo, plastiko ar kitos medžiagos iškiliaspaudės forma iliustracijoms spausdinti.

Klišografas – elektroninis metalinių ar plastikinių plokštelių graviravimo automatas klišėms gaminti.

Knyga: 1) įvairaus pavidalo semantinės informacijos perteikimo grafiniais ženklais priemonė; 2) remiantis UNESCO apibrėžimu, didesnis negu 48 puslapių knygos formos leidinys; 3) leidinio sinonimas; 4) susiūti tušti popieriaus lapai užrašams.

Knyga paštu – knygų prekybos forma, kai specializuotame knygyne ar kitur knygos užsakomos ir siunčiamos paštu.

Knygynas – knygų, kitų spaudinių prekybos įstaiga.

Knygininkystė – praktinė kultūrinės veiklos sritis, apimanti knygų leidybą, gamybą, leidinių platinimą.

Knygnešys – spaudos platintojas, jos išnešiotojas po gyvenamąsias vietas, darbovietes, slaugos ir rūpybos įstaigas.

Knygos blokas – sutvirtintų (suklijuotų, susiūtų ar susegtų) leidinio spaudos lankų komplektas, parengtas dėti viršelį.

Knygos dizainas – knygos išvaizdos, jos apipavidalinimo projektavimas: popieriaus rūšies, šrifto parinkimas, puslapių teksto ir iliustracijų komponavimas, įrišimo būdo bei viršelių audinio nurodymas.

Knygos elementai – sudedamosios knygos struktūros dalys: formatas, apimtis, tekstas, iliustracijos ir kt.

Knygos formatas – knygos plotis ir aukštis.

Knygos informacinės priemonės – papildoma informacija knygoje, padedanti skaitytojams naudotis knyga, jos tekstu.

Knygos istorija – knygos atsiradimo ir raidos dėsnių pažinimo ir analizės mokslas, tiriantis knygų leidybą, gamybą, repertuaro formavimą ir platinimą.

Knygos kompozicija, knygos struktūra – pagrindinio knygos teksto, pagalbinių tekstų išdėstymas, jų santykis su visuma.

Knygos muziejus – kultūros, švietimo ir mokslo įstaiga, sauganti, tirianti ir skelbianti spaudos istorijos medžiagą.

Knygos nugarėlė – knygos viršelio dalis, kuri jungia viršutinę ir apatinę jo puses, dengia bloko nugarėlę.

Knygos numeracija – rankraščio ar knygos puslapių, lapų, skilčių žymėjimas eilės numeriais – raidėmis, arabiškais arba romėniškais skaitmenimis, kustodais.

Knygos struktūra žr. *Knygos kompozicija*

Knygos šriftas žr. *Leidinio šriftas*

Knygos tipologija – mokslinis knygos pažinimas, išskiriant jos požymius, kuriuos grupuojant nustatomi jų panašumai ar skirtumai.

Knygotyra – mokslas, kompleksiskai tiriantis knygos kilmės, raidos ir funkcionavimo visuomenėje dėsnius.

Knygotyrinė biografika ir biografistika: 1) knygos autorių, leidėjų, dailininkų, spaustuvininkų ir knyginių gyvenimo aprašymai; 2) moksliniai knygotyrinės biografikos ir biografistikos tyrinėjimai, jų publikacijos.

Knygotyros istoriografija: 1) knygotyros istorijos veikalų visuma; 2) knygotyros tyrinėjimų, skirtų kuriai nors temai ar laikotarpiui, visuma.

Knygotyros šaltiniotyra – šaltiniotyra, kuri tiria knygotyros šaltinių pobūdį, jų rūšis, formas, autentiškumą, rengimą publikuoti, leidybos metodiką; knygotyros šaltiniotyra susijusi su archeografija, archyvistika, paleografija, tekstologija.

Knygotyros terminija – knygotyros terminų visuma, apimanti knygos struktūrą, architektoniką, rašto ir knygos istoriją, leidybą, poligrafiją, knygų platinimą ir iš dalies skaitymą.

Knygotyros terminologija – knygotyros terminų atsiradimo, jų darybos ir funkcionavimo kalboje moksliniai tyrinėjimai.

Knygriškla – knygų įrišimo dirbtuvė ar įmonė, veikianti savarankiškai arba kaip spaustuvių, knygynų, bibliotekų, buitinio aptarnavimo įmonių padalinys.

Knygų asortimentas – knygų prekyboje esančių knygų sudėtis pagal tipus, rūšis, paskirtį ir kitus požymius.

Knygų aukcionas – spausdinių ar rankraščių pardavimas per viešas varžytynes už didžiausią pasiūlytą kainą.

Knygų grafika – grafikos kūriniai, papildantys, puošiantys knygų tekstą.

Knygų leidyba – kultūros, gamybos ir verslo sritis, apimanti dokumentų rengimą spaudai, leidybos organizavimą, spausdinimą, kai kada ir platinimą.

Knygų mugė – knygų prekybos būdas. Reklamuojami leidiniai, organizuojami autorių ir pirkėjų susitikimai, plečiami komerciniai leidėjų ir prekybininkų ryšiai.

Knygų paroda – viešas knygų eksponavimas, jų propagavimas bibliotekoje, specialiai įrengtose patalpose šalies ir tarptautiniu mastu.

Knygų prekyba: 1) organizuotas knygų platinimas komercijos tikslais įvairiomis formomis: naudojant stacionarias parduotuves, išvežiojamąją ar išnešiojamąją prekybą, kioskus ir paviljonus, knygų klubus ir pan.; 2) elektronine knygų prekyba elektroninėmis komunikacijos priemonėmis, internetu.

Knygų prekybos reklama – kryptinga informacija apie parduodamas knygas, norint padidinti jų paklausą.

Knygų saugykla – specialiai pastatyta ar įrengta patalpa spaudiniams ir kitiems dokumentams laikyti.

Kodas – sutartinių ženklų (raidžių, skaitmenų), simbolių sistema užrašyti, saugoti, perduoti informaciją ir identifikuoti leidinius.

Kodeksas: 1) sena rankraštinė knyga iš pergamento ar popieriaus lapų; 2) šiuolaikinė didelė knyga; 3) įstatymų, teisės normų rinkinys.

Kolekcija – nedalomas, mokslinę ar meninę vertę turintis sisteminis leidinių kompleksas, galintis egzistuoti ir savarankiškai, ir kaip didesnio rinkinio dalis.

Kolektyvinis autorius – įstaiga, organizacija, savo vardu rengianti, skelbianti leidinį ir atsakanti už jo turinį.

Kolenkoras – medvilninis drobinio pynimo, įmirkytas klijais audeklas, naudojamas knygų viršeliams.

Koliažas – vaizdas, sudarytas iš atskirų elementų, bet suvokiamas kaip vientisas.

Kolonelis žr. *Minionas*

Komentaras – mokslinis informacinis knygos tekstas, pagrindinio teksto ar jo dalių aiškinimas.

Komiksas – gausiai iliustruotas laisvalaikio leidinys, kurį sudaro siužetinių piešinių serija ir trumpas tekstas.

Komisinė knygų prekyba – prekyba knygomis už atlygį (komisą) leidėjų susitarimu su prekybininkais.

Kompaktinė plokštelė: 1) optinė plokštelė informacijai saugoti skaitmenine forma. Pagal įrašymo būdą gali būti masinio tiražavimo, vartotojo įrašomos vieną kartą (CD-R) ir įrašomos daug kartų (CD-RW). Gali būti saugomi garso įrašai (CD-DA) ar duomenys (CD-ROM).

Kompaktinis diskas žr. *Kompaktinė plokštelė*

Kompendiumas – glausta knygos skyriaus teiginių santrauka, spausdinama po skyriaus pavadinimo prieš tekstą.

Kompiliacija – veikalas, parašytas naudojantis kitų autorių skelbtais darbais, be savarankiškų kompiliacijos autoriaus tyrimų.

Komplektinis leidinys – aplankale ar segtuve laikomi savarankiški vienodos tematikos ar paskirties lakštiniai leidiniai.

Komunikacija – socialinis bendravimas, keitimasis informacija, ženklais, įvairios formos dokumentais, dažniausiai naudojantis mechaninėmis ir elektroninėmis priemonėmis.

Kongresas – reljefinio atvaizdo (portreto, emblemos, herbo) įspaudas kietviršyje.

Konkordansas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 36 punktai.

Konservavimas – rankraščių, knygų ir kitų dokumentų apdorojimas, saugojimas nuo gedimo, nusidėvėjimo specialiais būdais.

Kontaktinė spauda – spaudos būdai, kuriuos naudojant vaizdas nuo spaudos formos, išteptos dažais, tiesiai perkeliamas ant spausdinamo paviršiaus.

Kontekstas – teksto dalis, leidžianti tiksliau suprasti žodžio ar posakio reikšmę.

Kontrafakcija: 1) tyčia, norint suklaidinti, neteisingai nurodyta knygos leidimo data, vieta, kartais – autorius; 2) be autoriaus žinios perspausdintas ir platinamas veikalas.

Kontrolinis egzempliorius – leidinio egzempliorius, kurį spaustuvė pateikia patikrinti leidėjui prieš spausdindama tiražą.

Kopija – tikslus originalo teksto ar vaizdo nuorašas ar atspaudas.

Koranas – musulmonų šventoji knyga, mitologinių, etinių ir teisinių islamo tekstų rinkinys.

Korektūra – mašinarščio ar spaustuvinio rinkinio tikrinimas ir klaidų taisymas.

Korektūros ženklai – sutartiniai ženklai, kuriais nurodomos teksto klaidos.

Korpusas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 10 punktų.

Kreidinis popierius – popierius, dengtas koaliniu arba kita medžiaga, kuri suteikia baltumą ir daro lygų paviršių.

Kriptografija žr. *Slaptaraštis*

Kritika – mokslo, literatūros, meno leidinių nagrinėjimas, aptarimas ir vertinimas.

Kronika: 1) naujausių įvykių apžvalga, skelbiama periodinėje spaudoje, per radiją, televiziją, atskirais leidiniais; 2) istoriniai veikalai, kuriuose įvykiai dėstomi chronologiškai.

Ksilografija – medžio raižinys; spaudos forma, gaunama raižant tekstą ar piešinį medyje.

Kūrinys žr. *Veikalas*

Kursyvas – bet kurio kegelio ir garnitūros pasviręs į dešinę spaustuvinis šriftas, dažniausiai naudojamas tekste k1 nors išskirti.

Kustodas – puslapių numeracija, kai rankraščio ir spausdintinės knygos puslapio pabaigoje nurodytas pirmas kito puslapio žodis ar pirmas skiemuo.

Kvadratas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 48 punktai.

L

Laida: 1) visi vienu kartu išspausdinti leidinio egzemplioriai; 2) kompiuteryje – platinamas eilinis programos variantas.

Laikmena – įvairaus pavidalo medžiaga: popierius, papirusas, kino juosta, magnetinė juosta, kompaktinė plokštelė ir kt., kurioje užfiksuota informacija.

Laikraštis – nustatytais laiko tarpais išeinantis sulankstytų lapų formos leidinys, kuriame skelbiama operatyvi, populiarī politinė, visuomeninė mokslo informacija, grožinės literatūros leidiniai, reklama.

Laisvalaikio leidinys – leidinys, kuriame pateikiamos visiems prieinamos žinios apie buitės organizavimą, saviveiklines kūrybos formas, pomėgių rūšis.

Laisvasis vertimas – vertimas, kuriame tekstas kita kalba ne tiksliai perteikiamas, bet atpasakojamas.

Laiškas – paprastu arba elektroniniu paštu siunčiamas pranešimas.

Lakštas: 1) didelis popieriaus lapas; 2) didelio dokumento atvaizdas kompiuteryje, kuris spausdinant skirstomas į kelis puslapius.

Lakštinis leidinys – leidinys iš vieno ar kelių bet kokio formato išspausdintų nesusegtų lapų.

Laminavimas – spaudinių apsaugos būdas, kai popieriaus lapas iš abiejų pusių aptraukiamas skaidria plėvele.

Lankas – spaudos produkcijos matavimo vienetas. Skiriamas autorinis lankas, leidybinis apskaitos lankas, spaudos lankas.

Lankstymas – vienas iš brošiūravimo procesų, kai išspausdinti leidinio lapai sulankstomi į sąsiuvinius.

Lankstinys – viename popieriaus lape išspausdintas ir kelis kartus sulankstytas, bet nesusegtas leidinys (kelionės vadovas, miesto planas, reklaminius lapelis).

Lapelis – neperiodinis tekstinis (nuo 1 iki 4 puslapių) lakštinis leidinys.

Laukas: 1) vieta ekrane, kurioje galima surinkti kompiuteriui pateikiamą tekstą; 2) duomenų struktūros – įrašo dalis; 3) elektroninio laiško antraštės įrašas.

Laužymas – leidinio puslapių montavimas iš spaustuvinio rinkinio skilčių, klišių ir tarpinės medžiagos.

Laužinys – puslapiais sulaužytas spaustuvinio rinkinio tekstas arba jo atspaudas.

Lederinas – medvilninis audinys arba popierius, aptrauktas elastinga nitroceliuliozės su pigmentais plėvele.

Legenda: 1) žemėlapis, schemos, plano sutartinius ženklus aiškinantis tekstas; 2) mitologinio ar religinio siužeto tautosakos, grožinės literatūros kūrinys.

Leidėjas – asmuo ar leidykla, kita įstaiga ar organizacija, turinti leidybos teisę ir atsakinga už knygos išleidimą bei platinimą.

Leidėjo ženklas – firminis leidėjo ženklas (emblema, signetas, herbas, leidėjo inicialai ir kt.), rodantis leidinio priklausomybę jam.

Leidyba – valstybinė, visuomeninė ar privati kultūros, verslo ir gamybos sritis, apimanti leidinių rengimą spaudai, jų gamybą (kai kada ir platinimą).

Leidybiniai duomenys – privalomi leidinį identifikuojantys duomenys, kuriuos leidėjas turi nurodyti leidinyje.

Leidybinis apskaitos lankas – spaudos produkcijos matavimo vienetas, kurį sudaro 40 000 spaudos ženklų arba 700 eilučių eiliuoto teksto, arba 3000 cm² iliustracijų.

Leidybinis konvoliutas – vienuose viršeliuose išleisti keli savarankiški veikalai, turintys atskirus antraštinius lapus ir puslapių numeraciją.

Leidybos planas – leidinių, numatytų išleisti per tam tikrą laiką, sąrašas.

Leidybos savikaina – spaudos produkcijos rengimo, gamybos ir realizavimo išlaidos.

Leidybos standartas – normatyvai, kurių reikia laikytis leidyboje.

Leidybos sutartis – autoriaus arba jo teisių perėmėjo sutartis su leidėju.

Leidykla – knygų, žurnalų ir kitų spausdintinių leidimo įstaiga.

Leidyklos originalas – suredaguotas, pasirašytas spaudai ir parengtas atiduoti spaustuvei rankraštis.

Leidyklos redakcija – svarbiausias struktūrinis leidyklos padalinys, kuris atlieka literatūros krypties planavimą, bendradarbiauja su autoriais, recenzentais, vertina pateikiamus kūrinius ir rengia juos spaudai.

Leidimo duomenys – duomenys apie knygos leidimo vietą, leidėją ir leidimo metus.

Leidinio apipavidalinimas – kūrinio turinio ir leidinio paskirties raiška vientisoje leidinio kompozicijoje meninėmis poligrafijos priemonėmis.

Leidinio informacijos pobūdis – leidinyje kūrinio žanrinius ir kitus ypatumus atskleidžiančių požymių kompleksas.

Leidinio kaina – vieno leidinio egzemplioriaus kaina, apskaičiuojama pagal vieno egzemplioriaus savikainą, jo realizavimo išlaidas ir planuojamą pelną. Dažniausiai rašoma ant apatinio viršelio.

Leidinio maketas – parengiamasis leidinio egzempliorius prieš spausdinant tiražą – teksto ir iliustracijų montavimo puslapiuose pavyzdys.

Leidinio paskirtis – numatymas, kam skiriamas leidinys: tam tikro amžiaus skaitytojams (vaikams, jaunimui, suaugusiesiems), skaitytojų grupėms (specialistams, ne specialistams), kokiam tikslui (mokytis, skaityti laisvalaikiu ir pan.). Paskirties duomenys gali būti spausdinami paantraštėje, pratarmėje ar kitame pagalbiniame tekste.

Leidinio planas, leidinio prospektas – autoriaus leidėjui teikiamas numatomo išleisti veikalo apibūdinimas.

Leidinio rūšis – pagal vieną ar kelis skiriamuosius požymius išskirta leidinių grupė.

Leidinio tikslinė paskirtis – leidinio požymis, apibūdinantis jo atliekamą visuomeninę funkciją (mokomąją, gamybinę ir kt.).

Leidinio tipas – modelis, apibrėžiantis bendrus grupės leidinių požymius, nusakantis tos grupės leidinio esmę, jo individualumą (pvz., laikraštis, vadovėlis, žodynas).

Leidiny: 1) redakciniu leidybiniu požiūriu sutvarkytas dokumentas, išspausdintas poligrafiniu būdu ar elektroninėmis priemonėmis.

Leidiny minkštu viršeliu (peiperbekas) – leidiny, kurio blokas apgaubtas popieriniu viršeliu.

Leidiny rankraščio teisėmis – veikalas, išleistas nedideliu tiražu ir skiriamas ribotam naudojimui. Įrašas „Rankraščio teisėmis“ paprastai nurodomas antraštiniame lape ar viršelyje.

Lentelė – knygos iliustracijos elementas, skaitmeniniai duomenys, išdėstyti skiltimis pagal tam tikrą sistemą.

Leporelas – leidiny, kuris yra rankraštis ar išspausdintas ilgame popieriaus lape ir sulankstytas kaip armonika.

Libela – nedidelė knygelė, rankraštis ar kūrinėlis.

Libretas – muzikinio veikalo žodinis tekstas.

Licencija – teisės suteikimas licenciatui naudoti kūrinio originalą arba jo kopijas (leisti kūrinį, versti jį į kitą kalbą, perdirbti ir pan.).

Lietuvių kalbos abėcėlė – lietuvių kalbos abėcėlė sudaro 32 didžiosios ir mažosios lotynų abėcėlės raidės: A Ą B C Ć D E Ę Ė F G H I Į Y J K L M N O P R S Š T U Ū ū V Z Ž.

Lietuvos Metraščiai – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XIV–XVI a. literatūriniai istoriografiniai kūriniai, platinti rankraštinėmis knygomis.

Lietuvos Metrika – Lietuvos didžiojo kunigaikščio (paskui feodalinės valstybės) dokumentų rinkinys, raštinės archyvas, apimantis 1367–1794 metų dokumentus. Sudarytas rankraščių knygų pavidalu pagal dalykus.

Lietuvos Statutas – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės kodeksas, parengtas Vilniuje ir priimtas Vilniaus Seimo 1529 m. Platintas rankraštinės knygos pavidalu.

Ligatūra: 1) spaudos ženklas – dvi ar trys raidės, tarpusavyje sujungtos kaip viena litera; 2) rašto ženklas, sudarytas iš dviejų ar daugiau ženklų (danų ae iš a ir e, lenkų sz iš s ir z).

Lygiagretusis antraštis lapas – antraštis lapas, spausdinamas greta pagrindinio antraštinio lapo ir pateikiantis jo duomenis kita kalba.

Lygiagretusis vertimas – vertimas į vieną ar kelias kalbas, pateikiant verčiamo originalo tekstą ir jo vertimą lygiagrečiai.

Linograviūra – iškiliosios spaudos klišė, pagaminta iš linoleumo.

Linoraižinys – grafikos kūrinys, kai piešiama linoleumo lakšte, paskui raižikliais išskaptuojamas iškilus reljefo piešinys, iškiliosios vietos tepamos dažais ir presu daromas atspaudas popieriuje; 2) tuo būdu sukurta knygos iliustracija.

Linotipas – spaudos eilučių rinkimo ir liejimo mašina.

Litera – metalo, plastiko, medžio luitelis su reljefiniu veidrodiniu spaudos ženklo atvaizdu.

Literatūra: 1) žmonijos, vienos šalies, tautos ar kurio nors laikotarpio mokslo, grožinės literatūros ar kitų raštų visuma, raštija; 2) kurios nors mokslo šakos veikalų visuma (pvz., knygotyros literatūra); 3) veikalai kuriuo nors klausimu ar tema (pvz., lietuvių bibliofilijos literatūra).

Literatūrinis bendradarbiavimas – bendraautorystės forma, kai vienas kūrinys rašomas dviejų ar daugiau skirtingų mokslo sričių specialistų.

Literatūros premija – atskiros knygos ar rašytojo kūrybos įvertinimas, paprastai skiriamas apdovanojimą.

Litografija: 1) plokščiaspaudės būdas, kai spaudos formos pagrindas yra litografinis akmuo; 2) grafikos rūšis – šia technika sukurti estampai, plakatai, afišos, knygų iliustracijos; 3) litografijos spaustuė.

Liturginė knyga – religinių apeigų taisyklių sąvadas.

Logograma – žodžių ar žodžių junginių, ženklų sutartinis sutrumpinimas, vartojamas tekste ir iššifruojamas skaitant (pvz., t. – tomas, 5 – penki, % – procentas).

Logotipas – firmos arba gaminio markės grafinis ženklas.

Lotyniškasis šriftas – lotynų rašto grafinis pavidalas.

Lotynų raštas – raštas, susidaręs VII–I a. prieš Kristų iš graikų fonetinio rašto. Vėliau buvo pritaikytas daugeliui pasaulio kalbų, papildant raidėmis, ženklais.

Lubokinis leidinys – knygos, lapelio ar atskirų lapų pavidalo vaizdinis leidinys, pateikiantis sąmoningai primityvius vaizdus ir jiems priklausančius tekstus.

M

Magnetografija – nekontaktinės spaudos būdas, kai ženklai įrašomi plokštelėje, juostoje, diske su feromagnetiniu sluoksniu ir vėliau ryškinami, spausdinami popieriuje ar kitoje laikmenoje.

Majuskulai – raidynas, kurio raidės yra tik didžiosios. Naudojamas antraštėms, terminams, posakiams, kuriuos norima pabrėžti.

Maketas – parengiamasis (prieš gaminant) kurio nors dokumento (knygos, straipsnio, laikraščio) pavyzdys. Kompiuterio ekrane pateikiamas toks dokumento vaizdas, koks bus jį publikavus (išspausdintas popieriuje, skelbiamas žiniatinklyje).

Makrokopija – kopija, kurios teksto ar iliustracijų vaizdas yra didesnis negu originalo.

Makulatūra: 1) poligrafinių įmonių popieriaus atliekos; 2) defektinės ar dėl kitų priežasčių nebenaudojamos knygos.

Maldaknygė – maldų knyga, skirta pasauliečiams individualiai melstis.

Manuskriptas: 1) senovės rankraštis, rankraštinė knyga; 2) kiekvienas ranka rašytas tekstas.

Marginalijos – pastabos knygų ar rankraščių paraštėse.

Marzanas – metalo, medžio, plastiko luitas, dedamas į spaustuvinio rinkinio formą dideliems tarpams (pvz., puslapių antraštėms) užpildyti.

Marokenas – ožkų oda, naudojama knygoms įrišti.

Martirologas – religinė katalikų knyga, kankinių, šventųjų gyvenimo aprašymai, jiems skirtų švenčių kalendorius.

Masinė komunikacija – sistemingas informacijos teikimas gyventojams per spaudą, radiją, televiziją, kiną, internetą ir kitomis garsinėmis ir vaizdinėmis priemonėmis.

Masinis leidinys – leidinys, skirtas daugumai skaitytojų.

Masinis politinis leidinys – leidinys, kuriame pateikiamas politinės tematikos, agitacinio ir propagandinio pobūdžio kūrinys ir kuris yra skirtas dideliems skaitytojų sluoksniams.

Matrica: 1) metalo forma, reikalinga spaudos ženkliui monotipu arba eilutei linotipu nulieti; 2) kartono lapas, vaško, plastiko arba švino plokštelė, skirta stereotipams gaminti; 3) fotografinio teksto rinkimo mašinos spaudos ženklas.

Maureska – simetriškas, dažnai stilizuotas augalinių motyvų ornamentas.

Mažaformatis leidinys – leidinys, kurio formatas didesnis kaip 100x100 mm, bet mažesnis kaip 107x140 mm.

Mažatiražis leidinys – leidinys, išspausdintas nedideliu egzempliorių skaičiumi, Lietuvoje – mažesniu nei 100 egzempliorių.

Mažytė knygelė – leidinys, kurio formatas ne didesnis kaip 50x60 mm.

Mažmeninė knygų prekyba – knygų pardavimas gyventojams po vieną arba nedideliais kiekiais.

Medija – komunikacijos priemonė arba kanalas; informacijos siuntėjo ir gavėjo tarpininkas, turintis savo informacijos kodavimo ir sklaidos sistemą.

Medievalis – apvalių kontūrų spaustuvinis šriftas, panašus į viduramžių antiką; laikomas pereinamuoju šriftu iš gotikinio į lotyniškąjį.

Memorandumas: 1) diplomatinis dokumentas, kuriame išdėstoma kurio nors klausimo esmė, faktinė ir teisinė argumentacija; 2) dokumentas, kuriame pažymimi įsimintiniai faktai ir įvykiai.

Memorialinis leidinys žr. *Atmintinis leidinys*

Memuarinis leidinys – leidinys, kuriame aprašomi autoriaus atsiminimai apie savo amžininkų gyvenimą, visuomenės įvykius, kurių dalyvis ar stebėtojas jis yra buvęs.

Meninis redaktorius – redaktorius, kuris parengia meninį knygos apipavidalinimą.

Meninis vertimas – grožinės literatūrinio kūrinio teksto originalo perteikimas kita kalba.

Menu – operacijų (funkcijų) arba jų grupių pavadinimų sąrašas.

Meno leidinys – leidinys, kuriame spausdinamos dailės kūrinių arba meninės fotografijos reprodukcijos (dažniausiai su trumpu aiškinamuoju tekstu).

Mėnraštis – periodinis leidinys, leidžiamas kartą per mėnesį.

Metmenys – dokumento rodinys, atspindintis pagrindinius jo bruožus, struktūrą. Metmenų tekstas nesuskaidytas į puslapius, nerodomas paraštės, maketavimo ženklai.

Metininkas – periodinis ar tęstinis leidinys, leidžiamas kartą per metus.

Metinis tiražas: 1) bendras leidėjo per metus išleistų leidinių egzempliorių skaičius; 2) bendras valstybės, kelių valstybių ar viso pasaulio leidėjų, leidinių ar jų dalių (originalios literatūros, vertimų) per metus išleistų egzempliorių skaičius.

Metodas – tinkamas ir racionalus mokslinės veiklos būdas, kuriuo siekiama užsibrėžto tyrimo tikslo, sprendžiamas išskeltas uždavinys.

Metraštis: 1) kasmet leidžiamas spaudinis, skelbiantis kronikinę statistinę ir kitą metų informaciją; 2) istoriografijos veikalas, kuriame įvykiai aprašomi pamečiui.

Metrika – duomenys apie leidėją ir leidinį, spausdinami nustatyta forma paskutiniame leidinio puslapyje (kartais kitoje antraštinio lapo kitoje pusėje).

Mezostichas – eiliuotas kūrinys, kurio vidurinė eilučių eilė pagal abėcėlę nuo viršaus į apačią sudaro žodį arba posakį.

Miniatiūra – rankraščių, rankraštinų knygų iliustracija.

Miniatiūrinis leidinys – mažo formato, ne didesnis kaip 100x100 mm, išspausdintas smulkiu, lengvai skaitomu šriftu.

Minionas, kolonelis – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 7 punktai.

Minuskulai – mažosios raidės, senovinis graikų ir lotynų raštijos mažųjų raidžių raštas.

Mistifikacija: 1) leidinys, kurio autorius, sąmoningai klaidindamas skaitytojus, priskiria autorystę kitam, realiam ar fiktyviam autoriui; 2) klaidingų leidimo metų, leidėjų ar kitų žinių nurodymas leidinyje.

Mitelis – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 14 punktų.

Modelis – realaus objekto, proceso arba reiškinių supaprastintas pateikimas.

Mokomasis leidinys – leidinys, kuriame mokslinio ir taikomojo pobūdžio žinios išdėstytos susisteminta, patogia mokytis ir dėstyti tvarka.

Mokomosios priemonės – mokymo reikmėms naudojami vadovėliai, žodynai, schemos, žemėlapiai, skaidrės, kino filmai ir kt.

Mokslinis leidinys – leidinys, kuriame skelbiami teoriniai ir (arba) eksperimentiniai tyrimai, mokslo ir kultūros istorijos veikalai, dokumentai, archyvų medžiaga.

Mokslo grožinis leidinys – grožinės literatūros leidinys, kuriame pateikiamas moksliniais faktais paremtas kūrinys.

Mokslo populiarinamasis leidinys – leidinys, kuriame ne specialistui suprantama forma ir stiliumi aprašomi mokslo, kultūros, technikos dalykai.

Monografija – vieno ar kelių autorių mokslinis leidinys, kuriame išsamiai išnagrinėta kuri nors problema ar tema, apibendrinti ankstesnių tyrimų rezultatai.

Monograma – vardaženklis, pirmos vardo ir pavardės raidės, dažnai meniškai sukomponuotos, su ornamentais.

Monoleidiny – leidinys, sudarytas iš vieno kūrinio.

Monotipas – raidžių rinkimo ir liejimo mašina.

Monotipija – grafikos kūrinio rengimo technika, kai tapoma metalo ar stiklo plokštėje, nuo kurios daromas tik vienas atspaudas popieriuje arba drobėje.

Montažas – spaudos formos elementų surinkimas ir išdėstymas pagal maketą spaustuvėje, ant specialaus montažinio stalo, kad spaudos forma būtų parengta spausdinti.

Moto – knygos pradžioje ar prieš skyriaus tekstą pateikta kito kūrinio citata ar aforistinis posakis, susijęs su jo turiniu, idėja.

Multimedija – įvairialypė informacija ar įvairialypė įranga.

N

Nacionalinė knyga: 1) knygos, parašytos tos tautos autorių (lietuvių knygos); 2) knygos, išleistos tos šalies teritorijoje (Lietuvos knygos); 3) knygos, išleistos šalies valstybine kalba (lietuviškos knygos).

Naršyklė – kompiuterio programa, skirta žiniatinklio priežiūrai ir informacijos paieškai jame.

Natografija: 1) natų leidinių sąrašai, apžvalgos, rodyklės; 2) natomis užrašytų leidinių tyrinėjimas, aprašymas ir klasifikavimas.

Natų leidinys – leidinys, kuriame spausdinami vienas ar keli natomis užrašyti muzikos kūriniai su tekstu arba be jo.

Naujasis leidimas – dažniausiai to paties leidėjo pakartotinai išleistas leidinys.

Naujasis Testamentas – antroji Biblijos dalis, šventųjų knygų apie Dievo sūnų Jėzų rinkinys.

Negatyvas – atvirkščias fotografinis vaizdas skaidrioje plokštelėje, kurį chemiškai apdorojus daromas iškiliaspaudės ir plokščiaspaudės spaudos formos.

Nekontaktinė spauda – spaudos būdas, kai spausdinant spaudos forma neliečia popieriaus, nes spaudos dažai pateikiami elektromagnetiniu lauku.

Nelegalus leidinys – leidinys, išleistas nesilaikant spaudos įstatymų arba uždraustas cenzūros ir teismo.

Nemokamas egzempliorius – kompiuterio programos arba dokumento egzempliorius, už kurį nereikia mokėti.

Nemokamas leidinys – leidinys, kuriame nenurodyta kaina arba metrikoje pažymėta „Nemokamai“.

Neografija – istorijos, filologijos ir knygotyros šaka, tirianti naujųjų laikų raštijos paminklus.

Neperiodinis leidinys – vienkartinis leidinys, kurį toliau leisti iš anksto nenumatyta.

Nihil obstat („Niekas nekliudo“) – formulė, kurią bažnytinė cenzūra įrašo religinės knygos antraštinio lapo kitoje pusėje, leisdama ją spausdinti ir platinti.

Nobelio literatūros premija – tarptautinė metinė premija, skiriama už geriausius grožinės literatūros kūrinius. Premija teikiama pagal švedų išradėjo ir pramonininko Alfredo Nobelio testamentą.

Nonparelis – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 6 punktai.

Norma – sutrumpintas knygos pavadinimas, autoriaus pavardė arba spaudos užsakymo numeris, spausdinamas kiekvieno spaudos lanko, išskyrus pirmąjį, pirmo puslapio apačioje greta signatūros.

Normatyvinis gamybinis leidinys – leidinys, kuriame spausdinamos technikos, ekonomikos, gamybos sričių taisyklės, normos.

Nota – oficialus dokumentas, diplomatinio vienos valstybės kreipimosi į kitą raštas.

Nota bene, NB („Gerai įsidėmėk“) – autoriaus arba skaitytojo pastaba knygos tekste (arba laukelyje), toje vietoje, į kurią norima atkreipti dėmesį.

Notacija: 1) sutartinių ženklų sistema, reikalinga pažymėti sąvoką ar posakį tekste; 2) grafinių ženklų sistema, skirta muzikos kūriniui užrašyti.

Numeracija – leidinio, jo dalių, lapų, skilčių ar puslapių žymėjimas eilės numeriais.

Numeruojamas leidinys – leidinys, kurio kiekvienas egzempliorius pažymėtas atskiru numeriu, išspausdintu arba antspauduotu antraštiniame lape, kitoje jo pusėje arba viršelyje. Leidiniai numeruojami cenzūros nurodymu arba bibliofilų pageidavimu, kartais – dėl riboto naudojimo įstaigoje arba žinyboje.

Nuoroda: 1) užrašas, kuriuo nurodomas leidinys, iš kurio paimta citata, arba leidinys, plačiau informuojantis kuriuo nors klausimu. Spausdinama puslapyje po tekstu, knygos arba jos skyrių (straipsnių) pabaigoje; 2) grafinis ženklas (žvaigždutė, raidė, skaitmuo), nurodantis pastabą, kurios ženklas toks pat.

O

Oficialus leidinys – valstybės įstaigų, žinybų arba viešųjų organizacijų vardu leidžiamas leidinys, kuriame spausdinama įstatymų, normatyvų ar direktyvų medžiaga.

Oficina – XV–XVIII amžiais spaustuvės pavadinimas.

Oficiozas – periodinis leidinys, kuris reiškia vyriausybės požiūrį, bet nėra jos oficialus organas.

Ofortas: 1) grafikos technika, kai forma gaunama chemiškai apdorojant metalo plokštę su išraižytu piešiniu; 2) šia technika sukurti estampai, knygų iliustracijos, ekslibrisai, plakatai, afišos.

Ofsetas, ofsetinė spauda – plokščiaspaudės būdas, kai dažai nuo spaudos formos ant popieriaus patenka ne tiesiogiai, o per tarpinį cilindrą.

Oleografija – grafikos technika, kai gaminami aliejumi tapytų vaizdų atspaudai.

Operatyvioji poligrafija – spaudos būdas, kai spaudos forma ne renkama, o reprodukuojama nuo originalo maketo.

Originalas: 1) autentiškas rankraštis ar knyga; 2) tekstas, rašytas ranka, rašomąja mašinėle ar kompiuteriu, skirtas dauginti.

Originalusis leidinys – leidinys, pirmą kartą išleistas veikalo originalo kalba.

Ornamentas – knygos iliustravimo ir apipavidalinimo elementas, sudarytas iš vieno ar kelių ritmiškai pasikartojančių geometrinių ar vaizdinių figūrų.

Ortografinis leidinys – leidinys, kuriame spausdinamos visuotinai pripažintos kurios nors kalbos žodžių rašymo taisyklės.

P

Pabaiga – baigiamoji knygos teksto dalis, kurioje apibendrinama knygos tema, daromos išvados.

Pagalbinis tekstas – informacinis knygos tekstas, padedantis geriau suvokti pagrindinį tekstą ir naudotis leidiniu.

Paginacija žr. *Puslapio numeris*

Pagrindinis antraštinis lapas – antraštinis lapas, kuriame spausdinamos išsamiausios žinios apie leidinį: autorius, antraštė, priešantraštis, poantraštis, leidimo duomenys.

Pagrindinis tekstas – veikalo turinys.

Paleografija – pagalbinė istorijos, filologijos ir knygotyros disciplina, tirianti rašto istoriją ir senovės raštijos paminklus.

Paleotipai – XVI a. pirmoje pusėje išleistos knygos.

Palimpsestas – rašomoji medžiaga (pergamentas, papirusas), kuri nuplovus arba nuskutus ankstesnį tekstą naudojama rašantantrą ar trečią kartą.

Papildytasis leidimas – veikalo leidimas, kuriame yra naujų teksto intarpų ar iliustracijų, palyginti su ankstesniu leidimu.

Papildomas antraštinis lapas – lapas, spausdinamas greta pagrindinio antraštinio lapo, kuriame nurodomi originalo (jeigu tai vertimas) arba ankstesnio leidimo antraštinio lapo duomenys.

Papildomas tiražas – papildoma, be pakeitimų iš to paties spaustuvinio rinkinio išspausdinta tiražo dalis.

Papirusas – rašomoji medžiaga, pagaminta iš papiruso stiebų.

Paragrafas: 1) knygos teksto dalis, skyrius, žymimas § ženklu; 2) tas pats ženklas (§).

Paraštė – puslapio laukelis, nespausdinta leidinio puslapio dalis, įrėminanti tekstą. Būna kairioji, dešinioji, apatinė ir viršutinė paraštės. Paprastai kairioji paraštė būna didesnė negu dešinioji.

Pasikalbėjimų knygelė – populiarus dvikalbis mokomasis leidinys užsienio kalba.

Pastaba – autoriaus, redaktoriaus, vertėjo teksto paaiškinimas pačiame tekste, išnašoje arba priede.

Pastraipa – teksto dalis, prasidedanti nauja eilute ir tęsiama iki kitos naujos teksto eilutės.

Pataisytas leidimas – pakartotinis leidimas, kurio tekste nėra esminių pakeitimų, bet gali būti kai kurių faktų, formuluočių patikslinimų, apipavidalinimo naujovių.

Patentas – juridinis dokumentas, patvirtinantis išradimo autorystę ir patento savininko teisę tuo išradimu disponuoti.

Patikra: 1) paskutinė leidinio ar jo dalies korektūra prieš spausdinant; 2) galiojimo, tikrumo, atitikimo standartų ar kitoks patikrinimas pagal suformuluotus kriterijus.

Pazigrafija – tarptautinis raštas, nesusijęs su kalba, kai sąvokos reiškiamos tam tikrais ženklais, simboliais.

Pažodinis vertimas: 1) tekstas, pateiktas kita kalba, pažodžiui laikantis originalo, neatsižvelgiant į verčiamos kalbos specifines raiškos priemones; 2) tikslus eiliuoto teksto vertimas proza.

Pergamentas – rašomoji medžiaga, pagaminta iš gyvulių odos.

Periodika – periodinių leidinių visuma.

Periodinis leidinys – tuo pačiu pavadinimu, naujo turinio, vienodai apipavidalintas, numeruotas arba datuotas, paprastai vienodo formato ir apimties, reguliariai leidžiamas leidinys.

Periodizacija – istorijos procesų dalijimas pagal pasirinktus kriterijus į kokybiškai skirtingus periodus.

Perlas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 5 punktai.

Perspaudas – pakartotinis leidinys, kiekviena nauja jo publikacija.

Petitas – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 8 punktai.

Pigmentai – spalvotos neorganinės ir organinės medžiagos, įeinančios į spaustuvinių dažų sudėtį.

Piratavimas – tai knygų leidimas be autorių teisių savininko žinios ir jam neatlyginus.

Pirmasis leidimas – leidimas, kuriame pirmą kartą skelbiamas veikalo tekstas.

Plagiatas – literatūrinė vagystė, mokslo, grožinės literatūros veikalo ar jo dalies pasisavinimas ir publikavimas savo vardu arba slapyvardžiu.

Plakatas – meniškai apipavidalintas lakštinis agitacinis, reklaminis ar informacinis leidinys su tekstu.

Plokščiaspaudė, plokščioji spauda – kontaktinis spaudos būdas, kai spaudos formos spausdinami ir tarpiniai elementai yra vienoje plokštumoje (litografija, ofsetas).

Plokščioji spausdinimo mašina – spausdinimo mašina, kurios spaudos forma yra plokščia, o spausdinimo paviršius cilindrinis.

Pogrindinis leidinys žr. *Nelegalus leidinys*

Poligrafija: 1) pramonės šaka, gaminanti spaudos produkciją; 2) technikos šaka, apimanti spausdinimo priemonių gamybą ir technologiją; 3) poligrafijos mokslas, tiriantis spaustuvės įrengimų raidą, jų technologiją.

Politipažas – stereotipiniu būdu padaugintas raizginys, naudojamas kaip iliustracinė leidinių medžiaga užsklandoms, vinjetėms.

Pontifikatas – liturginė katalikų knyga, kurioje pateikiamos popiežiaus, vyskupų, kunigų maldų, ritualinių veikslių ir ceremonijų taisyklės.

Popieriaus formatas – spaudos popieriaus lakšto dydis, jo ilgis ir plotis, matuojamas centimetrais arba milimetrais (pvz., 84,1x118, 9 cm arba 891x1186 mm); ruloninis popierius – pagal plotį (pvz., 64 cm arba 640 mm).

Popierius – plonalakštė medžiaga, sudaryta iš mechaniškai ar chemiškai apdoroto augalinio pluošto.

Populiarusis leidinys – leidinys, turintis didelę paklausą, skirtas tenkinti įvairių skaitytojų sluoksnių neprofesinius interesus iš vienos ar kelių specialių žinių sričių.

Pornografijos leidinys – nepadorus erotinis tekstinis arba vaizdinis leidinys.

Poskyris – knygos teksto skyriaus dalis.

Post scriptum („Po to, kas parašyta“): 1) nedidelis papildomas tekstas laiško, periodinio leidinio straipsnio ir knygos pabaigoje su santrumpa P.S.

Postilė – pamokslų tekstų rinkinys, pamokslų knyga.

Praktikumasis – mokomasis leidinys, kuriame spausdinamos praktinės užduotys ir pratimai.

Pranešimas – telekomunikacijų priemonėmis siunčiamas duomenų paketas (straipsnis, žinutė, elektroninis laiškas ir kt.).

Pratarmė – leidinio pradžioje spausdinamas tekstas, kuriame trumpai apibūdinamas leidinio turinys, paskirtis.

Preambulė – įvadinė teisinio akto, deklaracijos, tarptautinės sutarties dalis, kurioje paaiškinami bendrieji nuostatai, įsigaliojimo tvarka.

Prenumerata – išankstinis periodinių leidinių, enciklopedijų ir kitų leidinių užsakymas, sumokant visą kainą arba jos dalį.

Preprintas – mokslinis leidinys, kuriame pateikiama išankstinio pobūdžio medžiaga, skirtas specialistams susipažinti prieš išleidžiant leidinį, kuriame tas tekstas bus paskelbtas.

Priedas: 1) leidinio pabaigoje įdėta tekstinė ar kita medžiaga, papildanti, paaiškinanti ar iliustruojanti tekstą; 2) leidinys, išleistas atkirai, bet turiniu susijęs su kitu leidiniu ir aiškinantis, papildantis pirmąjį; 3) savarankiškas periodinis ar neperiodinis leidinys, platinamas nemokamai su kitu leidiniu.

Priešantraštinis lapas – antraštinis lapas, spausdinamas prieš pagrindinį lapą, kuriame pateikiama leidinio arba serijos antraštė, kartais autoriaus pavardė.

Priešantraštis – duomenys, spausdinami leidinio antraštiniame lape arba viršelyje prieš autoriaus pavardę ir antraštę.

Priešlapis – popieriaus lapai, priklijuoti prie knygos bloko pirmo ir paskutinio lankų ir viršelio; jungia bloką su viršeliu.

Prieštekstinė antraštė – antraštė, išspausdinta prieš teksto pradžią (straipsnių rinkinyje), ar leidinio dalies, skyriaus antraštė.

Privalomasis egzempliorius – spaudinio ar kito dokumento egzempliorius, siunčiamas į vyriausybės nutarimu nustatytas bibliotekas, valstybines organizacijas leidinių kontrolei, apskaitai ir archyviniam saugojimui.

Projektas: 1) parengtinis, negalutinis numatomo leidinio ar kito dokumento tekstas; 2) veikalo sumanymas, planas.

Prospektas: 1) reklaminis arba informacinis leidinys, kuriame skelbiamos žinios apie objektus, numatomus gaminti, perduoti ar eksponuoti; 2) išsamus būsimos knygos planas, kurį autorius pateikia leidėjui.

Proveniencija: 1) knygos priklausomybės nustatymas pagal jos ankstesnių savininkų (įstaigų, organizacijų, bibliotekų) įrašus, knygos ženklus ar kitus duomenis; 2) knygos priklausomybės ženklas.

Psalmynas – bibliinių giesmių rinkinys iš Senojo Testamento Psalmių knygos.

Pseudonimas žr. *Slapyvardis*

Puansonas – šampas spaustuvinio ženklų atspaudui įspausti renkamosios mašinos matricoje.

Publikacija: 1) veikalų paskelbimas spaudoje, leidimas; 2) leidinyje (knygoje, laikraštyje, žurnale) paskelbtas kūrinys, straipsnis, žinutė.

Pultas – stalas ar stendas su nuožulniu paviršiumi, ant kurio galima patogiai laikyti rankraštį ar leidinį, kai skaitoma stovint.

Punktas: 1) spaustuvinių matų sistemos vienetas, lygus 0,3759 mm. Punktai matuojami šriftai, tarpinė medžiaga, spaustuvinio rinkinio formatai; 2) leidinio teksto smulki padala, žymima skaitmeniniu ar raidiniu numeriu.

Punktuacija – skyrybos ženklų žymėjimas tekste.

Puslapinė antraštė – antraštė, spausdinama kiekviename puslapyje virš teksto ir atskiriama nuo jo brūkšniu. Būna raštuose, straipsnių rinkiniuose, enciklopedijose, žodynuose ir kituose leidiniuose.

Puslapio formatai – parametrų, nusakančių dokumento išdėstymą puslapyje (paraščių dydžiai, puslapių antraščių ir paraščių išdėstymas, puslapio skaidymas į skiltis, išnašų vieta ir kiti parametrai, nusakantys puslapio vaizdą), rinkinys.

Puslapio numeris – knygos, periodinio leidinio puslapio eilės numeris.

Puslapis – viena rankraščio ar leidinio lapo pusė.

R

Raidė: 1) abėcėlės vienetas; 2) kalbos garso rašmuo.

Raidynas žr. *Abėcėlė*

Raižinys – poligrafinis grafikos kūrinys, raižytas metalo, medžio, linoleumo, akmens plokštėse (klišėse), nuo kurių spausdinami grafikos lakštai.

Rakelis – plona, stangri plokštelė spaudos mašinose, kuria nuvalomi dažai nuo spaudos formos.

Rankraščio teisėmis – leidiniai su tokia žyma skiriami siauresniam skaitytojų sluoksniui, neplatunami per knygų prekybos tinklą (pvz., disertacijų santraukos, mokslinių pranešimų tekstai).

Rankraštinė knyga – knyga, kurioje tekstas rašytas ranka, ranka pieštos ir jos iliustracijos.

Rankraštis: 1) ranka rašytas tekstas; 2) leidėjui autoriaus pristatytas tekstas, rašytas rašomąja mašinėle, kompiuteriu.

Raritetas – retenybė, retų ir vertingų knygų rinkinio, kolekcijos egzempliorius.

Rastras – optinis prietaisas, kuris skaido šviesos pluoštą į šviesesnius ir tamsesnius taškus. Naudojamas gaminant toninę klišę.

Rašinys – parašytas kūrinys, straipsnis, žinutė, reportažas, apybraiža ir kt.

Rašmenys – rašmenų grupė, arba rašto sistema (pvz., lotynų, hebrajų, kirilika).

Rašmuo – rašto ženklas, bet kurios rašto sistemos ženklas, jo vienetas.

Rašomoji rinkimo mašinėle – rašomoji mašinėle teksto poligrafiniams originalams gaminti.

Raštai – vienetomis ar daugiatomis (dažniausiai vieno autoriaus veikalų) leidinys.

Raštas: 1) kalbą žyminčių sutartinių ženklų sistema; 2) tai, kas parašyta, tekstas.

Raštija – raštų visuma, literatūra.

Rašto sistema – rašmenų rinkinys kartu su rašybos taisyklėmis, reikalingas užrašyti tam tikros kalbos ar kalbų grupės tekstus.

Raštų rinkinys – vienatomis ar daugiatomis vieno ar kelių autorių svarbesnių arba tam tikros tematikos kūrinų leidinys.

Raudonoji knyga – pasaulio, regiono ar valstybės retų ir nykstančių augalų, gyvūnų sąrašas.

Recenzija: 1) rengiamo spaudai straipsnio, veikalo analizė ir įvertinimas; 2) kritinis naujo leidinio vertinimas spaudoje.

Redagavimas – rengiamo spaudai veikalo teksto tikrinimas ir taisymas.

Redakcija: 1) specialistų kolektyvas, rengiantis veikalus spaudai; 2) spaudai rengiamo teksto variantai, atsiradę veikalą rašant ir redaguojant.

Redakcinė kolegija – specialistų grupė, vadovaujanti leidinio rengimui ir redaguojanti jo tekstą moksliniu požiūriu.

Redakcinė taryba – leidėjo sudaryta specialistų grupė su patariamuoju balsu rengiant spaudai didelį leidinį.

Redaktorius: 1) asmuo, taisantis, tvarkantis spaudai rengiamą tekstą; 2) spaudai rengiamo leidinio vadovas (vyriausiasis redaktorius, atsakingas redaktorius).

Referatas – trumpas leidinio ar jo dalies turinio išdėstymas, pateikiant pagrindinius faktografinius duomenis ir išvadas.

Registras: 1) kokių nors dalykų sąrašas, rodyklė; 2) knyga, skirta gaunamiems ir siunčiamiems raštams surašyti.

Regletė – metalinė spaustuvinė plokštelė, naudojama raidžių eilutėms atskirti, tarpui tarp antraštės ir teksto, teksto ir išnašų padaryti.

Rejestras žr. *Registras*

Reklama – trumpa, lengvai įsimenanti informacija apie išleidžiamas ir prekybos tinkle esamas knygas.

Reklaminė juostelė – siaura, standi popieriaus ar kitos medžiagos atraiža su reklamos tekstu; gali būti naudojama knygos skaitymo vietai žymėti.

Reklaminis leidinys – leidinys, kuriame patrauklia, lengvai įsimenama forma skelbiamos žinios apie spaudai rengiamus leidinius, naujus gaminius, buitines paslaugas.

Reljefinė spauda – kontaktinės spaudos būdas, kai spaudos ženklai giliai įspaudžiami į popierių ir kitoje pusėje sudaro reljefinius iškilimus.

Remarka: 1) pastaba knygos paraštėje; 2) autoriaus pastaba dramatos kūrinio tekste, apibūdinanti situaciją, veikėjų elgseną.

Renkamoji mašina – mašina, kuria renkamas spaudos formos tekstas.

Renkamoji spausdinimo mašina, renkamoji rašomoji mašinėlė – mašina, kuria renkamas reprodukuojamas originalo maketas operatyviajai poligrafijai.

Repertuaras: 1) šalies ar leidėjo per tam tikrą laikotarpį išleistų leidinių visuma; 2) meno įstaigos (teatro, filharmonijos) per tam tikrą laiką atliekamų kūrinių sąrašas laikraštyje, programoje, afišoje.

Reprintas: 1) straipsnio atspaudas iš bendro rinkinio; 2) leidinys, leidžiamas reprodukuojant pasirinkto atkurto leidinio puslapius.

Reprodukcija – poligrafinė teksto arba tapybos, grafikos kūrinių kopija.

Reprodukuotas leidinys – leidinio kopija, pagaminta poligrafijos, kopijavimo ar kitomis fotomechaninėmis priemonėmis.

Reprografija – teksto, brėžinių kopijavimas, dauginimas be specialios spaudos formos (kopija daroma tiesiog iš originalo).

Reskriptas – įstatymo galią turintis raštas, kuriuo skelbiamas pavedimas, pranešimas, padėka.

Respondentas – asmuo, kuris raštu arba žodžiu atsako į anketos, interviu rengėjo klausimus.

Restauravimas – rankraščių, senų ir apgadintų knygų atnaujinimas, viršelio sutvirtinimas, atkūrimas ir pan.

Reta knyga: 1) leidinys, iš kurio tiražo išliko nuo vieno iki keliolikos egzempliorių; 2) bibliofilinis riboto tiražo leidinys.

Retušavimas – iliustracijos teksto taisymas prieš spausdinant.

Revizinė korektūra – galutinis spaudos formos peržiūrėjimas ir taisymas prieš spausdinant.

Reziümė žr. *Santrauka*

Ricavimas – įpjova kartone, kad būtų lengviau jį sulenkti norimoje vietoje.

Rinkimas – spaudos formos rengimas rankiniu, mašiniu ar kompiuteriniu būdais.

Rinkinio puslapis – puslapio plotis be laukelių, skirtas tekstui ir iliustracijoms.

Rinkinio skiltis – nesulaužyto spaustuvinio rinkinio dalis; jos atspaudas popieriuje.

Rinkinys: 1) leidinys iš vieno ar kelių autorių veikalų arba įvairaus pobūdžio oficialių dokumentų; 2) iš spaustuvinių literų ir tarpinės medžiagos surinktas, spausdinti rengiamas tekstas (spaustuvinis rinkinys).

Rinktinė – leidinys, sudarytas iš vieno ar kelių autorių žanro, paskirties ar kitu aspektu atrinktų kūrinių.

Rinkiniai raštai – leidinys, kuriame spausdinama dalis atrinktų vieno ar kelių autorių kūrinių.

Rinktuvas – literų rinkimo prietaisas; eilučių rinkimo ir dėstymo prietaisas.

Ritinys, ritininė knyga – knyga, kurios lapai suklijuoti į juostą, susuktą į ritinį.

Ritualas – leidinys, kuriame spausdinami įvairių civilinių ir religinių apeigų tekstai, jų atlikimo tvarka, apeigų taisyklės.

Rondo – apvalių rašytinių ar spausdintinių raidžių šriftas.

Rotacinė spausdinimo mašina – spausdinimo mašina, kurios spaudos formos ir spausdinimo paviršiai yra cilindriniai.

Rotaprintas – supaprastinta spausdinimo mašina, veikianti ofseto principu.

Rotatorius – spaudos mašina, skirta operatyviai dauginti nedidelio tiražo tekstus, brėžinius.

Rotunda – suapvalintas gotikinis faktūros stiliaus šriftas.

Rubrika – leidinio skyriaus, poskyrio ar paragrafo antraštė. Gali būti reiškiamą žodžiais, skaičiumi, raide, žvaigždute, linija, spaustuviniu ornamentu.

Rubrikacija – teksto skirstymas į skyrius, poskyrius, paragrafus.

Ruletė – knygiško įrankis ornamentui į odos apdarą įspausti.

Ruloninė spausdinimo mašina žr. *Rotacinė spausdinimo mašina*

S

Santrauka – trumpas mokslinio veikalų išdėstymas, autoriaus atlikto darbo išvados; 2) svarbiausių teksto teiginių išdėstymas straipsnio ar knygos gale kita kalba.

Santrumpos – leidiniuose vartojamų žodžių ir žodžių junginių trumpinimai; jų sąrašas turi būti pateiktas leidinyje.

Sąrašas – dokumentų (objektų) išvardijimas. Dažniausiai jie numeruojami arba žymimi kitaip.

Sąsiuvinis – sudedamoji knygos, žurnalo bloko dalis, gaunama sulanksčius popieriaus lapą į 1–4 dalis (galimi 4–32 puslapiai).

Saugojimas – bibliotekų, muziejų ir archyvų dokumentų saugojimo sąlygos, technika, organizavimas ir finansavimas.

Savaitraštis – periodinis leidinys, išeinantis kartą per savaitę.

Segtuvas: 1) senos rankraštinės ar spausdintinės knygos kietviršio apkausto detalės (kilpelės, kabliukai, dirželiai); 2) aplankas raštams, dokumentams dėti; 3) įtaisas popieriams segti.

Senasis Testamentas – pirmoji Biblijos dalis, sudaryta iš keliasdešimties knygų.

Senoji knyga – knygos, išleistos per tam tikrą laikotarpį po spaudos atradimo; Lietuvoje – iki 1864 metų.

Serialinis leidinys – leidinys, einantis iš anksto nenustatytą laiko tarpą, paprastai numeruotais arba datuotais leidimais (tomais), turinčiais vienodą antraštę. Seraliniams leidiniams pagal periodiškumą skiriami periodiniai ir tęstiniai leidiniai.

Serigrafija žr. *Šilkografija*

Serija – vienos tematikos ar paskirties leidinių, turinčių bendrą serijinę antraštę ir vienodai apipavidalintų, grupė.

Serijėlė – serijos dalis, kuri yra siauresnės tematikos ar paskirties negu pati serija. Neskaitant serijos, bendros antraštės, turi savo antraštę.

Sigla – sutartinis (raidinis, skaitmeninis ar mišrus) bibliotekos, muziejaus, archyvo, asmeninės bibliotekos ar kolekcijos ženklas, naudojamas informaciniuose leidiniuose vietoje viso įstaigos pavadinimo.

Signalinis egzempliorius – pirmas bandomasis leidinio egzempliorius, kurį spaustuvė siunčia leidėjui ir autoriui kaip būsimo tiražo pavyzdį.

Signatūra – spaudos lanko eilės numeris, spausdinamas kiekvieno spaudos lanko (išskyrus pirmąjį) pirmo puslapio apačioje prieš normą.

Signetas – grafinis leidėjo ar spaustuvininko firmos atpažinimo ženklas, kuris nurodomas leidinyje.

Simbolis – ženklas, ženklų seka arba kitoks sutartinis ženklas, reiškiantis kokią nors sąvoką ar objektą.

Sisteminimas – dokumentų skirstymas pagal panašumus ir skirtumus.

Skaidrė, diapozityvas – pozityvinis vaizdas permatomoje fotografinėje laikmenoje (stikle, juostoje); naudojamas kaip originalas spaudos formoms gaminti.

Skaitymas – specifinis žmonių bendravimas per rašytinius, spausdintinius ar elektroniniais priemonėmis pateikiamus vaizdus.

Skaitmeninė knyga – elektroniniu formatu plokštelėje, kompiuteryje, specialiame skaitytuve arba kompiuteriniame tinkle pateikta semantinė informacija.

Skaitmeninė leidyba – knygų leidyba, skaitmeninė leidyba naudojant kompiuterinę techniką ir elektronines laikmenas.

Skaitmeninis leidinio formatas – duomenų išdėstymo atmintyje arba jų pateikimo duomenų bazėje būdas.

Skaitmeninė mašina – spausdinimo mašina, kuriai nereikia tradiciškai išorėje pagamintų spaudos formų ir kuri pati formuoja vaizdą tiesiogiai iš skaitmeninio aprašo.

Skaitmeninis žurnalas – leidinys, publikuojamas elektroniniu būdu: kompaktinėmis plokštelėmis ar kitomis kompiuterinėmis laikmenomis, siunčiamas elektroniniu paštu, pateikiamas internete.

Skaitmenys – skaičių ženklai. Leidiniuose dažniausiai naudojami vadinamieji arabiški ir romėniški skaitmenys.

Skelbtasis dokumentas – poligrafiniu būdu, operatyviaja spauda, kompiuteriu išspausdintas dokumentas. Skelbtuoju laikomas ir deponuotas dokumentas.

Skilties numeris – leidinio, numeruoto skiltimis, eilės numeris.

Skiltis: 1) surinkto teksto stulpelis; 2) stulpelio numeris; 3) nelaužyta surinkto teksto atkarpa ar jos atspaudas.

Skyrybos ženklai – rašto ženklai, žymintys logines, sintaksines sakinio, teksto dalis.

Skyrius – knygos, periodinio leidinio, straipsnio dalis.

Skirsnis – smulki teksto dalis; skyriaus ar jo poskyrio padala.

Skliaustai – ženklų poros, reikalingos norint išskirti teksto fragmentą, t. y. suskliausti. Skiriami paprastieji – ( ), laužtiniai – [ ], riestiniai – { }, kampiniai < > skliaustai.

Slapyvardis – netikras, išgalvotas asmenvardis, vartojamas vietoj tikrosios pavardės.

Slaptaraštis – rašymo būdas, kuriuo įslaptinamas teksto turinys. Naudojami sutartiniai ženklai, skaičiai, kitos abėcėlės raidės ar raidžių praleidimai.

Slaptažodis – slapta ženklų seka, žinoma tik paslaugos teikėjui ir vartotojui.

Smulkieji spaudiniai – kvietimai, programos, skelbimai ir kiti ne didesni nei 4 puslapių leidiniai.

Spalvota knyga – teminis įvairių politinių dokumentų (daugiausia oficialių) rinkinys.

Spalvota spauda – daugiaspalvė spauda, visais spaudos būdais spausdinami dailės kūriniai, fotografijos.

Spauda: 1) leidinių spausdinimas, spausdinimo būdas – poligrafinė, operatyvioji, kompiuterinė, skaitmeninė; 2) vienos rūšies ar visų rūšių leidinių visuma (pvz., periodinė spauda, Lietuvos spauda).

Spaudas: 1) įtaisas ženklui, žymai spausti; 2) įspausstas ženklas, žyma popieriuje; 3) reljefinis knygos nuosavybės ženklas.

Spaudinys – poligrafinės įmonės gaminys.

Spaudmenų liejykla – įmonė, spaustuvėms gaminanti šriftą, stereotipus ir kitą poligrafinę medžiagą.

Spaudmuo: 1) spaudos ženklas, spaudos formos elementas; 2) spausdintas ženklas.

Spaudos būdas – spaustuvinių atspaudų gamybos technologija.

Spaudos forma – rinkinys, skirtas gaminti spausdinimo ir tarpinius elementus poligrafiniams atspaudams.

Spaudos lankas-atspaudas – spausdinto leidinio tiražo apimties matavimo vienetas, nustatomas dauginant leidinio apimtį iš jo tiražo.

Spaudos statistika: 1) kiekybinių duomenų apie spaudą rinkimas, sisteminimas, analizė ir skelbimas; 2) knygotyros disciplina, tirianti kiekybinius spaudos produkcijos dinamikos aspektus.

Spaudos ženklas – spausdinto teksto ar spaustuvinio rinkinio ženklas (raidė, skaičius, skyrybos ženklas ir tarpai tarp žodžių).

Spaudotyra – humanitarinių mokslų šaka, tirianti visuomenės informavimo priemones, informacijos agentūras, spaudos rengimą ir platinimą.

Spausdinamasis spaudmuo – spaudmuo, nuo kurio dažai perkeliama ant spausdinamo paviršiaus ir taip jame atkuriamas vaizdas.

Spausdinimas – spaudos atspaudų gavimas popieriuje ar kitoje medžiagoje nuo spaudos formos.

Spausdinimo duomenys – leidinį išspausdinusios spaustuvės pavadinimas ir jos pašto adresas.

Spausdinimo mašina – poligrafijos mašina, gaminanti tekstų ir iliustracijų atspaudus iš spaudos formų.

Spausdinimo staklės – rankinės ar mechaninės poligrafijos staklės, naudojamos atspaudams iš spaudos formų gauti.

Spausdintasis originalas – originalas, skirtas kartotiniam leidimui.

Spaustuvė – poligrafijos įmonė, leidžianti knygas, periodinę spaudą, smulkius spaudinius.

Spaustuviniai dažai – poligrafinė dažomoji medžiaga, perteikianti vaizdą atspaude.

Spaustuvinis rinkinys – iš spaudmenų, iliustracinės medžiagos surinktas ir spausdinti parengtas būsimo leidinio tekstas.

Spaustuvinis šriftas – šriftas, kuriuo spaustuvėje spausdinamos knygos, periodinė spauda, kiti leidiniai.

Standartas – dokumentas, kuris nustato vienodus žaliavų ir spaudinių reikalavimus, unifikuoja dokumentų klasifikavimo, kodavimo bei jų matavimo sistemą, suvienodina svarbiausius mokslo terminus; priimtas ir patvirtintas autoritetingos vyriausybės arba nekomercinės organizacijos.

Stenografas – rašomoji mašinėlė, skirta kalbai pažodžiui užrašyti.

Stenografija žr. *Greitraštis*

Stenograma: 1) stenografijos būdu pažodžiui užrašytos kalbos (pranešimo, paskaitos) tekstas; 2) leidinys, kuriame užrašytas toks tekstas.

Stereotipas – iškiliaspaudės spaustuvinio rinkinio kopija, pagaminta iš kartono, plastiko, švino; naudojama keliose vietose spausdinant kartotinius arba didelio tiražo leidinius.

Stereotipinis leidinys: 1) kartotinis leidinys, išspausdintas nuo stereotipo; 2) bet koks kartotinis leidinys, kuriame nėra pakeitimų (palyginti su ankstesniu leidimu).

Stiklografija – teksto bei nesudėtingų iliustracijų dauginimas iš stiklo spaudos formos.

Stilius: 1) kalbos ir raštų atmaina: oficialusis, mokslinis, publicistinis, grožinės literatūros; 2) kalbėjimo ar rašymo maniera (aiškus stilius, glaustas stilius); 3) senovėje medinė, kaulinė ar metalinė nusmailinta lazdelė – rašiklis; 4) formatų rinkinys.

Straipsnis: 1) nedidelis rašinys, spausdinamas rinkinyje, laikraštyje, žurnale; 2) žodyno ar enciklopedijos teksto vienetas; 3) teisinio dokumento skirsnis.

Sudarytojas – asmuo ar keli asmenys, rengiantys spaudai leidinį, sudarytą iš kitų autorių tekstų.

Superekslibrisas – giluminis knygos nuosavybės ženklas, įspaudžiamas knygos įrišimo išorėje.

Suplementas – veikalo, dažniausiai enciklopedijos, žodyno, bibliografijos papildymų tomas, išleistas paprastai atskiru leidiniu.

Sutartinis spaudos lankas – spaudos leidinių apimties apskaitos vienetas – 60x90 cm formato arba šiuo formatu perskaičiuoto bet kurio kito formato spaudos lankas.

Sutrupintas leidimas – kartotinis spaudinio leidimas, kurio teksto dalys yra trumpesnės (palyginti su ankstesniu leidimu).

Suvenyrinis leidinys – leidinys, išspausdintas geresniame popieriuje, gausiai iliustruotas, dažnai skiriamas dovanoti.

Š

Šaknelė – leidinio bloko prie nugarėlės kraštas, prie kurio tvirtinamas viršelis.

Šaltiniotyra – kompleksinė mokslo disciplina, tirianti istorinius šaltinius, jų rūšis, patikimumą.

Šapirografas – rankraščių ir spausdintų tekstų dauginimo prietaisas, veikiantis hektografo principu.

Šilkografija: 1) grafikos technika, kai piešiama tušu arba fotografuojama ant rėmelyje ištempto šilko ar metalinio rėmelio. Atspaudas daromas popieriuje, stikle, medyje; 2) šia technika sukurti estampai, plakatai, ekslibrisai.

Šifras žr. *Leidinio šifras*

Špacija – tarpinė rankinio rinkinio medžiaga – metalinis tašelis tarpams tarp žodžių padaryti, raidėms žodyje išretinti.

Šriftas: 1) rašto ar spaudos ženklų grafinis pavidalas; 2) tam tikro stiliaus ir dydžio rašmenų piešinių rinkinys (pvz., *Times New Roman* 12 pt).

Švabacheris – gotikinio šrifto rūšis – laužtinis šriftas su suapvalintais raidžių elementais.

Šventasis Raštas žr. *Biblija*

T

Taleris – plokščias metalo padėklas, ant kurio tvirtinama spausdinimo staklių ar plokščiojo spausdinimo mašinos spaudos forma.

Tarnybinis leidinys: 1) leidinys, kurio antraštiniame lape išspausdintas grifas „Naudotis tarnyboje“, „Tarnybiniam naudojimui“; 2) siauros paskirties dokumentas specialistams ar administracijai.

Tarpinė medžiaga – ne spausdinimui skirti metaliniai, plastikiniai ar mediniai tašeliai, iš kurių spaustuviniame rinkinyje sudaromi tarpai tarp žodžių, eilučių, laukai.

Tarpinis elementas, tarpinis spaudmuo – dažams neimlus spaudos formos spaudmuo, kuris palieka tuščią vietą ant spausdinamo paviršiaus.

Tekstas: 1) užrašyto, išspausdinto ar žodžiais perteikiamo raštijos ar tautosakos veikalo turinys; 2) spaustuvinio rinkinio dalis be iliustracijų; 3) spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 20 punktų.

Tekstinė pastaba – trumpas paaiškinimas, pateiktas pagrindiniame tekste (nuoroda į citatos šaltinį ir pan.), rašoma skliaustuose.

Tekstiniai šriftai – spaustuviniai šriftai, kurių kegelis nuo 6 iki 16 punktų.

Tekstinis leidinys – leidinys, kuriame išspausdintas žodinis tekstas; gali būti su iliustracijomis ar be jų.

Teksto išskyrimas – leidinio teksto dalies (raidžių, žodžių ar frazių) vaizdo, palyginti su visu tekstu, pakeitimas.

Teksto rinkimas – teksto rengimas spaudai. Skiriamas rankinis, mašininis, fotografinis ir kompiuterinis.

Tekstologija – istorijos, filologijos ir knygotyros mokslų šaka, tirianti rankraštinų ir publikuotų dokumentų istoriją bei nustatanti jų skelbimo metodiką.

Tekstūra – gotikinio šrifto atmaina, kuriai būdinga siauros, suspaustos, ištemptos į viršų raidės.

Tercija – spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 16 punktų.

Terminija: 1) mokslo, technikos, meno ir kitas sąvokas (terminus) reiškiančių žodžių visuma. Tiriama terminologijos mokslas; 2) vienos kurios srities terminų visuma (pvz., knygotyros terminija).

Terminų žodynas – žodynas, kuriame pateikiami kurios nors žinių srities ar temos terminai ir jų apibrėžtys.

Termografija – rankraštinų ir spausdintų tekstų kopijavimo būdas, grįstas šilumos poveikiu temperatūrai jautrioms medžiagoms.

Tęstinis leidinys – įstaigos, draugijos ar organizacijos mokslo darbų ar kitoks rinkinys, leidžiamas atskirais vienodai apipavidalintais leidiniais neapibrėžtus laiko tarpus, bet tuo pačiu pavadinimu („Mokslo darbai“, „Knygotyra“ ir kt.).

Tezaurus – žodynas, kuriame pateikiami žodžių sinonimai, giminingi žodžiai, nusakomi ryšiai tarp žodžių.

Tezės – glaustai išdėstyti pagrindiniai pranešimo, paskaitos, ginamo mokslinio darbo teiginiai.

Tiglinė spausdinimo mašina – iškiliaspaudės mašina, kurios ir spaudos forma, ir spausdinimo paviršius (tiglis) yra plokšti.

Tiglis – tiglinės spausdinimo mašinos metalinė plokštelė, kuria popierius prispaudžiamas prie spaudos formos.

Tikslusis vertimas – vertimas, kuriame tiksliai, be jokių pakeitimų perteiktas verčiamas tekstas.

Tipinė antraštė – leidinio antraštė, sudaryta iš tipinių žodžių ar žodžių junginių („Mokslo darbai“, „Pranešimai“).

Tipografija žr. *Spaustuvė*

Tipografika – knygos meno šaka, meninis spaudinio apipavidalinimas tipografinėmis priemonėmis, teksto išdėstymo menas.

Tipologija – mokslinio pažinimo metodas – objektų skaidymas ir grupavimas pagal tipus, siekiant nustatyti jų panašumus ir skirtumus, jų identifikavimo būdas.

Tipometras – prietaisas, skirtas spaustuvinio rinkinio šrifto dydžiui (kegeliui) matuoti.

Tipometrija – spaustuvinio rinkinio elementų matavimo sistema.

Tiražas – vieno pavadinimo leidinio egzempliorių skaičius.

Tiražavimas: 1) veikalo spausdinimas; 2) testo, iliustracijų, žemėlapių dauginimas.

Tomas: 1) veikalas, išleistas atskira knyga; 2) daugiatomio ar tęstinio leidinio dalis, išleista atskira knyga.

Tomo antraštė – daugiatomio, tęstinio ar serijinio leidinio tomo, dalies, sąsiuvinio antraštė – kitokia nei bendra leidinio antraštė.

Trafaretas – dokumento raižinys, skirtas rengti panašius tam tikros rūšies dokumentus. Turi parengtų tos rūšies dokumentams būdingų formų ir tekstų.

Trafaretinė spauda – spausdinimo būdas, kai dažai perkeliama ant popieriaus ne nuo spaudos formos, o perspaudžiami per trafaretą.

Transkripcija: 1) kitos kalbos žodžių tarimo užrašymas savo kalbos rašyba; 2) specialus mokslinis raštas, naudojamas norint tiksliai sužrašyti kalbos elementus (garsus, fonemas).

Transliteracija – vienos rašto sistemos raidžių pateikimas kitos rašto sistemos raidėmis, neatsižvelgiant į fonetiką.

Trilingvistinis leidinys – trikalbis leidinys (dažniausiai žodynas).

Tripleksas – iliustracijų spausdinimas trijų spalvų dažais iš trijų rastrinių klišių.

Tripletas – trečias rankraštinės knygos ar poligrafinio leidinio egzempliorius kolekcijoje, rinkinyje ar bibliotekoje.

Trumpinė antraštė – sutrumpinta leidinio antraštė, kuri nurodoma jo nugarėlėje, ankstesniame nei antraštinis lape.

Turinys: 1) pagalbinis informacinis knygos tekstas – leidinio pradžioje ar gale pateikiamas jo dalių, straipsnių pavadinimų sąrašas, nurodant puslapius, kuriuose tos dalys išspausdintos; 2) veikalo pagrindinė tema, esmė.

U

Unikumasis 1) vienintelis išlikęs spausdinio egzempliorius; 2) vienu egzemplioriumi spausdinta arba parašyta knyga; 3) ypač savitas (išsiskiriantis įrašais, nuosavybės ženklais, iliustracijomis) knygos egzempliorius.

Užsakomasis leidinys – leidinys, kurį leidėjas leidžia kurios nors įstaigos, organizacijos ar asmens užsakymu ir lėšomis.

Užsklanda – ornamentinė ar vaizdinė puošmena, išskirianti ir puošianti rankraštinės ar spausdintinės knygos skyriaus, dalies pabaigą.

V

Vademekumas – kurios nors srities žinynas (pvz., *Žurnalisto žinynas*).

Vadovas – leidinys, kuriame pateikiamos trumpos mokslinio, gamybinio ar taikomojo pobūdžio žinios, išdėstytos skaitytojams suprantama kalba.

Vadovėlis – mokomasis leidinys, kuriame suprantamai, sistemingai pagal mokymo programą išdėstyti kurios nors disciplinos pagrindai.

Vaikų knyga: 1) knyga, parašyta specialiai vaikams; 2) knyga, turiniu atitinkanti vaiko suvokimo galimybes.

Vaizdinis leidinys – leidinys, kurio turinį sudaro vaizdinė grafinė informacija su trumpu aiškinamuoju tekstu.

Valcavimas žr. *Lankstymas*

Vandenženklis – vidinis ženklas popieriuje, matomas prieš šviesą.

Vardynas – į žodyną, enciklopediją, žinyną ar kitą leidinį įtraukiamų terminų, leidinių, asmenvardžių, vietovardžių, įstaigų bei organizacijų pavadinimai.

Varia („įvairenybės“) – leidinio, žurnalo skyriaus pavadinimas. Čia spausdinama įvairi, mažos apimties informacija, kurią netikslinga nurodyti kituose skyriuose.

Variantas: 1) to paties teksto projekto kitoks parengimas; 2) to paties veikalo leidimai su nedideliais autoriaus ar redaktoriaus padarytais teksto pakeitimais.

Veikalas, kūrinys – rašytinis mokslo, technikos, literatūros, meno kūrinys, kūrinio sinonimas.

Verstinis leidinys – leidinys, kurio tekstas išverstas iš kitos kalbos.

Vertimas: 1) originalo teksto pateikimas kita kalba.

Vertinga knyga – leidinio egzempliorius, pasižymintis išskirtinėmis mokslo, kultūros ir materialinę vertę turinčiomis savybėmis.

Vidinė antraštė – leidinio tekste arba atskirame lape išspausdinta jo dalies, skyriaus, skirsnio antraštė.

Vidinis antraštinis lapas – atskiras antraštinis lapas, kuriame nurodoma leidinio dalies, skyriaus, skirsnio antraštė.

Vienatomis leidinys: 1) neperiodinis leidinys, išleistas vienu tomu; 2) autoriaus raštų ar rinktinių raštų rinkinys, išleistas vienu tomu.

Vienkartinis leidinys – atskiras leidinys, nesusijęs su kitais leidiniais nei turiniu, nei apipavidalinimu.

Vinjetė – nedidelis, dažniausiai ornamentinis grafikos kūrinys, nesusijęs su tekstu; leidinio puošybos elementas.

Viršelis – leidinio apdaras, gaubiantis knygos, žurnalo bloką; saugantis leidinį nuo sužalojimo.

Visetas žr. *Repertuaras*

Visuomenės informavimo priemonės (VIP) – spauda, radijas, televizija ir kitos garsinės bei vaizdinės priemonės.

Vokabula: 1) žodyno, straipsnio antraštinis žodis; 2) svetimos kalbos žodis su vertimu į gimtąją kalbą.

Voliumas (vol.) – daugiatomio veikalo ar seralinio leidinio dalies žyma užsienio šalyse (Lietuvoje tomas, knyga, dalis).

Ž

Žaislinė knyga – įvairių pavidalų paveikslėlių ar paveikslų ir teksto leidinys, skirtas ikimokyklinio ir jaunesniojo amžiaus vaikams.

Žemėlapis – sumažintas viso Žemės paviršiaus ar jo dalies atvaizdas plokštumoje, rodantis objektų arba reiškinių erdvinį pasiskirstymą ir jų tarpusavio ryšį.

Žyma – tam tikro formato tekstas, įterpiamas į dokumentą, pavyzdžiui, data ir laikas (tokie, kokie yra įterpimo momentu).

Žymeklis, žymelė – popierinė, plastikinė, odinė ar kitos medžiagos juostelė su puošybos ir reklamos elementais, dedama į knygą skaitomai vietai žymėti.

Žiniasklaida – 1) organizuotas informacijos sklaidymas visuomenės informavimo priemonių sistemoje; 2) viešosios informacijos rengėjai; 3) visuomenės informavimo priemonės; 4) spaudoje paskelbtos publikacijos, perduotos per radiją bei televiziją.

Žinybinis leidinys – leidinys, išleistas su įstaigos ar organizacijos žymeniu; paprastai susijęs su jos veikla.

Žinynas – taikomojo, praktinio pobūdžio žinytinis leidinys, kuriame straipsniai pateikti sisteminė tvarka arba pagal jų antraščių abėcėlę.

Žinytinis leidinys – leidinys, kuriame teikiamos glaustos mokslinio ar taikomojo pobūdžio žinios ir kuris išdėstytas greitai jų paieškai patogią formą; neskirtas ištiesam skaitymui (enciklopedija, žodynas, adresų knyga, telefonų knyga, žinynas ir kt.).

Žodis: 1) svarbiausias reikšminis kalbos vienetas; 2) mažiausias adresuojamas kompiuterio atmintinės vienetas.

Žurnalas – subrošiūruotas įvairaus turinio ir paskirties, dažnai iliustruotas periodinis leidinys.

Navickienė, Aušra. Rankraščių ir spausdintinių medijų istorija. Mokomoji metodinė priemonė / Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Knygotyros ir dokumentotyros institutas – Vilnius : VŠĮ Akademinė leidyba, 2015. – 78 p.

ISBN 978-9955-33-675-4

Mokomajame leidinyje pateikiamas rankraščių ir spausdintinių medijų istorijos dėstymo turinys, seminarų planai/savarankiškų rašto darbų temos, susisteminti studijų literatūros sąrašai ir terminų aiškinamasis žodynėlis. Rankraštinės ir spausdintinės medijos aiškinamos kaip bet kuris parašytas ar spausdintas tekstas, kuris buvo padaugintas, išplatintas ir pasiekė visuomenę. Rankraščių ir spausdintinių medijų istorijos pradinė riba tapatinama su Senovės Rytų civilizacijų pradžia, o pabaiga siejama su skaitmeninės knygos atsiradimu XX a. septintajame deš. Pirmuosius tūkstančius metų medijos egzistavo kaip molinė lentelė ar papiruso ritinys, Antikos laikais jos įgijo pergamento kodekso formą, kurią pakeitė popierinis kodeksas, o vėliau papildė kitos komunikacijos priemonės – įvairūs periodiniai leidiniai, smulkieji leidiniai, kol mūsų dienomis įgavo dar kitokią – skaitmeninių tekstų formą (pradedant pastoviosios atminties kompaktiniais diskais (CD-ROM) ir baigiant tektais, paskelbtais internete). Leidinys skirtas studijuojantiems socialinės komunikacijos istorijos dalykus (knygos, bibliotekų, leidybos istoriją), kurie ugdo gebėjimus vertinti socialinės komunikacijos reiškinius, pažinti dokumentinės komunikacijos priemonių (medijų) įvairovę, jų gamybos, leidybos ir sklaidos savitumus skirtingais istorijos laikotarpiais, kritiškai vertinti įvairių medijų tipų poveikio visuomenei galimybes, identifikuoti dokumentinio paveldo objektus ir jų vertę, taip pat suvokti knygotyros teorinės minties raidą ir šiandienos tyrimų kryptis. Šie gebėjimai yra pamatiniai atminties institucijų, paveldo komunikacijos, leidybos specialistams.

Kalbos redaktorė Vilmantė Sinkevičienė

AKADEMINĖ
LEIDYBA
VILNIAUS UNIVERSITETAS

VŠĮ Akademinė leidyba
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@aleidyba.lt, www.aleidyba.lt